

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 57/2020

Taidetta ja elämää

Isomursu Esa Pekka, Hoppu Petri, Tötterström Jouko (toim.)
19.8.2020 ::

Millaista on toimia taiteen tekijänä tai auttaa muita tekijöitä kehittymään tämän päivän Suomessa – ja hieman huomisenkin? Tätä pohditaan omakohtaisesti tämän julkaisun esseissä, joissa kirjoittajat kertovat omasta taiteellisesta ja pedagogisesta toiminnastaan ja siitä, miten se sijoittuu osaksi taiteen laajempaa kenttää. Miksi teen taidetta? Mihin pyrin taiteellani? Millainen taiteen tekijä olen nyt ja millainen haluan olla tulevaisuudessa? Millaisen vaikutuksen haluaisin jättää ympäröivään maailmaan? Nämä ovat muutamia niistä kysymyksistä, joita tekijät ovat kirjoittaessaan pohtineet.

KUVA: Esa Pekka Isomursu

Esipuhe

Kuten esseistä huomataan, ovat oma taiteen tekeminen ja muiden ohjaaminen ikään kuin kolikon kaksi puolta: tyypillisesti molemmat ovat vahvasti läsnä tekijöiden arjessa. Huomataan myös, että opettaminen ja toisten taiteellisen tekemisen ohjaaminen voivat parhaimmillaan olla erittäin luovaa ja taiteellista työtä itsessään.

Tämä julkaisu on tehty Oulun ammattikorkeakoulun Taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK) -tutkinto-ohjelman opiskelijaryhmän ja opettajien yhteistyönä. Kyseessä on ensimmäinen kyseisessä tutkinto-ohjelmassa opintonsa aloittanut ryhmä. Nimensä mukaisesti Taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK) -tutkinto vahvistaa opiskelijoiden kykyä toisaalta toimia itse taiteen tekijöinä ja toisaalta heidän mahdollisuuksiaan kehittää taiteen ja kulttuurin aloja muun muassa opetustehtävissä.

Ryhmän jäsenet olivat jo YAMK-opinnot aloittaessaan kulttuurialan pitkäaikaisia ammattilaisia. Heillä on monenlaista taustaa kulttuurin kentältä. Mukana on todella paljon osaamista muun muassa musiikin, tanssin, teatterin ja median aloilta. Tekstit toimivat itsenäisinä tarinoina: niitä voi selailla ja lukea yksittäin. Yhdessä ne täydentävät toisiaan, piirtäen monipuolisen kokonaiskuvan toimimisesta taiteen kentällä.

Osana opintojaan kirjoittajat hakivat syvempää ymmärrystä siihen, miten oma taiteellinen ja pedagoginen tekeminen sijoittuu osaksi taiteen laajempaa kontekstia. Opiskelijoiden omia analyyseja pohdittiin matkan varrella myös yhdessä koko ryhmän ja opettajien voimin. Työn tuloksena syntyi tämä omakohtaisten kirjoitusten kokoelma, joista kokonaisuutena piirtyy laajempi kuva siitä, millaista taiteen tekeminen on Suomessa nykyään. Uskomme, että kuka tahansa taiteen tekijä vasta-alkajasta veteraaniin ja amatööristä ammattilaiseen löytää näistä teksteistä huomioita, joita on antoisaa peilata omaan tekemiseensä.

Artikkeleita raporttiin ovat kirjoittaneet Juhani Alakärppä, Anu Enqvist, Hilikka Haaga, Hannu Hirvelä, Paula Kettu, Mirka Kortesoja, Tiina Kukkula, Kaisa Kuula-Bullat, Ari-Matti Lappalainen, Sara Larikka, Maiju Laurila, Päivi Mettovaara, Anna Myllylä, Lea Orpana, Hanna Poikela, Juho Paaso-Rantala, Timo Roiko-Jokela, Maiju Roinen, Kaisa Rundelin, Leena Saunanen, Karoliina Siimes, Hanna-Kaija Takalo, Liisa Vihelä ja Jutta Wrangén. Työn ohjaajina ja julkaisun toimittajina ovat toimineet yliopettajat Petri Hoppu, Pekka Isomursu ja Jouko Tötterström.

Antoisia lukuhetkiä!

Oulussa 15.5.2020

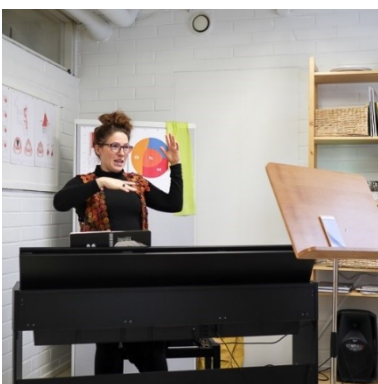
Esa Pekka Isomursu, Petri Hoppu ja Jouko Tötterström

Toiminta, totuus ja tarina – medianomin tutkimusmatka taiteilijuuteen

Haaga Hilikka

Mitä on taide? Mikä on taidetta? Onko taide tutkimuksellista? Miten taidetta tutkitaan ja ennen kaikkea, kuka on taiteilija? Mitä on taiteilijuus? Taiteen tekijän ja kehittäjän YAMK-opinnoissa tutkittiin omaa taiteilijaminää: millaista oma taiteellinen toiminta on tällä hetkellä, millaiseksi taiteen tekijäksi haluaa tulla ja miksi taidetta ylipäätään haluaa tehdä.

Oppilas keskiössä

Orpana Lea

Olen Lea Orpana, Lahdessa toimiva laulunopettaja ja kansalaisopiston suunnittelijaopettaja. Tässä tekstissä esittelen tapaan opettaa ja lähestyä laulamisen opetusta siten, että oppilaan toiveet ja tavoitteet ovat opettamisen keskiössä.

Omine hassuine ajatuksineni, olen paras minä: opettaja, esiintyjä ja taiteilija

Kettu Paula

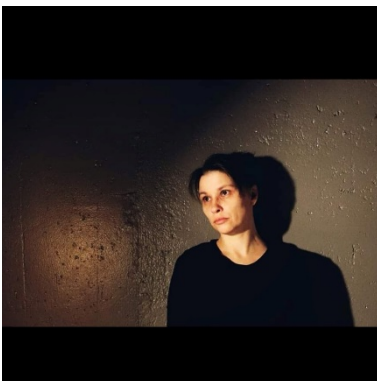
Taiteen kentällä opettaja on moniosaaja. Artikkelissa esitellään kirjoittajan taidepedagogin identiteetin rakentumista kolmen erilaisen roolin eli opettajuuden, esiintyjyyden sekä taiteilijuuden kautta. Kasvuympäristön merkitys, kansantanssin vahva läsnäolo ja keskustelu ovat keskeisiä rakennuspalikoita, joiden ympärille teksti rakentuu. Kirjoittaja pohtii artikkelissa omien epävarmuuksien hyväksymistä ja oman tien löytämistä taiteen kentällä.

Haltioitumista metsästäessä

Larikka Sara

Tekstissä avataan kokemuksia taiteen tekemisestä ja opetustyöstä. Sara Larikka kertoo myös, miten hän on päätenyt alallensa ja mitä hän on tehnyt musiikkipedagogiksi valmistumisen jälkeen.

Minun polkuni taiteen tekijänä ja kehittäjänä

Takalo Hanna-Kaija

Hanna-Kaija Takalon taiteilijapolkuun on vaikuttanut vahvasti oma eletty elämä ja sen tuomat opit. Artikkelissa käydään läpi Hanna-Kaisan taiteilijapolku.

Mitä se on se kyltyyri?

Hirvelä Hannu

Kaikilla meillä on oma käsityksemme taiteesta ja sen merkityksestä yksilöille ja yhteiskunnalle. Mutta kuinka määritellään, mitä taide on ja kuka saa päättää taiteesta? Klikkiotsikoksi muotoiltuna: Oletko aina nauttinut taiteesta väärin?

Pehmeää taidetta

Kortesoja Mirka

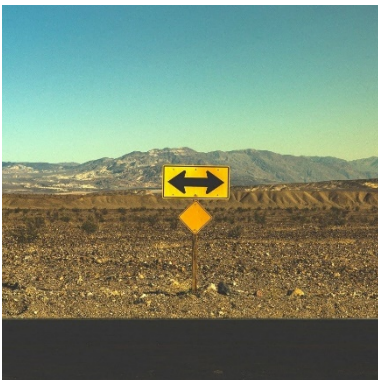
Opiskelen taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK) -tutkintoa Oulun ammattikorkeakoulussa. Opintojeni myötä olen saanut mahdollisuuden pysähtyä pohtimaan taiteen merkitystä ja sen ilmenemistä omassa työskentelyssäni. Tämän pohjalta olen koostanut artikkelin, joka kertoo minusta ja taiteen tekijyydestäni. Olen koulutukseltani ohjaustoiminnan artonomi (AMK) ja olen työskennellyt kulttuurin sekä taiteen parissa valmistumisestani vuodesta 2011 lähtien.

Unelmatyössä

Kukkula Tiina

"Se on monipuolista, rentouttavaa ja kivaa ajanvietettä. Soittaessa ajattelee vain soittamista, eikä hermoille muista asioista. Pianonsoitossa voi myös purkaa tunteitaan." Olen taiteilija ja taiteet ovat syvällä minussa. Kuitenkin koen ensisijaisesti olevani taidepedagogi. Rakastan lasten ja nuorten kanssa työskentelyä. Heidän kasvamisensa luoviksi, vahvoiksi, itseään rohkeasti ilmaiseviksi ihmisiksi luo työlleni merkityksen.

Minä taiteilijana – ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Roiko-Jokela Timo

Tämä kirjoitelma on analyysi omasta taiteilijuudestani, jota pohdin tekemäni videon kautta. Hieman humoristinen video sisältää neljä eri pätkää. Ensimmäinen pätkä esittelee nuoren, juuri vibrafonin löytäneen iloisen swing-soittajan. Toinen pätkä tuo esiin nuoren ammattilaisen, klubikeikkojen myötä itsevarmuutta saaneen soittajan, joka löytää teknisen vempaimen tuomaan ulottuvuutta tekemiseensä. Kolmas pätkä esittelee midivibrafonin löytäneen, asemansa vakiinnuttaneen artistin ja neljäs pätkä esittelee mihin suuntaan koen olevani menossa nykyään ja tulevaisuudessa.

Minä ja taiteeni

Alakärppä Juhani

Muusikkous ja kuvataide elävät minussa. Ne ovat kulkeneet lapsuudesta mukanani ja antaneet elämäni tarkoitusta ja sisältöä. Nämä kaksi rakasta harrastusta ovat antaneet kanavan itseilmaisulle ja luovuudella. Taide on tuonut toimeentuloa elämäni ja laulusta minulle tuli ammatti vuonna 2011.

Uudet tavat tehdä taidetta – samplauksen ideologia ja estetiikka

Lappalainen Ari-Matti

Miten taidetta tehdessä eri työvälineet, metodit ja estetiikkakäsitykset vaikuttavat teoksen lopputulokseen? Teksti havainnollistaa samplauksen ideologiaa ja estetiikkaa eri konteksteissa. Videoleike kuvaa esimerkin, kuinka samplausta voi hyödyntää luovana työkaluna.

Minä taiteen tekijänä

Laurila Maiju

Miksi teen taidetta? Mitä voin antaa muille? Mitä taide antaa minulle? Mitä voin opettaa muille? Kysymyksistä suurimpana lienee kuitenkin: mitä voin oppia ihmisestä taiteen kautta? Mitä voin ymmärtää itsestäni ja muista? Mitä voin kertoa muille itsestäni?

Aikamoista taiteilua!

Roine Maiju

Säveltävän pianopedagogin mietteitä taiteesta, arvoista ja opetuksesta. Onko opettaminen taidetta ja mihin taiteellani pyrin? Miksi minä, pianonsoiton opettaja, ryhdyin säveltämään?

Erikoistuminen yleiseen

Paaso-Rantala Juho

Avaan maallikkotermein ja mutkia oikoen monelle varsin tuntematonta pelituotannon prosessia. Toivon, että kirjoitus nostaa ilmaisumuodon arvostusta, kun ymmärtää kuinka monen tietokäsityöläisen yhteistyönä teos syntyy. Samalla pohdin oman työnkuvani muuttumista yksinomaan suorittavasta työstä kuratoinniksi ja fasilitoinniksi.

Hidasta taidetta

Enqvist Anu

Taiteen tekijänä miettii lähes poikkeuksetta teostensa merkitystä yleisölle. Teatteri on esittävä taiteenlaji, jossa yleisö on läsnä teoksen syntyprosessissa alusta loppuun. Teoksilla on luonnollisesti merkitys myös tekijöilleen. Käännän tekstissä näkökulman sisäänpäin ja pohdin, mikä motivoi minua tekemään taidetta ja miksi koen sen merkitykselliseksi. Kirjoitan myös asioista, joiden koen estävän merkityksellisyyden kokemusta.

Taiteesta toimeentuloa ja hyvinvointia?

Rundelin Kaisa

Koen taiteen tekemisen ihmisen hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeänä asiana. Usealle taide toimii keinona ilmaista itseään ja kokea maailmaa ja toisille taide antaa sisältöä ja esteettisiä kokemuksia. Taide ei kuitenkaan pitkästä historiastaan huolimatta ole löytänyt vakiintunutta paikkaa yhteiskunnassamme – ainakin jos tarkastellaan olemassa olevia rahoitusjärjestelmiä.

Pedagogina taiteen alalla

Wrangén Jutta

Tanssinopettajan mietteitä matkastaan tähän päivään: mitkä asiat saavat pitämään alalla, jatkamaan uraa? Ajatuksia siitä, miltä tuntuu olla taiteen alalla tuntematta itseään varsinaisesti taiteilijaksi. Vielä.

Taide ja minä

Vihelä Liisa

Artikkelissa pohditaan taiteen näkymistä ja merkitystä kirjoittajan omassa elämässä.

Kohtaamisen taide

Mettovaara Päivi

Kun taide antaa mahdollisuuden kohdata itsen ja muut myötätuntoisemmin.

Virkamies taiteen tekijänä

Kuula-Bullat Kaisa

Artikkelissa pohditaan, millaista on toimia samanaikaisesti sekä taiteen tekijänä että kaupungin virkamiehenä.

Taiteen tekemisestä, kokemisesta ja kehollisesta resonanssista

Myllylä Anna

Kirjoitus pohtii taiteen tekemisen ja opettamisen toisiaan ruokkivaa vuoropuhelua sekä taiteilijapedagogista ammatti-identiteettiä kirjoittajan oman kokemuksen ja työhistorian kautta.

Muusikon monet roolit

Saunanen Leena

Muusikko, musiikkityöläinen, taiteilija, täsmätaiteilija, toistentaiteilija, musiikkipedagogi, mahdollistajataiteilija – musiikin ammattilaisuus on monitahoinen ja särmikäs kokonaisuus, jonka kentällä sukulointi aiheuttaa joskus identiteettiongelmia jopa kriisiin asti. Rooleja riittää ja silloin tällöin oma muusikkous jää pimentoon – säännöllisin väliajoin tämä tulee eteen ja tällöin pitää istahtaa alas ja pohtia kannon nokassa, kuka oikeastaan on ja miksi ja onko tarpeen selvittää itselleen näitä rooleja.

Tradition paino taiteessani

Poikela Hanna

Kansantanssijan taide kommunikoi ajassa. Perinteen siirtäminen ja jatkaminen on alan ydintehtäviä, ja kansantanssin tekijät pyrkivät löytämään aina uusia tapoja tuoda elementtejä traditiosta nykyhetkeen.

Kuinka pienestä taiteilijaopettajuus kuolee?

Siimes Karoliina

Esittävän taiteen opettajan persoona on hänen instrumenttinsa, jolla hän työskentelee. Taideopettaja elää opettamaansa asiaa vahvasti ja henkilökohtaisesti, antaa itsestään, herkistyy, eläytyy ja liikuttuu. Taiteen kanssa työskennellessä tunteet ovat aina pelissä mukana, myös opettajalla. Niinpä sekä opettajalle että opiskelijalle aidosti hedelmällisen luovan työskentelyn edellytys on aina turvallinen luottamuksen tila.

Toiminta, totuus ja tarina – medianomin tutkimusmatka taiteilijuuteen

Haaga Hilkka

19.8.2020 ::

Mitä on taide? Mikä on taidetta? Onko taide tutkimuksellista? Miten taidetta tutkitaan ja ennen kaikkea, kuka on taiteilija? Mitä on taiteilijuus? Taiteen tekijän ja kehittäjän YAMK-opinnoissa tutkittiin omaa taiteilijaminää: millaista oma taiteellinen toiminta on tällä hetkellä, millaiseksi taiteen tekijäksi haluaa tulla ja miksi taidetta ylipäättään haluaa tehdä.

KUVA: Sergey Nivens/Shutterstock

Sanat luovat todellisuutta, sanotaan. Siitpä sisustusteippi työhuoneen seinään! Rakas lukija, sallinette minun olla eri mieltä. Seuraa esimerkki:

» "Rakastan koiria", sanoo mies valkokankaalla – ja potkaisee koiraa.

Ei sanat, vaan toiminta määrittää todellisuuden, totuuden.

Mika Elo kiteyttää hyvin kolumnissaan Heideggerin teorian taiteen kolmikehästä, jonka muodostavat taide, taiteilija ja teos. Taiteilija voi kyseenalaistaa teosten tekemisen, mutta ilman teoksia ei ole taidetta ja ilman taidetta taas ei ole taiteilijoita. Teoksia ei tule tyhjästä. Täytyy olla olemassa jokin toimija, joka niitä tuottaa. [\[1\]](#)

Ilman toimintaa totuus ei tule esille, mutta myöskään taidetta ei siis ole ilman toimintaa. Yleisimpiä taidekäsityksiä mukaillen taiteen ja todellisuuden suhde voi ilmetä kolmella tavalla:

1. Taide kuvaa, jäljentää, imitoi, esittää tai matkii todellisuutta.
2. Taide ei esitä todellisuutta vaan luo oman riippumattoman maailmansa, jota hallitsee kauneus, tasapaino ja harmonia.
3. Taiteellisen ilmaisun taidokkuus ja esteettiset ominaisuudet eivät merkitse mitään sen rinnalla, mitä itse teoksissa sanotaan: vain ylevä viesti voi olla taidetta. ^[2]

Se tavallinen tarina

Olen aina ollut kiinnostunut kaikesta. Kaikessa säällisen taitava, erityislahjakas en missään: ysin tytön kirous. Tunteen taiteen teorioita olen alitajuisesti luottanut eniten tulta päin -metodiin: totuuden voi löytää vain toiminnan kautta. Toimimalla. Käydään käsiksi ja otetaan selvää. Jos toimintaa tarvitaan, olen valmis! Aina ja kaikkeen. "Etsiä elämän totuutta ja olla aina valmiina" – tähän kuulostaa kuin lordi Baden-Powellin suusta.

Samalla jatkuva toiminta – action! – on taiteellisen tekemiseni suurin heikkous. Totuus on, että aika-avaruusjatkumo on meitä vastaan. Kaikkea ei voi tehdä, kaikkea ei voi tietää. Kaikkea ei voi saada. Jatkuva totuuden etsiminen toimimalla johtaa siihen, että totuus karkaa minulta. On varmaan luonnollista, että olen päätynyt copywriterin ammattiin, mainosalalle. Paremmiin palkatut AD:t lohduttavat copyja sanoen, että copywriter on mainostoimiston fiksu ihminen. Tekstinikkari, jonka yleissivistys on suurin. Hän, joka löytää oikeat sanat ja nyanssit tilanteeseen kuin tilanteeseen. Hän, joka pystyy herättämään nukkuvan kiven tunteet kolmella sanalla. Copywriterina oppii koko ajan uutta, saa tyydyttää uteliaisuuttaan. Copy tuntee historian, kulttuurin, sisällöt, tyylit, muodot, tuotantotavat, yleisöt, formaatit, välineet, kanavat, konseptit ja tarinat. Copy on sanaseppo, psykologi, insinööri ja myyjä – muttei taiteilija.

Tätäkin artikkelia kirjoittaessani innostuin tutkimaan taiteen filosofisia teorioita, määritelmiä ja näkemyksiä taiteesta, taiteilijuudesta, taiteilijoista, teoksista niin, että totuus jälleen karkasi minulta ja "teos" oli jäädä tekemättä – tai siis artikkelin valmistuminen venähti suunnittelusta. Voi, mikä ironinen metataso!

Taiteen edistämiskeskuksen blogissa vuonna 2012 silloinen puheenjohtaja Piia Rantala-Korhonen kirjoittaa ^[3] mielestäni kovin osuvasti – ja lohdullisesti:

Taide pakenee kaikkia määrittely-yrityksiä, mutta ne kaikki kasvattavat yhteistä ymmärtämystämme taiteesta. Taiteen vapauden ydin onkin siinä, ettei sitä voi kahlehtia määrämittään, vakiintuneisiin kaavoihin tai standardoidulle arviointiasteikolle. Taide elää kulttuurissa, ajassa ja paikassa, ihmisten kokemusmaailmassa.

Minäkin, orastava taiteilija, etsin ja havainnoin taiteellani todellisuutta ja minäkin saan yrittää määritellä taidetta, sillä se lisää taidekeskustelun näkökulmia ja "kasvattaa yhteistä ymmärtämystämme". Taide elää minunkin kokemusmaailmassani.

Kirjoitan, siis olen

Kirjoittaminen on minulle tapa jäsentää tietoa ja ajatella. Monesti löydän uusia ajatuksia – totuuksia! – kun käyn tekstin ääreen. Rakastan eri tekstilajeja, mutta valitettavasti leijonanosaa tekstien kanssa työskentelystäni on nykyään melko mekaanista rakenteiden muokkausta, editointia tai markkinointiin liittyvää pääviestien kiteyttämistä. Luovaa, innostavaa, muttei taidetta. Syödäkin pitää ja lapset vaatettaa, siksi taiteelle antautuminen on vaikeaa. Tuskailen sitä, että tekemiseni – toimintani – etäännyy taiteesta. Siksi olen kokenut vuosien jälkeen suurta paloa käsikirjoittamiseen ja luovaan kirjoittamiseen. Paluuta sanan ääreen.

Markkinointiviestintä on äärimmäisen luovaa työtä, varsinkin mediumin rajoitteiden vuoksi. Kuinka mahdutan tämän idean 30 sekuntiin? Tai kymmeneen? Turhautuuhan säveltäjänikin, kun viisituntinen mestarisinfonia tulee mahduttaa yleisöystävälliseen formaattipituuteen – konserttiin, jossa on mielellään väliaika biotaukoa varten. Sitä paitsi, eikö taidekin tarvitse markkinointia? Mainostoimistotyössä suurin iloni on yhteiskunnalliset kampanjat tai se, että kaupallisen asiakkaan tuote on ratkaisu suurempaan, yhteiskunnalliseen ongelmaan.

Totuuden etsiminen on ajanut minut myös mukaan politiikkaan – melko taiteenlaji sekini. Yksi motiiveistani, miksi lähteä mukaan politiikkaan, oli parantaa kulttuurin ja taiteen edellytyksiä.

Mika Elo esittelee kolumnissaan taiteellisen tutkimuksen piireissä arvostetun tutkija Dieter Merschin määrittämät taiteellisen tutkimuksen neljä tulkintalinjaa. Yhden niistä mukaan taiteen tekeminen on aina jo ollut eräänlaista tutkimista ja taiteella on aina ollut kriittistä tutkimuksellista potentiaalia. Edes taiteilija-tutkijan hahmo ei ole uusi, hybriditaiteilijoita on ollut aina, kuten Leonardo da Vinci. [4]

Kirjoittaessani tutkin siis totuutta ja maailmaa. Kirjoittamisessa haastavaa on se, että kaikki tieto, koko totuus ei voi mahtua samaan tekstiin sen muodon kärsimättä. Totuus on saavuttamattomissa, mutta todellisuuksia voi luoda. Se on lohdullista. Luulen, että kaiken etsimisen jälkeen alan löytää pihvin. Ei väliä, jos medium on hukassa, kunhan itse on well done.

Joko se alkaa: taiteilijan tarina

Tarina on sarja toimintoja. Tähän asti olen vain antanut tapahtua, ottanut tehtävän vastaan ja tutkinut miten se tehdään, ulkoisten impulssien ehdoilla. En ole vielä löytänyt epämukavuusalueita, mutta en sitä omaa mediumiakaan. 80-luvulla balettitunneilla, 90-luvulla teatterin maailmaan. 2000 vei mukanaan audiovisuaaliseen kerrontaan ja 2010 toi elämäkokemusta. Voisiko olla, että 38-vuotiaana etsikkoaika on ohi?

2020-luvulla olen luoja: ohjaaja, kirjoittaja, sanataiteilija ja esiintyjä. Olen mahdollistaja: tuottaja, markkinoija, asioiden aikaan saaja. Totuus taitaakin olla tarina! Minä teen ja mahdollistan tarinan. Olen tarinan kertoja, esittäjä, kuljettaja, kuvittaja, tarinan tapahtumisen edellytysten järjestelijä. Olen taiteilija. Jonain päivänä työskentelen kuningaslajien parissa. Tulen kirjoittamaan romaanin, käsikirjoittamaan ja ohjaamaan pitkän fiktioelokuvan ja näyttelemään musikaalin pääroolin. Tämä edellyttää, että toimintani pysähtyy, rauhoittuu. Jotta totuus löytyisi, nyt pitää keskittyä tarinaan.

Tarinan kolmas näytös

Kuin huomaamatta tulen käsitelleeksi taiteen kolmikehän kaksi muuta tekijää: toiminnan ja taiteilijan – tarina huipentuu siis teokseen. Teos on taiteen ilmenemismuoto. Vaikka aiemmin tekstissä lainaankin Piia Rantala-Korhosta, ”ettei taidetta voi kahlehtia määrämittaan”, on teos usein vakiintunut muoto tai tapa esittää taiteellinen ajatus; totuus. Veistos, sinfonia, koreografia... määrämuoto on ollut helppo tapa tuoda taide yleisön saataviin. Esimerkiksi taidenäyttely! Kuinka helppo konsepti. Tila, siellä roikkuu jotain, minkä voi nähdä., ihmiset tulevat katselemaan, hyvällä tuurilla taiteilija saa myytyä jotain, avajaisissa on ehkä viiniä. Teos voi toki elää ja varioitua formaattinsa sisällä, mutta ilmentymä tai muoto on tunnistettavissa taiteeksi.

Eriyksen hyvin teokselle tyypillinen muoto – formaatti – näkyy mielestäni tarinankerronnan, draaman ja elokuvan kehittämisessä. Miksi keksiä pyörää uudelleen, kun kolme näytöstä on toiminut Aristoteleen ajoista nyky-Hollywoodiin ja arkiseen suomalaiseen ruotsalaiseen ja norjalaiseen -vitsiperinteeseen saakka? Teorioita käsikirjoituksen rakenteesta on kehitetty käsikirjoituksia tekemällä, niistä teoksia toteuttamalla ja teoksia edelleen analysoimalla. Taiteen tutkimuksellinen ote näkyy mielestäni oivallisesti juuri näissä teosmuotojen tai formaattien syntyisessä. Sääntöjä rikotaan, kun ne on opittu.

Seuraan tätä iteroivaa ”kokeile ja opi” -metodia omassa yamk-opinnäytetyössäni: tulen tutkimaan interaktiivisen elokuvan tarinalinjoja ja niiden vaikuttavuutta, ”valinnan illuusiota” luodakseni tälle elokuvan alalajille jatkossakin tuotettavan formaatin. Ylittääkö taiteellinen tekeminen teoskynnyksen tai edistääkö tekemäni tutkimus toteutettavuutta, on taas toinen juttu. Joka tapauksessa tulen tekemään interaktiivisen lyhytelokuvan.

Tere Vadén, haastatteluhetkellä Aalto-yliopiston – siis maamme korkeimman asteen taiteen korkeakoulun (!) – taiteen laitoksen professori, veti hurmaavasti taiteen tutkijoilta maton jalkojen alta vuonna 2014 Markus Hotakaisen artikkelissa:

» Taiteellinen tutkimus ei anna meille luovuuden kaavaa eikä se välttämättä tuota myöskään parempia taiteilijoita tai parempaa taidetta. Taiteen tekemisen taitoa on todennäköisesti parempi edistää jollain muulla tavalla kuin taiteellisella tutkimuksella. [4]

Loppukevennys: lukuvinkkejä itseään, taidettaan ja tarinaansa epäileville

Mika Waltari: Aiotko kirjailijaksi? (1935)

Ammatillisen itsetunnon lyttäämisen klassikko, jossa paneudutaan muun muassa siihen, monenko markan postimerkki tulee kiinnittää romaanikäsitöiden palautuskuoreen kustantajan vaivannäköä helpottaakseen.

[Yle.fi, Kulttuurcocktail: Mikä on hyvää taidetta? Lue taiteen asiantuntijoiden vinkit nykytaiteen ymmärtämiseen](#)

Artikkeli taidekäsityksestä, taiteilijuudesta ja vahvistus siitä, että taidetta ei ole ilman toimintaa.

Oulu Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026 -kampanjasivu

Toivon kipinä siitä, että kulttuuri ja taide voisi spinnata yhteiskunnassa niin, että niistä joskus vaikka maksettaisiin.

Lähteet

1. [△Elo, M. 2017. Taiteentutkimuksesta taidetutkimukseen. Taidehistoria tieteenä 1. Hakupäivä 10.2.2020.](#)
<http://tahiti.fi/01-2017/kolumni/taiteentutkimuksesta-taidetutkimukseen/>
2. [△Jyväskylän yliopisto. 2009. Taidekasvatuksen valintakoekysymykset 4.6.2009. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Hakupäivä 9.2.2020.](#)
<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/mutku/opiskelijavalinta...>
3. [△Rantala-Korhonen, P. 2012. Taidetta vai kulttuuria? Blogi. Taiteen edistämiskeskus. Hakupäivä 9.2.2020.](#)
<https://www.taie.fi/fi/blogi-taidetta-vai-kulttuuria->
4. [^{ab} Hotakainen, M. 2014. Taide + tutkimus = taiteellinen tutkimus. Tieteessä tapahtuu 4, 42–45. Hakupäivä 9.2.2020.](#)
<https://journal.fi/tt/article/view/46155/12279>

Oppilas keskiössä

Orpana Lea

19.8.2020 ::

Olen Lea Orpana, Lahdessa toimiva laulunopettaja ja kansalaisopiston suunnittelijaopettaja. Tässä tekstissä esittelen tapaani opettaa ja lähestyä laulamista siten, että oppilaan toiveet ja tavoitteet ovat opettamisen keskiössä.

KUVA: Selja Laakkonen

Kysymykset oppimisen apuna

Aloitan opetukseni kysymällä opiskelijalta: mitä sinä haluaisit tänään oppia? Vastauksen hakeminen saattaa viedä osalta aikaa, osa taas on pohtinut asiaa jo valmiiksi, osa jatkaa siitä mihin on viime tunnilla jäänyt tai siitä, mihin on jämähtänyt kotona harjoitellessaan. Kun tunnin alussa saadaan muodostettua käsitys siitä mitä tänään ollaan tekemässä, jatkuu tunti tavoitteen terävöittämisessä erilaisten harjoitusten sekä lisäkysymysten parissa. Onko tämä se mitä haet? Miltä se tuntuu? Kun onnistut, mitä teet? Mitä haluaisit lisää? Kysymykset peilaavat aina opiskelijan tilannetta ja tavoitetta, joskus ne jäävät vähemmälle, joskus samojen kysymysten pariin palataan, joskus kysymykset ovat liikaa ja vastaukset jäävät muhimaan, ja minä opettajana ohjaan tilannetta tarkemmin.

Lukijalle saattaa herätä kysymys, miksi toimin näin. Saatetaan ajatella, että eikö opettajalla kuitenkin ole suurempi vastuu siinä, mihin suuntaan opiskelijaa pitää viedä tai onko opiskelijan itsensä asettama tavoite realistinen ja oikein? Näihin ajatuksiin törmäsin paljon, kun itse opiskelin laulua ensimmäisiä vuosia ammattikorkeakoulussa. Oli yhtäkkiä sopeuduttava joihinkin normeihin, malleihin, tavoitteisiin, ääni-ihanteeseen ja olemukseen. Tietysti oli ymmärrettävää, että ammattiopintoja ohjasi jokin opetussuunnitelma ja laadun tarkkailu. Motivaationi kuitenkin horjui, koska en aina ymmärtänyt miksi jotain asiaa haetaan, mitä minä

tässä harjoittelen ja miten. Millainen opiskelija minun tulisi olla ja miten saisin otettua vastuun siitä, mitä itseasiassa itse haluan omalta ääneltäni.

Aikaa ja tuhansia virheitä myöhemmin löysin kuitenkin tapani oppia, olla ja opettaa. En kuitenkaan usko tai edes toivo sen olevan vieläkään kovinkaan vakiintunut, sillä opettaminen on myös sopeutumista muutoksiin: mitkä ihanteet ovat vallalla nyt? Mitä opiskelijat haluavat ja kaipaavat? Oppiminen on alistainen muutoksille, omaan instrumenttiin vaikuttaa niin moni asia. Miten kehoni ja mieleni voivat, mistä olen tulossa ja minne menossa.

Kun minulta kysyttiin ensimmäisen kerran laulutunnilla: kuulostaako tämä sinusta hyvälle? Onko tämä se mitä haluat? Haluatko siihen jotain lisää tai haluatko muuttaa jotain? Olin vaikuttunut, olin häkeltynyt ja ymmälläni. Kysymykset tuntuivat oikeilta, mutta samalla vaikeilta. Oliko minulla osaamista, makua tai kapasiteettiä vastata kysymyksiin. Pikkuhiljaa kuitenkin ymmärsin, että kysymykset auttoivat minua kuuntelemaan paremmin sitä mitä minä haluan ääneltäni ja mihin sillä pystyn. Ne auttoivat kuuntelemaan omaa kehoani, ääntäni, intuitiotani sekä kehittämään laulutekniikkaani. Kaikkea ohjasi turvallisella tavalla terveellisen laulutekniikan omaksuminen, ymmärrys siitä, että voin rakentaa oman ääneni sellaiseksi, kun haluan. Kaikki vaatisi tietenkin paljon harjoittelua, tuhansia toistoja ja analysointia. Ja vastaukset muuttuisivat sitä mukaan, kun opin: mikä on se minun ääneni, mikä on tapani opettaa ja luoda, minkä avulla ja kautta opetan?

Miten minä opetan?

Työkseni opetan laulua aikuisille harrastajille vapaan sivistystyön parissa sekä yleisen taiteenperusopetuksen puolella kansalaisopistossa. Suurin osa opetuksestani koostuu kolmen hengen pienryhmäopetuksesta, joka tarkoittaa sitä, että kolme opiskelijaa osallistuu viikoittain 45 minuutin pituiselle tunnille. Tunneilla jokainen opiskelija saa henkilökohtaista opetusta 15 minuuttia, muun ryhmän seurattuna. Kyse on pienimuotoisesta master class -opetuksesta, jota voisi tehdä suuremmassakin ryhmässä. Ryhmissä ei ole tasoja ja yksi ryhmä kokoontuu lukuvuoden aikana yhteensä 25 kertaa. Joka vuosi ryhmät alkavat ns. alusta, eli ryhmät eivät sellaisenaan jatka monia vuosia peräkkäin. Pääsääntöisesti ryhmän toimintatapa on, että opiskelijat tuovat tunnille oman ohjelmistonsa, etenevät omien tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Oman laulamisen lisäksi he osallistuvat aktiivisina kuuntelijoina tunnille, antavat palautetta ja analysoivat omaa ja toisten oppimista.

Työni haasteena on ehdottomasti aika ja aikuisten opiskelijoiden sitoutuminen omaan harrastamiseen. Vapautta on se, että työtä ei ohjaa opetussuunnitelma vaan opiskelijan omat tavoitteet ja päämäärä. Pienryhmäopetuksessa opiskelijat sitoutuvat jopa yksilöopetusta paremmin omaan harjoitteluun, sillä ryhmä seuraa edistymistä koko ajan. Ryhmässä opiskelijat oppivat refleктоimaan omaa kehittymistä, oppimaan muilta, inspiroitumaan erilaisesta ohjelmistosta, antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä jakamaan onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia.

Opettajalta tämä tyyli opettaa vaatii toki todella vahvaa läsnäoloa ja saattaa uuvuttaa helposti. Yhtenä päivänä saatat opettaa viittä kolmen hengen ryhmää peräkkäin, näin ollen kohtaat päivän aikana 15 laulajaa erittäin lyhyessä ajassa ja pyrit läsnäoloon jokaisen oppilaan kohdalla. Tunteja ei juurikaan voi suunnitella valmiiksi. Minulla saattaa olla ajatus siitä, että viime kerralla jäimme tähän, ehkä jatkamme tästä. Mutta tilanne saattaa olla muuttunut: opiskelija on kyllästynyt biisiin tai hän on oppinut haluamansa asian. Hän on saattanut unohtaa kokonaan nuotit kotiin tai tänään laulaminen ei tunnu "vain lähtevän". Useimmiten kuitenkin opiskelijat suhtautuvat laulamiseen ja sen opiskeluun pitkäjänteisesti ja läsnä on ymmärrys siitä, että musiikki vaatii harjoittelua, samojen asioiden toistoa ja toistamista, kärsivällistä lihasmuistin kehittämistä.

Toistojen, harjoittelun ja musiikin kautta pyrin opettajana palaamaan oppilaan omaan vastuuseen omasta edistymisestä. Ehkä näen oman toimintani laajemmin katsottuna valmentajana, joka ohjaa oppilasta niin, että hän ei opi virhetoimintoja, vahingoita omaa ääntään, mutta en tuo omaa makuani tai omia ambitiotiani opetussessioon. Koen, että pystyn toimimaan tällä tavoin opiskelijan kanssa hyvinkin tavoitteellisesti ja näkemään sekä kuulemaan kehityksen lyhyessä ajassa. Tavoitteiden ja askelten tulee olla yllättävän pieniä, jotta motivaatio säilyy ja opiskelija ymmärtää, mitä on hän harjoittelemassa ja miksi. Opiskelija määrittää tahdin ja kun näen turhautumista, tulee tavoitteita kirkastaa ja ohjeita selkeyttää.

Ylipäätään kysymys siitä, että miltä haluan kuulostaa, on niin suuri, että lopullista vastausta ei voi odottaa. Ääni on aina suhteessa ja vaikutuksessa kehoomme, sen liikkeisiin ja olotilaan. Mutta voimme aina pohtia sitä, mitä minä haluan oppia? Joku saattaa haluta vain, että säestään heitä, kommentoin jotain kevyesti, mutta he eivät varsinaisesti halua oppia mitään uutta tai ihmeellistä. Onko tässä paikkani tuomita tai arvottaa tätä? Saatan mainita, että voisimme ehkä asettaa jonkun pidemmän linjan (3–6 tunnin) tavoitteen ja katsoa onko se suunta, minne oppilas haluaa mennä. Osalle on tärkeintä tulla kuulluksi, kyetä laulamaan muiden kuullen, päästää oma ääni valloilleen tai kuulla kannustava kommentti.

Osalle tämä tapa opettaa saattaa olla liikaa: opettajalta halutaan vahvaa visiota, makua, mielipiteitä, tietoa oikeasta ja väärästä. Halutaan siirtää vastuu oppimisesta ja kehityksestä opettajalle.

» Aikuiset tulevat vain harrastamaan.

- saattaa olla lause, johon törmään tai

» Etkö sinä vaan voisi sanoa mitä minun kannattaisi tehdä.

tai

» Valitse sinä minulle laulu.

Saatan valita laulun tai ehdottaa laulua. Usein valitsen opiskelijalle joululomalle laulun, jossa oppilas pääsee perehtymään tai syventymään asettamiinsa tavoitteisiin. Pysin tavoitteiden asettamisessa myös siihen, että musiikki ja laulaminen ovat aina lähtökohtaisesti jonkun tunteen ja kokemuksen ilmaisemista, ei vain tekniikkaa ja "ankaruutta". Loppujen lopuksi laulamme aina jollekin ja johonkin suuntaan.

KUVA: Selja Laakkonen

Kun viisi vuotta sitten aloitin suunnittelijaopettajana kansalaisopistossa, suunnittelin uudenlaisen kurssin, Lupa laulaa -porukan, jonka ideologia pohjautui täysin siihen, että kaikki voivat oppia laulamaan. Ajatuksena oli tarjota laulusta kiinnostuneille aikuisille mahdollisuus yhdessä laulamiseen ilman arvottamista tai pelkoa omasta äänestä. Ilman pakkoa esiintymiseen tai asettumista perinteiseen kuoromalliin. En ollut ikinä itse sopinut omalla äänelläni kuoron. Sopivaa äänialaa oli vaikeaa löytää, aina piti laulaa hiljaa ja kauniisti tai oma ääni erottui liikaa.

Työtäni aloittaessa luin paljon palautteita, kuulin ihmisten toiveita ja tuntui, että laulaminen ja sen harrastaminen oli vahvassa nousussa. Samalla laulamista muiden kanssa kuitenkin pelättiin: se muistutti kouluajoista, jolloin nöyryytettiin luokan edessä laulukokeilla tai sanottiin suoraan, että voit olla hiljaa. Ensimmäisenä vuonna Lupa laulaa -porukan suosio yllätti minut. Aikuiset halusivat laulaa yhdessä, ei vain pakollisissa juhlissa, ei vain hengellisiä lauluja, vaan oman aikakauden viihdemusiikkia sekä uusia radiohittejä, nauttia ja iloita yhdessä. Viiden vuoden aikana porukka on vaihtunut, osa laulajista on yhä samoja kuin ryhmän aloittaessa. Joka vuosi aloitamme aina siitä ajatuksesta, että kaikki voivat oppia laulamaan. Harjoittelemme paljon kehotietoisuutta, kuuntelua ja ennen kaikkea laulamista ilon, surun, häpeän tai kaikkien niiden tunteiden läpi, mitä laulaminen meissä herättää. Enimmäkseen kuitenkin se herättää iloa, innostusta ja suuria määriä naurua. Tässä ryhmässä jokaisen ääni ja rytmi on tärkeä ja kaikilla on oikeus ja mahdollisuus olla luomassa musiikkia, kokea laulamisen riemu ja voima. Ja opettajana haluan olla vaalimassa juuri sitä, nyt ja jatkossa.

Omine hassuine ajatuksineni, olen paras minä: opettaja, esiintyjä ja taiteilija

Kettu Paula

19.8.2020 ::

Taiteen kentällä opettaja on moniosaaja. Artikkelissa esitellään kirjoittajan taidepedagogin identiteetin rakentumista kolmen erilaisen roolin eli opettajuuden, esiintyjyyden sekä taiteilijuuden kautta. Kasvuympäristön merkitys, kansantanssin vahva läsnäolo ja keskustelu ovat keskeisiä rakennuspalikoita, joiden ympärille teksti rakentuu. Kirjoittaja pohtii artikkelissa omien epävarmuuksien hyväksymistä ja oman tien löytämistä taiteen kentällä.

Minustako opettaja?

Ensisijaisesti olen opettaja ja kasvattaja. Näin ei alun perin pitänyt olla. Minusta piti tulla tanssija, näyttelijä, laulaja, kampaaja, poliisi sekä urheilija – ja niinhän minusta tuli. Kaikkien näiden ammattien taitoja tarvitsen tanssinopettajan työssä.

Opiskelin Oulun ammattikorkeakoulussa (Oamk) tanssinopettajaksi ja valmistuin vuonna 2008. Siitä lähtien olen työskennellyt tanssinopettajana muun muassa Suomen Nuorisoseuroilla Keski-Suomessa, Centria ammattikorkeakoulussa Kokkolassa ja kansalaisopistoissa eri puolilla Keski-Suomea. Vuosien saatossa olen päässyt opettamaan vauvoja, teinejä, vanhuksia, ammattiin opiskelevia ja kehitysvammaisia. Heitä kaikkia yhdistää ihmisyyks ja tarve tulla hyväksytyksi omana itsenään.

Parasta työssäni on nähdä lasten sekä aikuisten oppivan ja oivaltavan uusia taitoja, mutta myös yhtä tärkeänä pidän, että saan oppia heiltä. Lajiini kansantanssiin on sisäänrakennettu paljon kommunikointiin ja vuorovaikutukseen liittyviä asioita. Toisen ihmisen kunnioittaminen ja huomioonottaminen rakentuvat lähes huomaamatta. Ne ovat osa kansantanssikulttuuria. Opettajana haluan auttaa oppilaitani kasvamaan yhdessä huomaavaisiksi ja avoimiksi ihmisiksi, jotka kuuntelevat ja huomioivat muut kanssakulkijat omia juuriaan unohtamatta.

Opettajan mallin tai useankin olen saanut Kaustiselta, jossa pieni ja superaktiivinen tyttö vietiin Kaustisen Nuorisoseuran Kalevan Nuorten ryhmään vuonna 1989 purkamaan energiaa. Sille tielle jäin. Kansantanssi vei mennessään, vaikka tielle on mahtunut jos jonkinlaisia vaiheita. Olen saanut kasvaa tässä seurassa tanssijasta ohjaajaksi ja ohjaajien kouluttajaksi kuluneiden vuosikymmenten aikana. On hienoa, että voin kouluttajan ominaisuudessa antaa takaisin omaa osaamistani kasvattajaseuralle, josta olen itse saanut oppeja elämään. Sillä tanssihan on elämää, ei sitä voi kääntää pois päältä.

Omien työtapojen kehittäminen ja uusiutuminen ovat mielestäni edellytys työssä jaksamiselle sekä rutinoitumisen ehkäisemiselle. Välillä pitää myös vähän ravisuttaa omaa ja oppilaiden maailmaa. Vain kokeilemalla voi löytää uutta. Tästä hyvä esimerkki on vuodelta 2014. Aikuisten (40–65-vuotiaiden) kansantanssiryhmän kanssa päätin tehdä tanssin rap-musiikkiin, jossa oli toki yhteyksiä kansanmusiikkiin ja liikemateriaali vahvasti kansanomaista paritanssia. Vastustus kaikkea tuttuakin kohtaan oli hurjaa, mutta lopputulos oli yllättävä yleisömenestys, ja isoin kasvu tapahtui ryhmässä heittäytymiskyvyn osalta. Sellaisetkin harrastajat, jotka aiemmin eivät olleet koskaan ”joranneet” holtittomasti heittäytyivät tunnelman vietäväksi. Oli upeaa nähdä kovan työn tulos.

Tanssien luominen painottuu tällä hetkellä pedagogiseen tekemiseen ryhmä ja yksilölähtöisesti Luova lava -konseptissa on hyvä esimerkki tästä. Toiminnan lähtökohtana on lasten ja nuorten oma luovuus ja siitä kumpuavat ideat ja osallisuus. Tällä hetkellä kaipaen samaa myös omaan tekemiseen. Pedagogisesta puolesta en halua luopua. Se on aina osa minua, mutta nyt olen alkanut kaivata tilaa omien puhtaasti taiteellisten näkemysten tuottamiselle.

Esitän itseäni

Opettajana olen myös esiintyjä – jokainen tunti on oma interaktiivinen näytöksensä. Esiintymisen alkeet opin Kaustisen Folk Music Festivaleilla Multrut-ryhmässä kokeneempia esiintyjä seuraten ja heitä ihannoiden. Olen saanut tanssia, soittaa, laulaa ja näytellä monissa harrastajaryhmissä ja produksioissa, mutta myös työskennellä ammattilaisten kanssa. Jokaisesta kokemuksesta olen kiitollinen, sillä saan oppia jotain uutta, tietoja, taitoja, asenteita tai toimintatapoja, ja se on arvokasta se.

Koskaan en ole valmis, riittävän hyvä kyllä. Ensin sitä pyrki olemaan samanlainen kuin muut tai yhtä hyvä kuin esikuvansa. Onneksi jossain vaiheessa tajusin, että juuri minä olenkin omine hassuine ajatuksineni ja taitoineni paras minä. Monipuolisuus niin yksilönä kuin ryhmässä on voimavara, jota tulee ruokkia ja vaalia. Tähän ajatukseen palaan usein ja pyrin muistuttamaan itseäni, että on rohkeutta olla omanlainen.

Koin ahaa-elämyksen, kun toimin tanssijana kymmenen vuotta itseäni nuorempien esiintyjien kanssa. Tanssija minussa, jonka luulin jo kadonneen, heräsi eloon ja sai aivan uudenlaisia ulottuvuuksia. En halua enää päästää tätä puolta itsestäni nukkumaan. Tekniikkaa ja taitoja voi ja pitää kehittää, mutta esiintyjä minussa on vahvempi kuin ennen. Odotan innolla, että pääsen haastamaan ja ravitsemaan tätä puolta itsessäni.

Kenellä on lupa olla taiteilija?

Minun taiteilijajuureni ovat Kaustisella. Palaan taas sinne, mutta ilmapiiri taiteen tekemiselle ja kokemiselle on ollut läsnä aina. Pohdintani liittyvät monesti siihen, kuka on taiteilija ja kuka sen määrittelee? Joku ulkopuolinen vai taiteilija itse? Kaustisella kuka tahansa saattaa avata viulukotelon, ja kappas, naapurin maanviljelijähän se soittaaakin Purppuripelimanneissa, joka oli 1970-luvulla yksi Suomen suosituimmista bändeistä. Onko taiteilijuus jotain hienoa ja ylevää? Onko se harvojen etuoikeus? Olenko minä taiteilija?

Ihailen ja välillä myös kadehdin ihmisiä, jotka ovat löytäneet oman tiensä tuottaa taidetta ja onnistuvat toteuttamaan koskettavia teoksia. Epävarmuus hiippailee aika ajoin seurakseni, mutta olen onnekas, että ympärilläni on ihmisiä ja yhteisöjä, jotka muistuttavat ammattitaidostani ja vahvuksistani. Tiedostan olevani taiteilija. Haluan oppia arvostamaan itseäni taiteilijana yhtä lailla kuin arvostan itseäni opettajana ja esiintyjänä.

Sanotaan, että tylsyys ruokkii luovuutta. Allekirjoitan kyllä tämän lausahduksen. Monet hyvät ja huonot kehityskelpoiset ideat ovat pulpahtaneet mieleen silloin, kun on vain ollut. Toisinaan sitä pääsee näkemään tai kokemaan esityksen tai näyttelyn, joka avaa omat luovuuden hanat. Tulevaisuudessa haaveeni olisi luoda enemmän tällaisia tilaisuuksia itselleni.

Tulevaisuudessa minua kiehtoo ajatus yhteistaiteilijuuudesta ja työryhmissä työskentelemisestä. Olen saanut olla jo osana upeita projekteja. Vahva yhteisöllisyys yhdistää näitä projekteja ja se on ollut myös eteenpäin vievä voima. Keskustelu ja ajatusten jakaminen ovat avain uudelle tasolle pääsemisessä tai omien näkemysten vahvistamisessa. Yhdessä olemme enemmän.

Haltioitumista metsästävässä

Larikka Sara

19.8.2020 ::

Tekstissä avataan kokemuksia taiteen tekemisestä ja opetustyöstä. Sara Larikka kertoo myös, miten hän on päätenyt alallensa ja mitä hän on tehnyt musiikkipedagogiksi valmistumisen jälkeen.

KUVA: Sara Larikka

Miksi teen taidetta?

Alavalinta

Aloitin pianonsoiton ollessani 5-vuotias. Pitkään soitto oli minulle ensisijaisesti vain harrastamista, kiva tapa viettää vapaa-aikaa. Kävin jonkun verran oppilaskonserteissa ja joissain muissakin musiikkijutuissa, minne äitini sattui minut viemään, mutta muuten en hirveästi kuunnellut klassista musiikkia. Harjoittelumäärät vaihtelivat kausittain, ja tykkäsin pienestä pitäen sävellellä omia pieniä kappaleita.

Joskus 14–15-vuotiaana koin eräänlaisen ”herätyksen”. Aloin tuolloin kuunnella enemmän klassista musiikkia ja kokea suurempaa intohimoa sitä kohtaan. Musiikkimakuni kehittyi ja ihastuin erityisesti impressionistiseen musiikkiin. Debussyn ja Ravelin lisäksi kuuntelin muun muassa Faure’ta, Satieta, Chopinia, Sibeliusta, Granadosta ja Yann Tierseniä, joka on muuten säveltänyt aika paljon muutakin kuin Amélie-elokuvan musiikit.

Samaan aikaan musiikkimakuni kehittymisen kanssa tulivat ajankohtaisiksi myös ammatinvalintakysymykset. Ajattelin kenties ideologisesti, että tärkeintä elämässä on se mihin aikansa käyttää, koska mitään muuta meillä ei periaatteessa ole kuin rajallinen aika. Elämästä menee väistämättä niin suuri osa töihin, että sen olisi parasta olla jotain mielekästä hommaa. Kuunnellessani Ravelin G-duuripianokonserttoa ajattelin, että jos minulla on mahdollista tehdä töitä jonkin noin ihmeellisen parissa niin olisin hullu, jos en tekisi sitä.

Halusin kuitenkin myös työn, josta saisin ansaittua elannon ja siksi päätin tähdätä pianonsoitonopettajaksi. Järkeilin, että sen työn ohessa pääsee varmasti musisoimaan itsekin, joten sekä intohimo että käytännön realiteetit pääsisivät toteutumaan. Nuorena minulla ei vielä ollut kauheasti kokemusta opettamisesta, mutta ajattelin, että jonkin itselleen tärkeän asian jakaminen muille ei varmaankaan ole ihan hirveää hommaa. Lisäksi pidin soitonopetustyötä itseisarvokkaana, koska koin, että sillä voi lisätä ihmisten elämän mielekkyyttä. Olihan soittoharrastus antanut minullekin niin paljon. Kerron näkökulmistani opettamiseen tarkemmin myöhemmin tässä artikkelissa.

Halu haltioitua

Kärjistäen voisi sanoa, että tärkein syy alavalinnalleni oli täysi hedonismi. Olisi hauska ajatella, että taiteilijat pyhittävätkin elämänsä pienellä palkalla taiteen alttarille... Todellisuudessa minua kiinnosti nuorena eniten se, että voisin tehdä ammatikseni jotain mikä tuntuu kivalta.

Ja musiikkihan tuntuu! Kun kuuntelen musiikkia, josta pidän, se on parhaimmillaan jotain niin ihmeellistä. Haltioidun ja kaikki muu unohtuu. Kun soitan, en parhaimmillaan pelkäästään unohtaa kaikkea muuta, vaan koen olevani sitä musiikkia, jota soitan. Soittaminen on valtavan kokonaisvaltainen psykofyysinen kokemus. Se vaan tuntuu hyvältä, eikä ole verrattavissa mihinkään muuhun.

Musiikissa on jotain niin intuitiivista, että sen sanallistaminen on vaikeaa. Eri ihmiset haltioituvat eri taiteenlajeista, mutta itse olen aina kokenut musiikin niistä voimallisimmaksi. Se haltioitumisen taso, mihin musiikilla voin parhaimmillaan päästä, on paljon korkeammalla kuin mihin pääsisin esimerkiksi jotain katsomalla. Ja juuri se korkein haltioitumisen taso on perimmäinen syy alavalinnalleni. Juuri se, mitä en osaa kuvailla on vastaus paljoo.

Musiikin estetiikka on itselleni tosi tärkeässä asemassa. Kiinnitän paljon huomiota sointiin ja sointiväreihin. Myös tunnesisältö ja sen välittäminen ovat minulle hyvin tärkeitä. Toivoisin taiteilijana, että voisin omilla esityksilläni saada vietyä yleisön jonnekin arjen yläpuolelle. Jonnekin minne itsekin joskus pääsen haltioituessani muusikon soitosta konsertissa.

Miten teen taidetta?

Pianisti, esiintyjä

”Pianisti”-tittelistä on tullut tosi iso osa omaa identiteettiäni, koska olen soittanut pianoa pienestä asti ja panostanut asiaan niin paljon. On myös jotenkin lohdullista ajatella, että vaikka pianonsoitonopettajan työni ei joskus jostain syystä jatkuisikaan (työelämän ollessa mitä on), niin pianistia ei kukaan koskaan voi minusta ottaa pois.

Kuten aiemmin totesin, olen opetustyön rinnalla konsertoinut melko aktiivisesti sekä solistina että kamarimuusikkona. Olen muun muassa osallistunut Tampereen pianokilpailuun ja soittanut Uuden Musiikin Lokakuun, Pohjoisen oopperakomppanian ja Oulun konservatorion produktioissa.

Pianistina oloon kuuluu vahvasti se, että on esiintyjä. Olen tavallaan salaa aina tykännyt siitä. En haluaisi tehdä ”normaalissa elämässä” liian suurta numeroa itsestäni, mutta lavalle mennessäni on ihanaa tavallaan saada lupa olla ja sanoa niin paljon kuin haluaa. Kuitenkin myös jännitän jokaista esiintymistä. Eräs oppilaani tiivistä esiintymiskokemuksen hienosti:

Se on niin jännä, kun se on samaan aikaan niin hirveää ja sit kuitenkin maailman ihanin asia!

Olen joskus kamppailut jännityksen kanssa enemmän, mutta nykyään koen osaavani reagoida siihen ja olevani varma esiintyjä. Haluan opetustyön ohessa konsertoida, sillä se pitää yllä omaa harjoittelua ja intohimoani musiikkiin. Esiintymiset jotenkin elävöittävät kaikkea tekemistä ja uskon, että intohimo välittyy oppilaille ja opetustyöhön. Soitossa ja esiintymisessä voi myös jatkuvasti kehittyä. Kun tulen itse paremmaksi koen, että minulla on myös enemmän annettavaa oppilaille. Tämä näkyy erityisesti pidemmällä olevien oppilaiden opetuksessa.

Nykyään julkisten esiintymisten lisäksi voi myös olla taiteilija internetin, esimerkiksi YouTuben kautta. Olen ladannut videoita soitostani nimeäni kantavalle YouTube-kanavalle vuodesta 2015 alkaen. Osa videoista on taltiointeja konserteista ja osa varta vasten YouTubea varten tehtyjä videoita. Haluan jatkaa kanavan ylläpitoa, sillä se on ikään kuin portfolio taiteen tekemisestäni ja tavoittaa parhaimmillaan moninkertaisen yleisön konserttiyleisöön verrattuna.

En haluaisi pianistina lukittua vain yhteen tiettyyn tyyliuuntaan. Tykkään soittaa kaikkea niin vanhempaa kuin uudempaa musiikkia, niin soolona kuin kamarimuusikkona. Minulla on kuitenkin tietyt lempityylilajit, joita haluaisin soittaa enemmän tulevaisuudessa vahvistaakseni vielä omaa muusikkoidentiteettiäni, jotta ikään kuin löytäisin "omaa ääntäni" lisää. Näitä tyylilajeja ovat impressionismi, myöhäisromantiikka ja uusi musiikki.

Opettaja

Kuten kirjoitin aiemmin, opettamisessa minua on kiehtonut se, että siinä pääsee jakamaan muille jotain itselleen tärkeää. Tiedän jakavani tämän näkökulman monen pedagogin kanssa.

Jos haluaisin sanoa asian hienosti, sanoisin näin: soitonopetustyö ikään kuin lisää taiteilijuuteen altruistisen ulottuvuuden ja vie sen pois hedonismista, josta aiemmin vitsailin. Kaikki ei pyörikään enää taiteilijan, hänen tulkintansa ja ajatustensa ympärillä, vaan yhtälöön lisätään toinen ihminen ja tärkeiden asioiden antaminen hänelle. Haluaisin ajatella voivani tehdä ammatikseni jotain mikä tekee maailmasta paremman paikan. Uskon hyvän soitonopetustyön kykenevän siihen. Ihmisille ei riitä yhteiskunnassa se, että heidän perustarpeensa tyydytetään, vaan he kaipaavat myös elämyksiä, heittäytymistä ja taidetta. Soitonopetustyö edistää kaikkia niitä asioita.

Oppilaani ovat minulle tosi tärkeitä. Parasta työssäni on, kun saan oppilaan innostumaan. Haluaisin auttaa oppilaita tulemaan hyviksi soittajiksi ja löytämään omaa musiikkimakuaan ja tyyliään, mutta myös tutustumaan avoimesti kaikkiin tyylilajeihin, koska se voi parhaimmillaan avartaa musiikkimaailmankuvaa lisää.

Soittoharrastus menee välillä jotenkin tosi syvälle ihmisyymän perusolemukseen. Oppilaat joutuvat toimimaan omalla epämukavuusalueellaan harjoitellessaan uusia asioita, ilmaisemaan itseään, pukemaan asioita kuulokuviksi ja sanoiksi. Kaikki edellä mainittu pätee toki usein myös opettajaan. Siksi soittoharrastus on kehittävää myös laajemmin kuin vain soiton kannalta. Siinä joutuu harjoittelemaan ja haastamaan itseään, onnistumaan ja epäonnistumaan ja kaiken jälkeen vain jatkamaan. Kaikki se on hyvin kasvattavaa ja parhaimmillaan työssäni tunnen kiitollisuutta siitä, että saan olla hienojen nuorten ihmisten kanssa tekemisissä ja seuraamaan heidän kasvuun ja kehitystään.

"Säveltäjä"

Olen pienestä asti tykännyt säveltää pieniä pianokappaleita, joskus enemmän, joskus vähemmän. Tekeminen on ollut improvisointilähtöistä. Jotkut pianon ääressä improvisoidut ideat palaavat sormiin aina uudelleen ja lopulta niistä haluaa jäsenellä kappaleen. Säveltäminen jatkui lapsuudesta ammattikorkeakouluopintojeni alkamiseen asti, jolloin opinnot ja pianonsoiton harjoittelu alkoivat lopulta viedä niin paljon aikaa, että säveltäminen jäi taka-alalle. Koin silloin myös tiettyä alemmuuskompleksia kappaleistani. Ajattelin, että säveltäminen on "oikeiden" säveltäjien, alaa pitkään opiskelleiden ihmisten etuoikeus ja minun tekeleitäni ei lasketa.

Vuoden 2017 lopussa improvisointi-ideoita alkoi tulla pitkän tauon jälkeen uudestaan. Vuoden 2018 alussa sain valmiiksi yhden pianoetydin ja sain idean tehdä ensimmäistä kertaa jotain hieman suurempaa: kokoelman kappaleita. Niin syntyi kokoelma Three Radiant Études, jonka nuotti julkaistiin viime syyskuussa Modus Musiikki -kustantamon toimesta. Esitin lokakuussa teoksen myös Uuden Musiikin Lokakuu -festivaalilla.

Sain paljon hyvää palautetta etydikokoelmastani, mutta minua on hieman ujostuttanut lukea itsestäni käytettävän titteliä "säveltäjä" Uuden Musiikin Lokakuun käsiohjelmassa ja Modus Musiikin julkaisussa. Kuten totesin, opiskelun alkuaikoina ajattelin sanan kuuluvan vain ihmisille, jotka ovat opiskelleet alaa jossain korkeakoulussa ainakin viiden vuoden ajan tai jotain vastaavaa. Itse olen tehnyt lähinnä pianokappaleita ja enimmäkseen itseoppinut.

Nyt kuitenkin olen alkanut uskaltaa käyttää sitä termiä itsestäni, varovasti. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman muutos on alkanut painottaa improvisointia ja sävellystä musiikkioppilaitosten opetuksessa ja olen osin sitä kautta oivaltanut, että säveltäminen ja improvisointi todella ovat asioita, joita on nostettu turhan korkealle jalustalle. Vaikka korkeakoulujen sävellyskoulutus on tietenkin arvokasta ja tärkeää, ei se ole pakollinen lähtökohta sille, että voisi säveltää. Saamani palautteen avulla tiedän, että teokseni ovat

korkealaatuisia ja minulla on lahjoja asiaan. Olen myös opiskellut musiikin teoriaa sekä olen pianonsoiton asiantuntija - miksi en siis voisi säveltää vallon mainiosti.

Sävellyksissäni haen paljon samoja asioita, mistä pidän musiikissa muutenkin: estetiikkaa, sointivärejä, tunnesisältöä, tarinankerrontaa. Olen ottanut vaikutteita impressionismista, myöhäisromantiikasta ja elokuvamusiikista. Koen, että minulla on oma ääni ja sanottavaa. En varsinaisesti painota pedagogista säveltämistä, vaikka ensimmäinen julkaistu teokseni onkin etydikokoelma.

Tulevaisuudessa aion opiskella säveltämistä lisää – en korkeakoulussa kokonaisen tutkinnon verran, mutta muita reittejä. Haluan kehittyä ja säveltää myös muille instrumenteille kuin pianolle. Toivon, että jonain päivänä uskaltaisinkin käyttää itsestäni sanaa ”säveltäjä” ilman pienintäkään epäilystä.

Laajempi näkökulma, lyhyesti

Taidemusiikin vaaliminen

Haluan lopuksi todeta lyhyesti vielä yhden näkökulman syistä sille, miksi teen taidetta. Haluan omalta osaltani olla rakentamassa ja pitämässä yllä Suomen taidemusiikkikulttuuria ja koen, että lasten ja nuorten opettaminen on hyvä tapa vaalia tätä kulttuuria tulevaisuuteen.

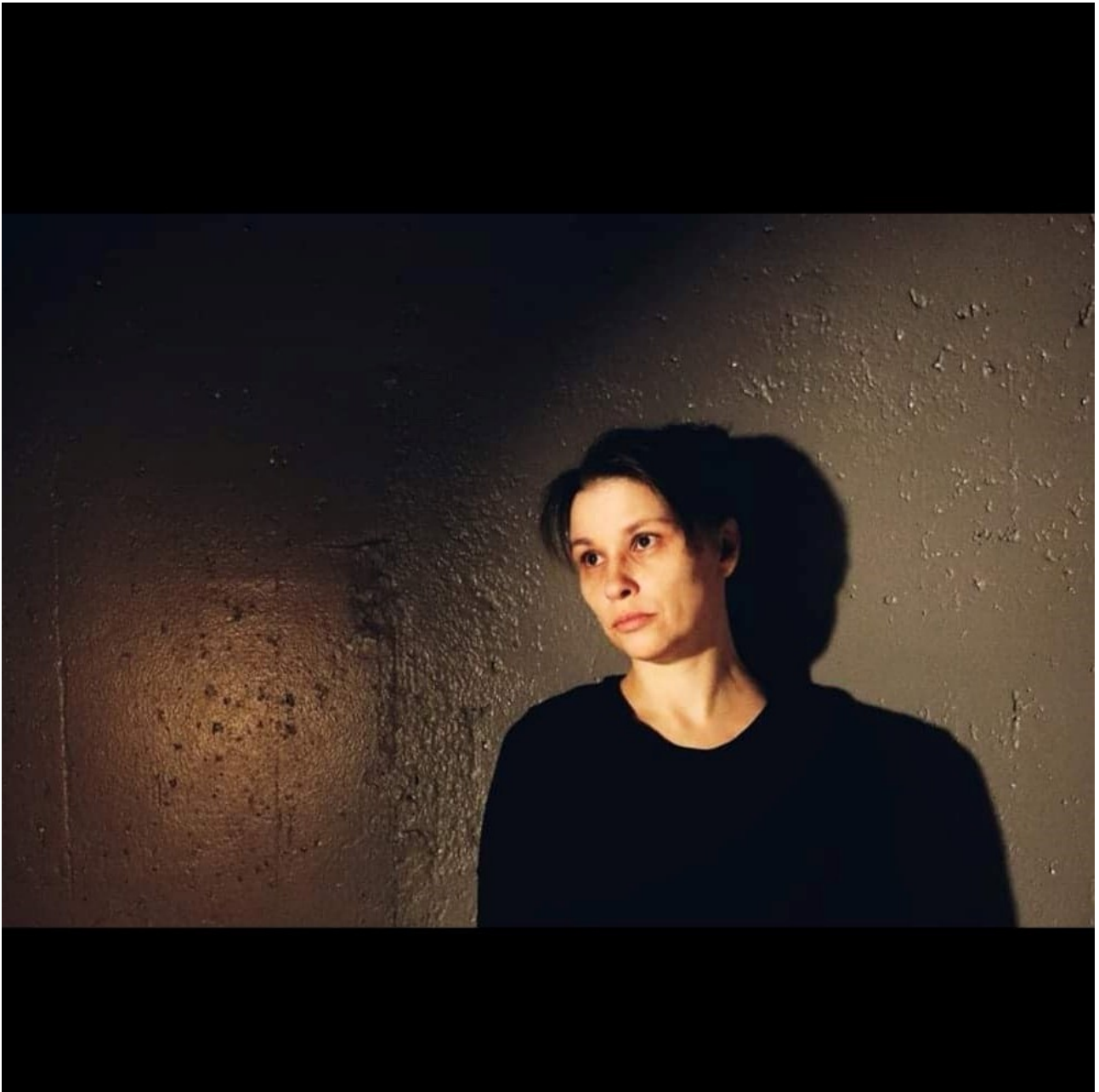
Toivon totisesti, että taidemusiikkia ja musiikkikasvatusta tuetaan Suomessa valtion ja kuntien tasolta jatkossakin. Ilman nuoria soitonharrastajia ei ole myöskään taidemusiikin kentän tulevaisuutta. Toivon, että taidemusiikista ei tule vain pienen eliitin harrastus, vaan mahdollisimman moni saisi elämänsä aikana haltioitua musiikista.

Minun polkuni taiteen tekijänä ja kehittäjänä

Takalo Hanna-Kaija

19.8.2020 ::

Hanna-Kaija Takalon taiteilijapolkuun on vaikuttanut vahvasti oma eletty elämä ja sen tuomat opit. Artikkelissa käydään läpi Hanna-Kaijan taiteilijapolku.

KUVA: Hanna-Kaija Takalo

Johdanto

Olen 39-vuotias kahden aikuisen lapsen ja yhden teini-ikäisen lapsen äiti. Asun Oulussa aviomieheni ja yhden tyttären kanssa, kaksi aikuista lasta asuvat omillaan. Tanssi on minun taiteen alani, jota olen pitkäjänteisesti

opiskellut vuodesta 2009 asti. Ohessa olen opiskellut myös liikunta- ja ravitsemusalaa sekä taideterapiaa. Olen valmistunut ammattitanssijaksi vuonna 2012 ja tanssinopettajaksi (AMK) vuonna 2016.

Minun taiteilijapolkuni ei ole ollut se ihan tavallisin. Minä en ole aloittanut lapsena tai nuorena tanssiharrastusta. Minun menneisyyteni on väkivallan, mielenterveysongelmien ja päihderiippuvaisten läheisten saattelama. Lapsuuden kodissani vanhemmiltani sain kyllä tukea liikuntaan, mutta elämänpolulleni tulevat ihmiset veivät toisalle. Tanssi on aina ollut osa minua. Lapsena rakensin jo parhaan ystäväni kanssa koreografioita ja tanssin aina, kun siihen oli mahdollisuus. Silti ensimmäiselle tanssitunnille pääsin vasta 29-vuotiaana, kun aloitin saman tien tanssiopinnot vuoden kestäväällä tanssitaiteen linjalla Haapaveden kansanopistossa. Unelmani oli toteutumassa. Niinpä nyt, kymmenen vuotta siitä, kun astuin ensimmäisen kerran tanssisaliin, on tultu pitkälle. Matka on ollut raskas, mutta hyvin antoisa. En olisi ilman tanssia selvinnytkään niistä haasteista mitä elämäni on minulle matkan varrelle heittänyt. Tanssi tai taide on minun mielenterveyslääkkeeni ainakin tämänhetkisessä taitelijan polussani.

Tällä hetkellä työskentelen OSAO:n Virpiniemen liikuntaopiston tanssitaiteen linjan linjavastaavana osa-aikaisesti. Lisäksi pyörityn omaa teatteria, Nykyteatteri Vera Audentiaa. Vaikka olen lyhyen aikaa ollut työelämässä, olen ollut todella onnekas, että ammattitaitoani ja innokkuuttani on arvostettu. Olen päässyt tekemään merkittäviä kehitystöitä oululaiseen tanssin kenttään. Olen muun muassa rakentanut Hanne-Mari Koivula-Variuksen kanssa Oulu-opiston nykytanssin opetus suunnitelman 4-18-vuotiaille vuonna 2014. Olen kehittänyt taidetanssin perusteet -konseptin, joka on Oulu-opistolla tarjonnassa ympäri Oulun ja harrastelijoita on pitkälle toistasataa. Lisäksi olen rakentanut sisällön ja brändin nykyteatteriin ja tanssitaiteen linjaan. Nämä kaikki konseptit ovat isoja ja merkittäviä tekijöitä, jotka jäisivät Oulun taiteen kenttään, vaikka minä väistyisin.

Minun taiteeni

Tanssialan perustutkinnon aikaan aloin haaveilemaan omasta ammattilaistanssiteatterista. Keväällä 2017 taivaan tähdet olivat kohdillaan ja minulle tuli tunne, että nyt on teatterin perustamisen aika. Toukokuussa pyysin teatterialalta **Miili Wongin**, musiikinalalta **Mika Törmän** ja tanssialan ammattilaisen **Miia Ahosen** kanssani mukaan teatteriin, jonka aion perustaa. Niinpä syksyllä syntyi monitaiteen ammattilaisteatteri nimeltä [Nykyteatteri Vera Audentia](#). Teatteri rekisteröitiin yhdistykseksi 10.11.2017.

Itse pidän taiteilijana tärkeänä, että taiteella voidaan vaikuttaa. Siksi teatterimme tuottaa yhteiskunnallisesti kantaa ottavia ja puhuttelevia teoksia. Esikoisteoksemme "Riittämätön" tuli ensi-iltaan syyskuussa 2018. Teos kertoo huumemaailmasta läheisen näkökulmasta. Teos on tehty äidin näkökulmasta, mutta siinä on myös nuoren tarina kertomaan siitä, miten huumeiden käyttö sairastuttaa läheiset ihmissuhteet ja romuttaa tulevaisuuden. Lähestymme ja käsittelemme päihdetyötä aivan uudella tavalla taiteen keinoin. Teoksessa on edustettuna tanssi, teatteri, musiikki ja valokuvataide. Valokuvanäyttelyn kuvaajana toimi **Matleena Vartiainen**. Näyttely oli esillä Oulun kaupunginkirjastossa elo- ja syyskuun vaihteen sekä Oulun kaupungin asiakaspalvelupisteessä Oulu10:ssä ehkäisevän päihdetyön viikon marraskuussa. Näyttämöteos esitettiin uudelleen yhteistyössä Kulttuurin Virtaa-hankkeen kanssa joulukuussa kahden näytöksen verran ja myös valokuvanäyttely oli esillä.

Emme ikinä osanneet kuvitella, minkä vastaanoton teoksemme ja teatterimme sai. Teoksen näki 482 ihmistä, joka on todella iso määrä uusille toimijoille ja nykytanssijoille. Olimme äärimmäisen tyytyväisiä siitä, että olimme saavuttaneet juuri kohderyhmää. Suurin osa katsojista oli aivan tavallisia ihmisiä eikä taiteenkuluttajia. Katsomassa oli muun muassa korvaushoitolaisia ja valtion koulukodin nuoria. He kuuluvat ryhmiin, jotka eivät todellakaan ole taiteen, varsinkaan nykytanssin, kuluttajia. Saimme palautetta, että teos oli todellakin koskettanut heitä valtavasti. Palautetta tuli myös siitä, että olimme onnistuneet teatterin brändäyksessä ja ulostulomme ammattiteatterina oli hieno.

Toiselle toimivuodelle teatterimme "henkilökunta" on laajentunut. Nyt alaisuudessa toimii kymmenen toimijaa. Miia Ahonen toimii hyvin vahvana työparina minulle. Kuitenkin kaikki ohjaukset, johtaminen ja tieto ovat minulla. Kuluneet kaksi vuotta ovat olleet todella opettavaisia ja nyt koen, että tietty työrutiini ja taloudellisuus on löytynyt teatterin pyörittämiseen. Enää asiat eivät ole niin uusia ja ne eivät tarvitse niin paljon energiaa.

Olen käsikirjoittanut uutta tuotantoa nimeltä "Enää hengitin, muuhun en pystynyt", joka käsittelee väkivallan eri muotoja (seksuaalinen, fyysinen ja henkinen väkivalta). Toimin teoksen pääsääntöisenä ohjaajana. Miia Ahonen koreografisoi teoksen. Kohderyhmää ovat muun muassa nuoret. Teoksen tarkoitus on tuoda ymmärrystä väkivallan muodoista, jotta nuoret oppisivat luomaan omat henkilökohtaiset rajansa siitä, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Teoksessa käsitellään muun muassa Oulussa ilmenneitä seksuaalirikoksia yksilön näkökulmasta. Teos on monitaiteellinen ja siinä on edustettuna tanssi, draama, runous, fyysinen teatteri ja livemusiikki. Se on JoJo-Oulun tanssin keskuksen tuotannossa. Teoksen ensi-ilta piti olla 17.4.2020 Kulttuuritalo Valveella, mutta koronatilanteen vuoksi ensi-ilta siirretään ensi syksyyn.

”Enää hengitin, muuhun en pystynyt” -sisarteos on valokuva- ja runonäyttely, jossa on kokijoiden kirjoittamia tekstejä ja omia proosarunojani. Näyttelyn olen suunnitellut itse, mutta kuvaajana minulla toimi teatterimme ammattikuvaaja **Hadi Nikzad**, joka luonnollisesti antoi vahvan taiteellisen näkemyksensä kuviin. Valokuvanäyttely oli ensi esittelyssä 21.10–13.11.2019 Oulun kaupunginkirjastolla. Koronatilanteen vuoksi julkaisin teoksen digiversiona 4.4.2020, joka löytyy teatterin nettisivuilta.

Tähänkin teokseen haemme aiheeseen liittyvät yhteistyökumppanit, jotka jakavat ammatillista ja asiantuntijatietoa aiheesta. Myös ”Riittämättömän” yhteydessä oli ammatillinen yhteistyötaho ja oli ilo saada tietää, että ”Riittämätön” oli tuonut heidän läheisryhmiinsä lisää asiakkaita. Eli ”Riittämätön” oli saanut aikaan sen, että apua haettiin ja sitä kautta päästiin kuntoutumaan. Tavoite saavutettiin siis myös tällä saralla. Sama ajatus on myös uudessa teoksessamme: tuoda tietoa, millaisia ilmentymiä väkivallalla on.

Toinen kokoillan teoksemme ”Himosta olemme tulleet” on taiteellisempi kokonaisuus ja huomattavasti keveämpi kuin yllä mainitut teoksemme. Teos rakennetaan Saaga Suonvieri -runokokoelman pohjalta. Runokokoelman pohjalta olen rakentanut valokuvanäyttelyn. Näiden pohjalta rakennetaan teoskokonaisuus näyttämölle, jossa on runonlausuntaa, tanssia ja musiikkia. Tämän teoksen ensi-ilta piti olla elokuussa 2020, mutta jälleen koronatilanteen vuoksi ensi-iltaa siirretään myöhempään. Teoksen valokuva- ja runonäyttely julkaistaan digiversiona 2.5.2020 ja se löytyy teatterimme nettisivuilta. Teos käsittelee nuoren naisen seksuaalisuutta sekä vaikenemisen kulttuuria. Toimin teoksessa toisena käsikirjoittajana ja ohjaajana.

Olen rakentanut teatterille toimintasuunnitelman vuoteen 2021, joten pitkäjänteistä työtä tässä tehdään. Teatterin suhteen tavoitteeni on saada se vakavasti otettavaksi vapaan kentän teatteriksi sekä työllistäväksi teatteriksi. Kaltaistamme teatteria ei ole lähimainkaan, joten koen, että meillä on oikein hyvät saumat saada homma toimimaan. Ihmisenä olen hyvin pitkäjänteinen ja itsenäinen toimija, joten minulle se ei ole vaihtoehtokaan, etteikö teatterimme olisi vakavasti otettava taiteen tuottaja tulevaisuudessa.

Miksi teet taidetta ja mihin pyrit taiteellasi?

Koska minun täytyy tehdä. Ihmisen täytyy tehdä se, mitä ihmisen täytyy tehdä. Menneisyyteni on kuormittanut myös minun mielenterveyttäni aika lailla, enkä ole säästynyt ongelmilta. Neljä vuotta terapiaa on auttanut valtavasti ja sen ansioista en enää suostukaan olemaan hiljaa, vaan haluan huutaa kaiken vääryyden ulos. Minulle on suotu taiteen lahja ja koen, että olen myös taiteilijana velvollinen käsittelemään aiheita, joista vaietaan. Minulla on kokemusta näistä aiheista, se on minuun totuuteni, joten miksi en sitä tekisi. Häpeä, jota olen kantanut miljoona vuotta, ei ole enää niin suuri. En ole enää itseni pahin vihollinen. Tämä on minun tapani ilmaista itseäni. Olen tutkinut omaa arvomaailmaani ja etsinyt omaa totuuttani itsestäni. Olen alkanut kyseenalaistamaan asioita ja sitä miksi elän omia arvojani vastaan. Miksi annan niin paljon muiden vaikuttua minuun? Olen kyllästynyt siihen, että ihmisiä katsotaan erilaisten roolien kautta. Yhteiskuntamme on rakentunut roolien varaan. Ihminen ei voi luottaa siihen, että hänet hyväksyttäisiin sellaisenaan inhimillisenä ja tuntevana ihmisenä. Tämä on aihe, jota haluan rikkoa omassa taiteessani, tuoda esille ihmisten tarinat vahvuuksineen ja vajavaisuuksineen.

Persoonana olen herkkä ja hiljainen, viihdyn omissa oloissani. Toinen puoleni on määrätietoinen sekä intohimoinen egoni, joka haluaa olla näkyvä ja kuuluva. Hiljainen ja herkkä puoleni pitää huolen siitä, etten pidä itsestäni kovaa meteliä, mutta määrätietoinen ja intohimoinen egoni pitää huolen, että tekoni ovat isoja ja näkyviä.

Se, mihin pyrin taiteellani tulikin jo lyhyesti yllä kerrottua. Koska minulla on kokemusta asioista, olen omalta osaltani kokemusasiantuntija ja se metodi, millä jaan tietoa eteenpäin, on taiteeni. Tietyllä tapaa **Marina Abramovic** on taiteellinen idolini. Hän haluaa herättää taiteellaan suuria tunteita ja saada ihmisiä kyseenalaistamaan asioita. Hän luottaa läsnäoloon ja tuntevaan ihmiseen. Tämän hetken taiteen tekemiseni on hyvin henkilökohtaista, tuntevaa ja läsnä olevaa. Minä pystyn taiteilijana liimaamaan oman vahvan sisäisen maailmani, tunteet ja näkemykseni taiteeseeni. Lisäksi se on tällä hetkellä turvallista minulle, sillä kukaan ei voi sanoa mikä on totuus asiasta, kun se mitä minä teen on minun totuuteni ja kokemukseni. Se mitä pelkään eniten, on tuomituksi tuleminen. Siksi teen taidetta omista kokemuksistani ja näkemyksistäni.

Millainen taiteilija haluan olla opintojen jälkeen ja tulevaisuudessa?

Tähän on helppo ja yksikertainen vastaus. Haluan luottaa itseeni enemmän, haluan luottaa muihin ihmisiin enemmän. Haluan luottaa, että elämä kantaa ja että ihmisten perustarkoitus ei ole satuttaa. Törppöjä tulee ja menee elämässä, mutta minun ei tarvitse jäädä niihin kiinni. Haluan jatkaa taiteilijana, joka tekee merkittävää taidetta, enkä halua kyynistyä. Haluan toimia ihmisille esimerkkinä siitä, että jokainen päivä on uusi mahdollisuus ottaa oma onni haltuun, sillä onni ei löydy mistään muualta kuin itsestä. Haluan vain löytää sisäisen rauhan ja luottamuksen tekemiseeni taiteilijana.

Millaisen vaikutuksen haluaisit jättää ympäröivään maailmaan?

Omalla tekemiselläni ja taiteellani olen mielestäni hyvällä mallilla siinä, että olen pystynyt vaikuttamaan ympäröivään maailmaan siten, että olen jo "Riittämätön"-teoksen kautta koskettanut ihmisiä. Se, että "Riittämätön" sai ihmisiä hakeutumaan avun piiriin puhumaan omista kokemuksistaan narkomaanin läheisenä, on minulle jo niin merkittävä ja iso asia, etten voi muuta enää toivoakaan. "Enää hengitin, muuhun en pystynyt" -valokuvanäyttelyn kautta pystyin auttamaan konkreettisesti ainakin yhtä väkivallan kokijaa, joka oli kuvattavana. Se oli hänelle niin merkittävä kokemus, että hän kiitteli minua itkuisena, kuinka iso asia se oli hänelle, että sai tuoda oman tarinansa esille. Hän oli oman terapeuttinsa kanssa katsomassa näyttelyä jo heti pystytysaamuna, ennen kuin olin ehtinyt saada näyttelyä valmiiksi. Nämä ovat niitä asioita, joita haluan jättää taiteellani ympäröivään maailmaan. Kun minä olen näistä elämän vastoinkäymisistä selvinnyt, niin miksi en tukisi muita? Haluan olla ihminen ihmiselle ja koskettaa heitä.

Millä keinoilla kommunikoit taiteessasi?

Tätä täytyykin ihan pohtia, en tiedä ymmärräkö kysymystä oikein. Minun vahvuuteni taiteilijana ovat ehdottomasti intohimoisuus ja määrätietoisuus. Ne ovat elementit millä teen työtäni. Taideterapiaopintojen myötä minulla on teorian tietoa tunteista ja ihmisen toimintamekanismeista, joita me tuotamme tiettyjen tunnelukkojen kautta. Kun yhdistän nämä palikat käyttöön, minulla on aika hyvä kommunikaatioyhteys ihmiseen. Pyrin aina koskettamaan taiteella ihmisen syvimpiä tunteita. Kaikki taide on arvokasta, enkä todellakaan sano, että olisi olemassa huonoa taidetta, mutta minä en halua tehdä taidetta, jolla en saavuta ihmisen syvintä inhimillistä puolta. Kunnioitan sitä, että vaikka vaadin tiettyä "raakuutta" taiteilijoiltani niin osa on kieltäytynyt tekemästä niitä elementtejä mitä haluan taiteessani näyttää. Mutta sen tiedän, että ihmisen ysi katsojan tulee saada tietää totuus siitä maailmasta mitä heille taiteellani näytän, joten toteutan sen joka tapauksessa. Pyrin, että minun taiteeni ei rajoitu normeihin tai joihinkin rajoitteisiin vaan haluan rikkoa rajoja ja minun rikkovat rajani ovat tunnemaailmassa ja totuudessa. Se on tapa, jolla kommunikoin taiteessani.

Voitko nähdä sen laajentuvan jotenkin?

Hieman pelottaa, että jos tästä vielä rohkeammaksi tulen. Tosin oma eheytykseni tuo varmuutta ja varmasti uskallan myös laajentaa taiteilijakuvaani. Tosin uskon sen myös menevän toiseen suuntaan: nyt käsittelen omia kipupisteitäni niin vahvasti taiteessani, että mitä teen sitten kun olen kaiken näyttänyt? Uskon, että sitten löydän keveyden taiteeseeni, voin alkaa tekemään keveämpiä aiheisia teoksia. Tosin se ei minua niin kiinnosta, minua kiinnostaa ihmisyyden. Tässä asiassa myös **Hanna Brotherus** on taiteellinen idolini. Hän käsittelee ihmisyyden eri muotoja. Se on aihe, joka minua kiinnostaa.

Mikä on työsi kulttuurinen konteksti?

Teatterin kulttuurinen konteksti on aika selkeä. Haluan taiteellani tukea kolmannen sektorin toimijoita, yhteiskunnan ja kaupungin rakenteita. Haluan tuoda esille niitä asioita, joissa tavallinen ihminen jää jalkoihin. Haluan juurruttaa teatterimme osaksi vahvaa taiteen kenttää Oulussa.

Tanssitaiteen linja on merkittävä liima ammattilaisuuden ja harrastelijan välillä. Oulu ja pohjoinen Suomi tämän kyllä tarvitsee. Harmi vain, että hakijat ovat niin vähissä. Lisäksi kulttuurista kontekstia on se, miten olen rakentanut opetussuunnitelman. Olen ottanut huomioon ne elementit mitä itse kaipasin tanssinopiskelijana. Tanssiammattilaisuus kun ei ole vain tanssimista ja teknistä osaamista, vaan se on niin paljon muutakin. Ne ovat sitten oppilailta valmiina, kun he aloittavat tanssiopinnot valtakunnan rakenteissa. Tanssitaiteen linja on yleissivistävän koulutuksen rakenteissa, joten opetussuunnitelman rakentaminen on paljon löyempää kuin E-perusteinen opetussuunnitelma.

Onko taiteidenvälisyyttä?

Itse olen jotenkin aina ajatellut rajojen ulkopuolelta. En ole oikein koskaan mahtunut muottiin, missä ollaan vain yhdenlaisia. Enkä sano, että kukaan olisikaan, mutta minulle ei ole riittänyt vain se tieto mitä minulle on esimerkiksi annettu tanssiopinnoissa. Olen halunnut aina tietää enemmän. Siksi minulla on monta ammattia. Olen siis ammatiltani tanssija, tanssinopettaja (AMK), liikunnanohjaaja, ammattivalmentaja ja ravintovalmentaja, kuntosalivalmentaja ja tunnetaideterapiaohjaaja sekä pukuompelija. Tosin tämä on tuonut minulle suunnatonta ristiriitaa myös siihen, mitä haluan tehdä.

Kun perustin teatterin, oli itsestään selvää, että siinä tulee olla eri taiteenalojen ammattilaisia minun rinnallani. Nyt teatterissa on vahvasti taiteen aloina tanssi, teatteri, runous, musiikki, valokuvaus sekä fyysinen teatteri.

Olen äärimmäisen onnellinen, että olen saanut nämä taiteelliset ihmiset ympärilleni ja he luottavat näkemykseeni ja ammattitaitooni.

Syy, miksi haluan, että teatteri on monitaiteellinen teatteri, on se, että teen taidetta tavallisille ihmisille. Haluan, että heillä jokaisella on oma kanava omaksua taidetta. Jokaisella on omat tapansa käsitellä tietoa ja informaatiota, joten haluan tukea monitaiteellani juuri näitä informaatiokanavia. Siksi teoksieni yhteydessä on valokuvanäyttely tukemaan sitä, että teos ymmärretään mahdollisimman hyvin ja jokainen voi peilata oman kokemusmaailmansa kautta taiteen tuomaa informaatiota.

Mitä se on se kyltyyri?

Hirvelä Hannu

19.8.2020 ::

Kaikilla meillä on oma käsityksemme taiteesta ja sen merkityksestä yksilöille ja yhteiskunnalle. Mutta kuinka määritellään, mitä taide on ja kuka saa päättää taiteesta? Klikkiotsikoksi muotoiltuna: Oletko aina nauttinut taiteesta väärin?

KUVA: Marcel Duchampin Suihkulähteen replika (1917/1964) Lontoon Tate Modern -museossa (kuva: Hannu Hirvelä)

Johdanto

Aluksi pitää varmaankin yrittää vastata kysymykseen ”Miksi aloitin opinnot”? Vastaukseksi ei riitä, että yritän parhaan kykyni mukaan vastata hallituksen jaloihin suunnitelmiin elinikäisestä oppimisesta. Työuran tässä vaiheessa mikään ulkoinen motivaattori ei myöskään riitä innostamaan kallisarvoista vapaa-aikaa ja energiaa vievään projektiin, josta ei varsinaisesti ole palkkauksen, eläke-etujen tai muodollisen kelpoisuuden kannalta mitään materiaalista hyötyä.

Selittäväksi tekijäksi jää ainoastaan oma sisäinen mielenkiinto ja halu oppia jotain uutta. Samalla avautui myös mahdollisuus laajentaa omaa pedagogista ja taiteellista toimintaani rytmimusiikin suuntaan eli tavallaan päästä toteuttamaan yhtä vaihtoehtoista polkua, jonka aikoinaan opiskelualaa valitessani jätin kulkematta.

Taide osana ihmisen sosiaalista ja kulttuurista olemassaoloa

Taidetta on ilmeisesti ollut jossain muodossa olemassa koko ihmiskunnan historian ajan. Maaseudun kasvattina isälläni on aina ollut tapana sanoa, että agriculture on vanhinta kulttuuria. Tämän sukkeluuden olen kuitenkin päässyt yhtä usein ampumaan alas, sillä vanhimmat luolamaalaukset on tehty hyvän aikaa ennen kuin metsästäjä-keräilijästä tuli maanviljelijä.

Taide on siis ollut osa ihmisyyttä läpi historian ja vaikka taiteen asema ja tehtävä on vaihdellut eri aikakausina ja eri yhteiskunnissa suurestikin, on taidetta aina ollut olemassa. Kulttuuriselta merkitykseltään taide on usein toiminut osana jotain ihmiskunnan muuta järjestelmää vahvistaen esimerkiksi uskonnollista tai poliittista valtaa. Tämän huomaa helposti vaikkapa Euroopan suurissa taidemuseoissa, joissa on ensin huone toisensa jälkeen uskonnollisia tauluja, sen jälkeen maallisen vallan edustajien muotokuvia ja lopulta lisääntyvässä määrin myös teoksia taiteilijoiden itse valitsemista aiheista.

Taide ja politiikka ovat ilmeisesti ikuisesti sidotut toisiinsa, koska erityisesti Suomen kaltaisessa pohjoismaisessa demokratiassa taide on monilta osin riippuvainen yhteiskunnan antamasta taloudellisesta tuesta. 1900-luvun lopulla Suomessa käytiin vilkasta keskustelua ns. korkeakulttuurin ja populaarimman taiteen välillä. Tässä yhteydessä keskusteltiin myös siitä, kuka oikeastaan määrittelee taiteen taiteeksi. Tällä hetkellä tilanne näyttää tasaantuneen niin, että aikaisemmin viihdeksi lasketut kulttuurin muodot ovat nousseet taiteen kentälle tasaveroisiksi toimijoiksi ja musiikin saralla moderni taidemusiikki on oikeastaan joutunut altavastaajan asemaan.

Taide kaikkine merkityksineen ja ilmenemismuotoineen on kuitenkin aina ollut muutoksen tilassa. Tällöin useimpia muutoksia vastaan on turha yrittää taistella, sillä osasta tämän päivän avantgardea tulee jonain päivänä arvostettua klassista taidetta.

Taide ja kulttuuri välineenä

Yksinkertaisimmillaan taide on taiteilijalle toimeentulon väline. Amatöörin ja ammattilaisen perustavinta laatua oleva ero on siis siinä, että amatööri voi harrastaa taidetta ilman huolta jokapäiväisestä toimeentulosta, jonka turvaa kuitenkin jokin porvarillinen ammatti. Tästä hyviä esimerkkejä ovat **Charles Ives**, joka toimi päivätyökseen vakuutusosalalla ja **Igor Borodin**, joka oli varsinaiselta ammatiltaan kemisti. Molemmat ovat kuitenkin jääneet historiaan merkittävänä säveltäjinä, Borodin tosin tunnetaan merkkihenkilönä myös kemian historiassa. Ivesilta on jäänyt elämään taiteen ja toimeentulon välistä dilemmaa kuvaava sitaatti: ”If a composer has a nice wife and some children, how can he let them starve on his dissonances?”

Ammattilainen puolestaan pyrkii elättämään itsensä ja perheensä taiteellaan. Vaikka nälkätaiteilijan myytti elääkin vahvana, ei tunnu kovin uskottavalta, että kukaan tietoisesti valitsisi köyhyyden ja nälän elämänurakseen. Kaikki taiteilijat siis todennäköisesti pyrkivät pohjimmiltaan löytämään taiteelleen yleisöä ja ovat siis siinä mielessä nykyterminologialla ilmaistuna kaupallisia. Jopa kurjuusmyyttien ykköshahmona toimiva **Mozart** oli uudemman tutkimuksen mukaan uransa huippuvuosina hyvin ansaitseva säveltäjä, jolla oli suuri ja ilmeisen kallis asunto aivan Wienin Stephansdomin lähistöllä.

Taiteilijaa ympäröivässä yhteiskunnassa taiteen välineellinen arvo on useimmiten liittynyt joko poliittisten tai uskonnollisten valtarakenteiden tarpeisiin. Selvimmillään tämä on näkynyt menneiden vuosisatojen mahtihenkilöiden muotokuvissa, joihin kehitettiin jopa täysin omanlaisensa perspektiivi, jossa kuvattavan jalat ja vartalo ovat luonnottoman pitkät ja pää puolestaan hyvin pieni. Tällöin kuvaa joutuu katsomaan ikään kuin tavattoman korkealle ylöspäin. Toinen ääriesimerkki taiteen välineellisestä käytöstä on sosialistinen realismi, jossa kaikella taiteella tuli olla selkeä ja kansantajuinen sanoma.

Pedagogi vai taiteilija?

Jokainen instrumenttipedagogina toimiva on varmasti jossain vaiheessa joutunut pohtimaan opettajuuden ja oman taiteilijuuden välistä suhdetta. Toisaalta pedagogin tehtävä on välittää eteenpäin musiikkiin liittyvää laajaa kulttuuriperintöä ja opettaa uusille sukupolville instrumentin hallintaan liittyviä käsityötaitoja. Toisaalta näitä taitoja on vaikea välittää ilman omakohtaista näkemystä taiteesta. Opettaja on kuitenkin vastuussa eri tyylikausien esityskäytäntöihin liittyvien tietojen opettamisesta, ja tällöin liian persoonalliset ja provosoivat näkemykset saattavat myös haitata opetustyötä.

Pedagogi–muusikon pitää ainakin joissain asioissa kehittää itselleen kaksoispersoonallisuus, jolloin tohtori Jekyll opettaa oppilaille länsimaisen musiikin perintöä tutkimuksen ja vallalla olevien esteettisten käsitysten kontekstissa. Opettajan sisällä piilevä Mr. Hyde puolestaan päästää villimmät piirteensä esiin omassa musisoinnissaan tai muussa taiteellisessa toiminnassa.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa omaehtoinen musiikin tuottaminen nostetaan entistä vahvemmin esille, ja oppilaiden tulisi jatkossa saada opetusta myös improvisaation ja säveltämisen kaltaisissa taidoissa. Ainakin perinteisen klassisen koulutuksen saaneilla, valmista nuottia sujuvasti lukevilla pedagogeilla nousee tässä vaiheessa otsalle kylmä hiki, ja katse kääntyy anovasti musiikin teorian opettajien suuntaan.

Käytännön toteutuksen kannalta olisi kuitenkin paljon tehokkaampaa ja hedelmällisempää, jos instrumenttiopettajat hoitaisivat itse myös tämän osan opetuksesta, sillä vapaan säestyksen, improvisoinnin ja oman musiikin tekemisen (säveltäminen on turhan juhlava termi ainakin pienten lasten kohdalla) muodostama kokonaisuus on kuitenkin paketti, jonka tulisi aina johtaa valmiuksiin tuottaa soivaa ääntä. Tämä tietysti toteutuu helpoiten, jos kontakti soittimeen on mahdollisimman helppo ja välitön. Rytmimusiikin opetuksessa nämä toimintatavat ovat jo pitkään olleet yleisessä käytössä, ja klassisen musiikin pedagogialla on tässä paljonkin opittavaa käytännön muusikkouden opettamisesta ja kehittämisestä.

Mitä se on se kyltyyri?

KUVA: Osa Gilles Aillaud'n, Eduardo Arroyon ja Antonio Recalcatin yhteisteoksesta *Vivre et laisser mourir ou la Fin tragique de Marcel Duchamp* (1965). Teos löytyy Madridista Museo Reina Sofiasta (kuva: Hannu Hirvelä)

”Kyltyyri! Kyltyyri! Kyltyyri!”
Tuo huuto on Suomessa syyri,
Mut mikä se on se kyltyyri?
Kas, siinäpä pulma on jyyri.

Näin kyseli jo Eino Leino aikoinaan, eikä taiteen ja kulttuurin määrittely ole tästä sen helpommaksi muuttunut. Taide poikkeaa useimmista muista ammateista siinä, että kuka tahansa voi periaatteessa julistautua taiteilijaksi. Varsinaisen tuomion antaa kuitenkin vasta yleisö, ja tässä eivät auta suoritettua opintoja tai saavutettua oppiarvot.

Taidemusiikin rinnalla on todennäköisesti aina ollut myös muita musiikin lajeja ja tyylejä, mutta niiden dokumentaatio vain on ollut huomattavasti vähäisempää. Käsitteenä populaarimusiikki on peräisin 1880-luvun lopun Yhdysvalloista ja rytmimusiikin historian katsotaan alkaneen jokseenkin samoihin aikoihin.

Rytmimusiikilla on jo siis oma historiansa, omat klassikkonsa ja selvät tyyleihin liittyvät perinteensä. Vaikka populäärimusiikki on lähtökohtaisesti hyvin esiintyjäkeskeistä, osa musiikista jää kuitenkin elämään sävellyksen oman sisäisen voiman ansiosta. Jazz-musiikissa on jo paksujen kirjojen verran ns. standardeja, joiden kohdalla ketään ei enää kiinnosta kappaleen alkuperäinen esittäjä, jos sellaista sanan nykyisessä merkityksessä on koskaan ollutkaan. Kaikille tutusta musiikista hyvänä esimerkkinä käy Yesterday, jota The Beatles ei itse ole esittänyt vuosikymmeniin, eikä laulu ole alkuperäisiä tekijöitään enää pitkiin aikoihin esittäjäkseen tarvinnutkaan.

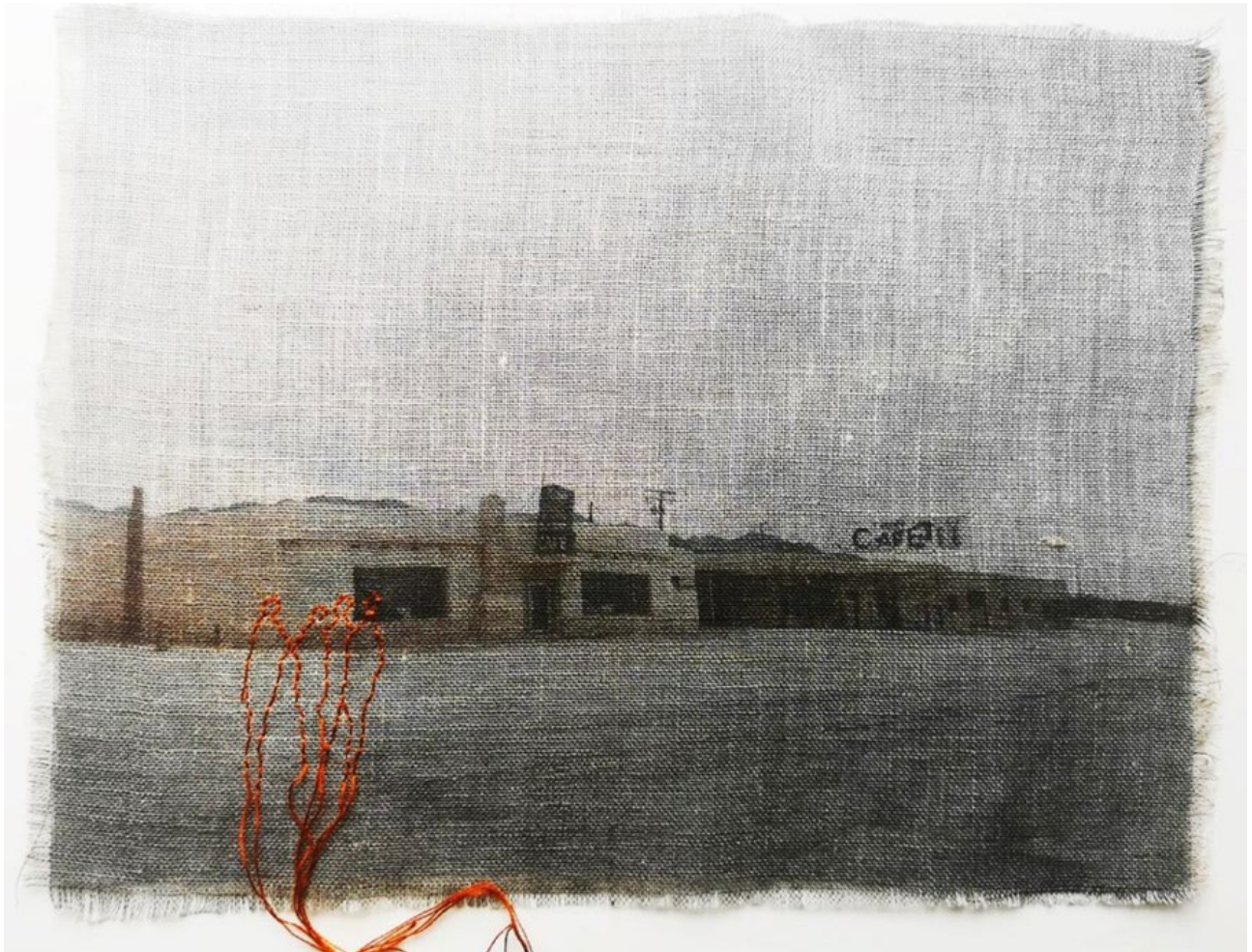
Populaarimusiikki on siis jo täysin vakiintunut musiikin laji, johon liittyvä osaaminen on musiikista kiinnostuneille lapsille hyödyllistä ja usein sangen tarpeellistakin. Perinteisessä soitonopetuksessa soittimen hallinta käden taitoina ja eri aikakausien tyyleihin liittyvä musiikillinen osaaminen voidaan vaivattomasti ja perustellusti erottaa omiksi osaamisalueikseen. Omassa työssäni pyrin tuomaan rytmimusiikin osaksi klassisen pianonsoiton opetusta, ja tavoitteeni on omilla sovituksillani hyödyntää rytmimusiikkia oppilaiden pianoteknisten valmiuksien kehittämiseen niin, että klassisen pianonsoiton tavoitteet ja perinteet tulevat myös huomioiduksi.

Pehmeää taidetta

Kortesoja Mirka

19.8.2020 ::

Opiskelen taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK) -tutkintoa Oulun ammattikorkeakoulussa. Opintojeni myötä olen saanut mahdollisuuden pysähtyä pohtimaan taiteen merkitystä ja sen ilmenemistä omassa työskentelyssäni. Tämän pohjalta olen koostanut artikkelin, joka kertoo minusta ja taiteen tekijyydestäni. Olen koulutukseltani ohjaustoiminnan artonomi (AMK) ja olen työskennellyt kulttuurin sekä taiteen parissa valmistumisestani vuodesta 2011 lähtien.

KUVA: Mirka Kortesoja

Taide lähellä ja lähelle ihmistä

Taiteen merkityksen ja roolin pohtiminen osaltani johtaa useampaan polkuun, joita kuljen aika ajoin – joskus erillään, joskus rinnakkain. Tämän myötä myös roolini taiteen tekijänä vaihtelee. Olen Oulun taidemuseon työntekijä, taidekasvattaja, kulttuuriosuuskunta ILMEen jäsen, freelancer ja kaikkea muutakin tarpeen vaatiessa. Monipuoliset työtehtäväni niin taiteen tekijänä, tuottajana, mahdollistajana, kokijana kuin opettajanakin ovat osaltaan vaikuttaneet käsitykseeni taiteen merkityksestä ja laajentaneet taiteen kentän perspektiiviä vuosi vuodelta. Monitaiteelliset projektit yhteistyössä eri taiteen tekijöiden kanssa ovat rikastuttaneet ja syventäneet myös omaa taiteellista toimintaani.

Ennen kaikkea pidän itseäni taidekasvattajana. Elämäni aikana erilaiset kohtaamiset ja mahdollisuudet ovat vieneet minua eteenpäin kasvattajan roolissa tähän pisteeseen, jossa olen nyt. Mitä minun tekemiseni sitten sisältää? Puikkelehdin työssäni sulavasti kuvataiteen ja käsityön tekniikoista toiseen – pehmeistä ja kovista materiaaleista akryyleihin ja piirtimiin, porakoneista ja vannesahasta poronluuhun ja kasvivärjäykseen, valokuvaamisesta green screeneihin ja ompelukoneesta kokeilevaan kirjontaan.

Taidekasvattajan työni liittyy hyvin läheisesti ihmisiin ja kohtaamisiin. Olen saanut onnekseni työskennellä erilaisten ihmisten parissa: maahanmuuttajat, 8. luokan taidetestaajat, värikylpyvauvat ja vanhemmat, opiskelijaryhmät, ensi- ja turvakodin asiakkaat, seniorit ja päivätoimintaryhmät, taiteilijat, lapset sekä nuoret ovat kehittäneet minua taidekasvattajan työssäni.

Taiteellisessa työssäni haluan jakaa niitä samoja intohimon, haltioitumisen ja onnistumisen kokemuksia, joita itse saan kokea taiteen tekemisen myötä. Toimintani keskiössä on rooli mahdollistajana. Toiminnallani luon turvallisen ja taiteen tekemiselle suotuisan ympäristön materiaaleineen, tekniikkoineen ja ohjauksineen. Taiteen tekeminen on prosessissa olemista, matkalle lähtemistä ja hetkeen pysähtymistä. Punaisena lankana kulkee ajatus siitä, että taide kuuluu meille kaikille. Jokaisella on oikeus kokeilla, onnistua ja epäonnistua, ihmetellä ja oivaltaa – löytää itsestään uusia puolia ja kaataa raja-aitoja.

Olipa kyseessä sitten taiteen katsominen, tekeminen tai kokeminen, koen taiteen toimivan työssäni kielenä, välineenä ja väylänä. Se on kieli, jonka kautta ihmetellään, peilataan ja keskustellaan. Väline, jonka avulla jaetaan, opitaan ja kehitytään. Se on väylä kohtaamisille ja ymmärrykselle – inhimillisyydelle.

Taju kankaalla

Olen tähänastisen työurani aikana kokenut ja kokeillut monenlaisia materiaaleja ja tekniikoita. Opiskellessani Hämeenlinnassa löivät kokeilevat kankaankuviointin menetelmät minulta tajun kankaalle ja tekivät lähtemättömän vaikutuksen. Olin työharjoittelussa Valkeakoski-opistossa tekstiiliopetuksen puolella, jolloin opistossa tuolloin toiminut opettaja **Maarit Humalajärvi** avasi minulle täysin uuden maailman taidetekstiilien pariin. Kankaat ja langat eivät enää kilpailleet koulukäsitöiden kanssa samassa pölyisessä kategoriassa, vaan saivat aivan uudenlaisia merkityksiä tekstiilitaiteen tekemisen näkökulmasta.

Valokuvaaminen sekä kuvat ja niiden erilaiset käyttötavat ovat läsnä monissa kokeiluissani. Millaiselle kankaalle siirrän kuvan, millaisen pintarakenteen valitsen, kirjoisinko käsin, mitä ja millä materiaaleilla? Kuvan, kankaan ja kirjonnän suhde on monesti hyvin tarinallinen sekä vuorovaikutteinen. Välillä se on runsas, välillä minimalistinen. Tällä hetkellä tutkin rajojani. Missä kokonaisuudessa yksi pisto on tarpeeksi? Missä pistoja tarvitaankin tuhansia?

KUVAT: Desert Center, California (kuvat: Mirka Kortesoja)

Kirjassaan Kauneuden paino kiteyttää Pasi Rabinä hyvin materiaaleihin liitettävän kokeilevan työskentelyotteen

» Materiaalia muokkaamalla olen päässyt lähemmäksi kädenjälkeä, jossa kangas itsessään on kiinnostava. Kankaan muokkaamisprosessi synnyttää usein myös yllättäviä ja odottamattomia lopputuloksia, mutta ne voivat samalla tuoda kankaaseen jonkin uuden tehon. ^[1]

Itseäni tekstiilimateriaaleissa kiehtoo jatkuva muokkaamisen mahdollisuus, jatkuva uuden löytäminen ja kokeileva työskentelyote. Voin maalata, värjätä, tulostaa, painaa, polttaa, etsata, liimata, kirjoa ja ommella. On

mielenkiintoista tutkia esimerkiksi sitä, miten ruoste, tai jopa home, värjää eri materiaaleja. Miten voin vaikuttaa lopputuloksiin, ja millaista jälkeä saan aikaiseksi? Joskus prosessi vie päivän, joskus jopa kuukausia. Kokeilujen jälkeen ehkä löydän käyttöä materiaaleille, tai sitten en. Joskus ne saattavat odottaa vuosia kaapissa löytääkseen tarkoituksensa. Kuulostaa järjettömälle ja sitä se onkin.

KUVAT: Tekstiilikokeiluja: sanomalehtipaperi, kangas ja käsinkirjonta, teepussit ja käsinkirjonta (kuvat: Mirka Kortesoja)

Taide iholla

Syksyllä 2019 toteutin Lumo-valofestivaalille immerssiivisiä ja osallistavan taiteen piirteitä omaavan teoskokonaisuuden Puolet minussa. Kokonaisuudessa yhdistyivät äänitaiteilijan tuottama reaaliaikainen äänimaisema UV-valaistuun tilaan, jossa osallistujat itse pääsivät maalaamaan kehonosiaan hohtavilla tehostemaskeerausmaaleilla joko itselleen tai toisilleen. Kokemus stimuloi aisteja ja jokainen teoksessa vierailut sai päättää oman osallistumisen asteensa.

Kolmen päivän aikana kävijöitä oli yli 700. Iällä, sukupuolella tai millään muillakaan rooleilla ei ollut merkitystä. Tekijöitä ja heittäytyjiä löytyi laidasta laitaan. Muutamat saamani palautteet kiteyttävät sanomiinsa sen, mikä on minun taiteen tekemiseni merkitys kokemuksellisenä, osallistavana ja elämyksellisenä kokonaisuutena:

- » Ihanaa, luova lapsi astui taas esiin! (nainen 68 v.)
Hetki, jossa keskityttiin vain tähän hetkeen. Musiikki toi fiillistä tilanteeseen.
Kiitos! Olipa ihana pysähtyä hetkeksi.
Upea kokemus pimeän kaamospäivän piristykseksi.
Terapeuttista!
Rentouttavaa, vapauttavaa ja luovaa tekemistä.
Kuoreni alla piilee olento, joka ei ole koskenut järkeä ja sivistystä. Värin ja ---
saattamana se herää.
Sopivan kehollista ja visuaalista.
Rentouttavaa, mukavaa, maalaamisen kynnyks katoaa.
Mindblowing, super fun way to express yourself.
Iho oli samettia, hauskaa ja rentouttavaa.
Kivaa oli, intensiivistä settiä, harvoin näin keskittyä.

KUVAT: Puolet minussa. Lumo-valofestivaali 2019 (kuvat: Tuuli Lähteenmäki ja Mirka Kortesoja)

Olen nöyrästi kiitollinen siitä, kuinka kulttuurin ja taiteen kenttä on kohdellut minua sekä avannut tielleni alati uusia mahdollisuuksia, kokemuksia, hienoja ihmisiä ja kohtaamisia. Taidekasvattajan työni on antoisaa, mutta myös vaativaa. Viime vuosien aikana olen huomannut sen, kuinka oma tekemiseni on jäänyt taka-alalle ja olen toiminut enemmän taidekasvattajan roolissa kuin itse taiteilijana. Osittain tämä oli syyni hakeutua opintoihin: antaa aikaa oman taiteilijuuteni pohdinnalle ja tulevaisuudelle. Koen vahvasti, että jos en itse pysty toteuttamaan omia taiteellisia tarpeitani, en voi myöskään olla intohimoinen ja innostava taidekasvattaja. Siksi olen tällä polulla juuri nyt.

Lähteet

1. [△](#)Räbinä, P. 2019. Kauneuden paino. The Print of Beauty. Aalto yliopisto.

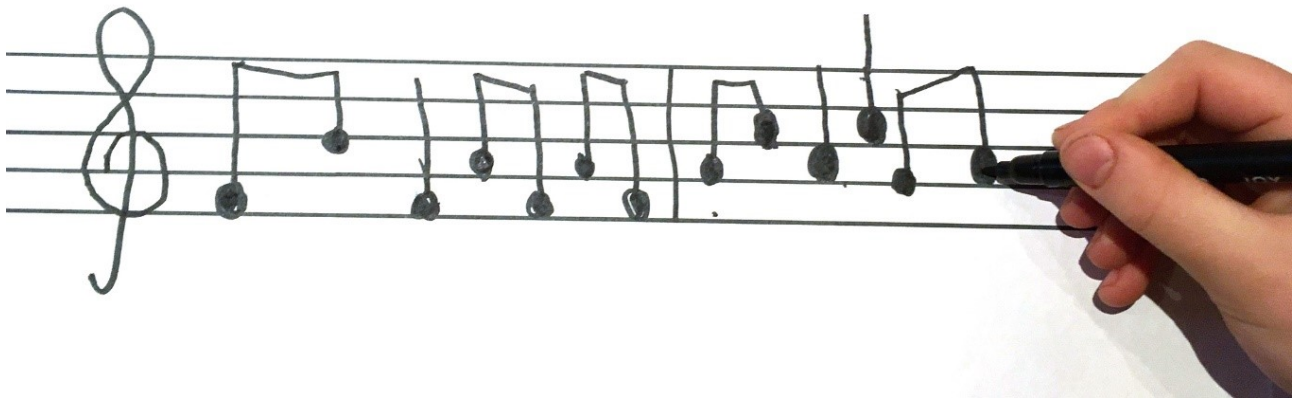
Unelmatyössä

Kukkula Tiina

19.8.2020 ::

”Se on monipuolista, rentouttavaa ja kivaa ajanvietettä. Soittaessa ajattelee vain soittamista, eikä hermoile muista asioista. Pianonsoitossa voi myös purkaa tunteitaan.” Olen taiteilija ja taiteet ovat syvällä minussa. Kuitenkin koen ensisijaisesti olevani taidepedagogi. Rakastan lasten ja nuorten kanssa työskentelyä. Heidän kasvamisensa luoviksi, vahvoiksi, itseään rohkeasti ilmaiseviksi ihmisiksi luo työlleni merkityksen.

Tein tätä artikkelia varten kyselyn oppilailleni, mitä musiikki ja soittaminen heille merkitsee. Artikkelissa mukana olevat sitaatit ovat heidän vastauksiaan. Oppilaiden mukaan soittaminen ja musiikin kuuntelu tuottavat heille iloa ja siitä tulee hyvä olo. Hyvin useat, myös varsin nuoret oppilaat, mainitsivat musiikin rentouttavana ja rauhoittavana harrastuksena. Hektisessä arjessa musiikki tuo paikan, jossa voi keskittyä omaan tekemiseen ja taiteen luomiseen rauhassa, soitosta nauttien.

KUVA: Tiina Kukkula

Kokemuksia etsimässä

» Se on vaan niin kivaa!

Minun on hyvin hankala pysyä paikallani, sillä haen aina uusia haasteita työhöni ja elämäni yleensäkin. Esiintymiset erilaisissa konserttiprojekteissa tuovat haastetta ja vaihtelua arkeen. Lied-musiikki on lähellä sydäntäni. Muutaman vuoden kuljin pop-jazz-tunneilla, mikä tutustutti minut ihan uuteen tapaan hahmottaa soitintani. Säveltäminen on uusin intohimoni ja kynnyksen yli päästyäni into siihen vain kasvaa kasvamistaan. Opettamisen laajentaminen uusille alueille vie hetkeksi epä mukavuusalueelle, mutta tuo tullessaan läjäpäin iloa minulle opettajana. Oppilaani ovat ottaneet vastaan avoimin mielin kaikki kokeiluni, ja moni on löytänyt uuden innon soittamiseen uusista ”aluevaltauksistani”.

Olen onnekas saadessani opettaa opistossa, jossa minulle on aina annettu täysin vapaat kädet työni toteuttamiseen. Niinpä opetan nykyään klassisen musiikin lisäksi hyvin paljon vapaata säestystä ja pop-musiikkia. Klassisen musiikin opettajana pop-musiikin opettaminen tuntui aluksi vieraalta, mutta kun näin, kuinka motivoivaa se oli osalle oppilaista, se vei mennessään. Viimeisin aluevaltaus, säveltämisen opettaminen

pianotunneilla, on tuonut tunneille jälleen uutta sähköä. Vielä yli kaksi vuosikymmentä opettaneena saan joka viikko hämmästyä, kuinka upeita ja persoonallisia ideoita oppilaillani on!

VIDEO: Oppilaiden ajatuksia musiikin merkityksestä ja sen opiskelusta

Vapaan sivistystyön puolella opetus on tavoitteellista, mutta hyvin paljon vapaampaa moniin muihin oppilaitoksiin nähden. Tavoitteet määritellään jokaisen oppilaan kanssa oppilaslähtöisesti, oppilaan kiinnostusten mukaan. Oppilasmateriaali on hyvin kirjavaa. Oppilaita tulee tunnille hyvin erilaisista lähtökohdista ja erilaisin toivein. Siinä, kun toinen opiskelee hyvin tavoitteellisesti ja haluaa isona musiikista itselleen ammatin, toinen tarvitsee hetken viikossa turvallisen aikuisen kanssa musisoiden. Yksi haluaa soittaa klassista musiikkia, toinen pop-musiikkia ja kolmas nauttii oman musiikin tekemisestä. Kolmen lapsen äitinä mietin aina, kuinka toivoisin omat lapseni kohdattavan heidän harrastuksissaan ja pyrin täyttämään nämä toiveet myös omassa opetuksessani. Toivon musiikista tulevan elinikäisen harrastuksen jokaiselle soittajalle. Opiston musiikkitiimissä pääsen suunnittelemaan musiikkitoimintaamme. Panostamme opistossamme yhteismusisointiin. Tavoitteenamme on, että jokainen pääsee heti alusta alkaen soittamaan yhdessä muiden kanssa ja siten kokemaan musiikin kollektiivisuuden.

» Musiikki on minulle tärkeää, koska sen kautta saan vapautettua luovia ajatuksia ja pystyn irtautumaan muusta maailmasta. Musiikin kautta saan paljon itsevarmuutta ja vahvuutta.

Olen itse kamppailut nuorempana esiintymisjännityksen kanssa. Tärisevin käsin soittaminen oli tuskallista ja omaan suoritukseen oli vaikea olla tyytyväinen. Jouduin kulkemaan pitkän tien asian selättämiseksi. Onnekseni opintoihini sisältyi monenlaisia esiintymiskoulutuksia. Joku neuvoi kuvittelemaan, että yleisö on kaalinpäitä. En koskaan ymmärtänyt, miksi haluaisin soittaa kaalinpäille. Päivi Arjaksen tiiviskurssi mentaaliharjoitusten äärelle toi viimein avun. Esiintymisjännitys on arkea myös monelle nuorelle soittajalle. Varsinkin murrosikä saattaa nostaa jännityksen esille, vaikka nuorempana esiintyminen olisi ollut helppoa. Näin minullekin kävi. Oma taisteluni aiheen tiimoilla on antanut minulle keinoja auttaa oppilaitani. Olen sitä mieltä, että esiintymisjännityksen selättäminen on tärkeää jokaiselle, koska esiintyminen on arkipäivää myös opinnoissa ja työelämässä. Keinoni ovat myös toimineet. Oppilaistani kaikki, yhtä aikuisopiskelijaa lukuun ottamatta, haluavat esiintyä. Ja ne, jotka ovat jossain vaiheessa syystä tai toisesta hermoilleet esiintymisiä voimakkaastikin, ovat löytäneet keinon jännityksen hallintaan. Sanonkin aina, että jännitys ja adrenaliini ovat kuin tuli: hyvä renki, mutta huono isäntä.

Kutsumustyötä

» Musiikki on itselleni keino tulkita itseäni ja tunteitani.

Työ taidepedagogina on minulle kutsumustyö. Lauri Järvilehto [U](#) sanoo kutsumustyön vaativan toteutuakseen kolme asiaa: vapauden, virtauksen ja vastuun. Koen suurta vapautta työssäni. Saan suunnitella opetuksen jokaiselle oppilaalle lähtien hänen kiinnostuksestaan. Voin valita, kuinka etenen kunkin oppilaan kanssa hänen vahvuuksiaan hyödyntäen. Minulla on myös aikaa kysyä, mitä kuuluu ja kuunnella oppilaan ajatuksia. Positiivisen pedagogiikan ajatuksia tuodaan peruskouluunne, mutta soittotunneilla ne ovat olleet mukana jo kauan. Flow- eli virtaustilassa ihminen oppii parhaiten. Käsillä olevassa tehtävässä pitää olla haastetta riittävästi, mutta ei liikaa. Siitä tulee saada välitöntä palautetta ja siten onnistumisen kokemuksia. Opettajana oppilaan flow-tilaan auttaminen on keskeistä, mutta sen kokeminen on tärkeää myös minulle itselleni. Soittaessa ja säveltäessä on virtauskokemukseen pääsy minulle kohtuullisen helppoa, mutta myös opettaessani huomaan työpäivän hurautuvan kuin siivillä. Oppilaat tuovat tunnille ilonsa ja energiansa, mikä on minulle opettajana hyvin voimauttavaa. Omat huolet ja murheet kaikkoavat oppilaiden kanssa musisoidessa.

Järvilehdon mainitsema kolmas osa-alue "vastuu" edellyttää, että työn pitää olla merkityksellistä muille. Olen pohtinut, onko työni merkityksellistä maailmalle. Vaikka en konkreettisesti pelasta kenenkään henkeä kuten lääkäri tai poliisi, tuon panokseni yhteiskuntaan lasten kasvun tukemisessa. Nykyinen, innovatiivisuutta korostava yhteiskunta tarvitsee luovia, laatikon ulkopuolelta rohkeasti ajattelevia ihmisiä. Sitä taiteiden harrastaminen tukee mitä parhaimmassa määrin. Toisaalta työuupumus yleistyy alalla kuin alalla. Musiikki tuo aina paikan rauhoittumiseen ja tunteiden työstämiseen. Sen harrastaminen erilaisissa ryhmissä ehkäisee syrjäytymistä. Uskon, että ilman meidän taidepedagogien työpanosta, yhteiskuntamme tarvitsisi huomattavasti enemmän lääkäreitä ja poliiseja turvaksemme.

» If you work at something you truly love, you are never really working at all.
- Kungfutse

On onni saada tehdä työtä, jota rakastaa. Minua ei koskaan ahdista lähteä töihin. Opettaessani en tuijota kelloa ja odota työpäivän päättyvän, vaan usein hämmästyn opetuspäivän päättyessä, kuinka siivillä aika jälleen hurautti. Rakkauteni musisointiin oppilaitteni kanssa tarttuu myös heihin ja näen yleensä aina luokan oven takana iloisin, innokkaana soittotunnille tulevan oppilaan. Toisinaan saan kommentteja oppilailta siitä, kuinka innoissani esimerkiksi oppilaan kappaleesta olen. Kommentit ovat hyväntahtoisia, mutta sisältävät opetusfilosofiani siemenen. Kun itse olen innostunut ja koen asian tärkeäksi, vedän myös oppilaani mukani samaan tunteeseen. Ja mikä voisi olla parempaa?

» Käyn soittotunneilla siksi, kun se on niin luovaa, kun saa soittaa sitä mitä haluaa tai voi keksiä omia kappaleita. Ja sitten kun osaa soittaa, voi soittaa melkein mitä vaan.

Lähteet

1. [△](#)Järvilehto, L. 2013. Upeaa työtä! Näin teet itsellesi unelmiesi työpaikan. Helsinki: Tammi.

Minä taiteilijana – ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Roiko-Jokela Timo

19.8.2020 ::

Tämä kirjoitelma on analyysi omasta taiteilijuudestani, jota pohdin tekemäni videon kautta. Hieman humoristinen video sisältää neljä eri pätkää. Ensimmäinen pätkä esittelee nuoren, juuri vibrafonin löytäneen iloisen swing-soittajan. Toinen pätkä tuo esiin nuoren ammattilaisen, klubikeikkojen myötä itsevarmuutta saaneen soittajan, joka löytää teknisen vempaimen tuomaan ulottuvuutta tekemiseensä. Kolmas pätkä esittelee midivibrafonin löytäneen, asemansa vakiinnuttaneen artistin ja neljäs pätkä esittelee mihin suuntaan koen olevani menossa nykyään ja tulevaisuudessa.

VIDEO: Minä taiteilijana, Timo Roiko-Jokela

Videon ensimmäinen pätkä (alkaen kohdasta 0'00)

Tämä pätkä esittelee 80-luvun Timon, juuri vibrafonin löytäneen 14-vuotiaan taiteilijanalun. Tarinani on tyypillinen kertomus, kuinka musiikin harrastus aloitetaan; ensin kuusivuotiaana äidin kattilat ja kattilan kannet lommoille matkiessani **Remun** soittoa isoveljen Hurriganes-kasetin mukana. Sitten musiikkikoulun pääsykokeisiin ja klassisia lyömäsoittimia opiskelemaan. Varsinainen silmiä avaava kokemus oli Kälviän musiikkileiri joskus 1984, kun opettajakseni tuli **Risto Pulkkinen**. Hän oli myös Severi Pyysalon ja Riku Niemen opettaja. Risto opetti minulle jazz-harmoniaa, -asteikkoja ja -kappaleita. Silloin jazz-kärpänen puraisi - ja kunnolla. Pääsin mukaan vastaperustettuun jazz-workshoppiin 1986 Kokkolassa. Taiteilijasta ei tuolloin voinut puhua.

En tuolloin ollut tehnyt ollenkaan omia sävellyksiä, joitain sovituksia ehkä. Taide ei minulle tarkoittanut vielä mitään konkreettista. Taide itsessään oli minulle vielä tapa toimia. Näin jälkikäteen ajatellen kaikki taide ympärilläni näyttäytyi minulle toimintana. Pääsin mukaan monenlaisiin juttuihin ja tapahtumiin, jotka ruokkivat musiikillista kehitystäni.

Videon toinen pätkä (alkaen kohdasta 1'04)

Tässä pätkässä nähdään 90-luvun nuori ammattilainen, jonka opinnot ovat takana. Klubikeikkojen tuoma itsevarmuus, monet hyvinkin erityyyliset kokoonpanot, ovat kasvattaneet omaa taiteilijuuttaan etsivää artistia. Tässä välissä alkaa syntyä myös omia sävellyksiä, joita esittää Ad Lib Quintet. Yhtye koostuu sekä nuorista että jo vanhemmista soittajista. Kokoonpanossa vaikutti **Juki Välipakka** (laulu), **Pentti Lahti** (puhaltimet), **Laszlo Süle** (flyygeli), **Jukka Kampman** (kontra- ja sähköbasso) sekä allekirjoittanut (rummut, mallet- ja lyömäsoittimet). Tyylillä oli sekoitus eurooppalaista klassispohjaista jazzia, modernia jazzia ja freejazzia. Tässä yhtyeessä sai todella miettiä omaa tekemistään suhteessa muihin ja itseensä. Varsinkin Laszlo Sülen säveltämät kappaleet olivat niin vaikeita, että oli todella hankalaa keksiä niihin sopivia rumpu-/perkussiokomppeja. Vibrafonilla tilanne oli helpompi, kun oli valmiiksi kirjoitetut nuotit sointujen kera. Silläkin taas tuotti vaikeuksia harmonioiden ja asteikkojen monimutkaisuus ja välillä todella vaikeat rytmit.

Aloin tässä yhteydessä käydä myös taidenäyttelyissä imemässä vaikutteita ja saamassa ideoita, kuinka tulkita "Lassen" kappaleita. Tässä suhteessa kulttuuri toimi minulle välineenä ymmärtää yhtyeemme taidetta. Omasta kokemuksestani voin todeta, että kulttuuri on taidetta ja taide kulttuuria.

Olin kokeillut jo opiskeluaikana alkeellisia rumpukoneita, mutta ensimmäinen iso juttu oli 90-luvun puolenvälin jälkeen esitelty Roland HandSoniq. Yritin tuoda sitä mukaan tähän yhtyeeseen, mutta aika ja soittajat eivät olleet vielä valmiita. Käytin tätä konetta sittemmin monessa muussa jutussa: **Jari Sillanpään** keikoilla, tv-jutuissa, jopa tanssiesityksen säestyksessä. Laitteesta löytyy monipuoliset soundit ja niitä pystyy muokkaamaan lennossa.

Videon kolmas pätkä (alkaen kohdasta 1'55)

Tämä pätkä esittelee jo kolmenkymmenen yli olevan, asemansa jo vakiinnuttaneen artistin. Tähän väliin löytyy rahaa jo midivibrafontiin, joka on käytännön sanelema pakko. Micke Björklöf & Blue Strip -yhtyeen soundi on muuttunut jo 90-luvun lopun akustispohjaisesta tyylistä sähkökitaroihin ja akustinen vibrafonti jää auttamatta jalkoihin. Mikitys ei enää riitä, kun lavalla on niin paljon ääntä, että vibrafonia ei saada nostettua esiin. Siis ostoksille. Haaviin tarttuu aluksi englantilainen Xylosynth. Myöhemmin käyttöön vakiintui MalletKAT -midikontrolleri, joka näkyy ja kuuluu myös videolla. Alkuun oli hienoa, kun oli midisoitin, joka kuului ja pystyi vaihtamaan soundeja. Yhtyeen ohjelmisto muuttui myös niin, että kun kontrollerilla pystyi soittamaan piano- ja kosketinsoitinsoundeja, alkoivat kappaleetkin kehittyä eri suuntiin. Tässä kohtaa koen teknisyiden vaikuttaneen selvästi yhtyeen soundiin sekä myös kappaleisiin.

Yhtyeemme uudistunut soundi tuotti myös tulosta maailmalla; 2013 ja 2015 ilmestyneet levyt ovat saaneet kiittäviä kritiikkejä ympäri maailman, ja tämä on avannut meille ulkomaan keikat. Meillä siis teknisten asioiden aikaansaama uudistunut soundi toimi samalla kulttuurisena välineenä, joka avasi ovet maailmalle.

Videon neljäs pätkä (alkaen kohdasta 3'10)

Neljäs pätkä kuvaa osittain nykyisyyttä, toisaalta myös tulevaisuutta. Tässä koen olevani vedenjakajalla; tällä hetkellä soittamani musiikki on hyvin aktiivista ja hien hajuista, balladit ovat harvassa. Koen olevani nopeasti soittamisen loukussa, joka käy hyvin ilmi kolmannessa pätkässä. Laitteita on tullut lisää mukaan, mutta se ei korreloi samalla lailla musiikin kanssa. Tavoitteenani on alkaa tehdä omaa musiikkia, jossa laitteet ovat vain väline tehdä taidetta haluamallani tavalla. Siinä neljäs pätkä näyttyy tulevaisuutena, että midikontrolleri ja sekvensserit toimivat vain kokonaisuutta tukevinä osina ja aito vibrafoni tekee musiikkia melodisella tavalla.

Taide osana ihmisen sosiaalista ja kulttuurista olemassaoloa on kysymys, johon kiteytyy kaikki. Parhaimmat kokemukseni ovat olleet pienillä klubeilla, joissa on ollut aktiivinen ja kuunteleva yleisö. Vuorovaikutus bändin kesken sekä bändin ja yleisön kesken on parhaimmillaan ollut jotain, jota nimittäisin yhteiseksi nirvanaksi. Tämä on rohkeasti sanottu, mutta kyseisillä keikoilla sekä yhtye että minä olemme soittaneet niin käsittämättömän hyvin ja koskettavasti, että voisi ikään kuin luulla, että meitä soitti jokin korkeampi voima. Kaikki tuntui niin helpolta.

Taide omalta osaltani on ollut tähän saakka enemmän instrumentin kautta tapahtuvaa taidetta, ei niinkään sävellysten tasolla. Tämän vuosikymmenen alkupuolella minulla oli omalla nimelläni toimiva jazz-kvartetti, jossa oli mukana laulajatar. Soitimme pääasiassa jazz-standardeja, mutta tein myös pari omaa sävellystä tälle kokoonpanolle. Enemmän säveltäminen on noussut esiin, kun liityin mukaan African Skies -yhtyeeseen vuonna 2016. Tämä on instrumentaalisyhtye, joten omat sävellykset ovat päässeet paremmin esiin. Koen olevani enemmän instrumentaalisäveltäjä kuin lauluntekijä. Sanoitukset eivät ole minun juttuni.

Tähän asti olen kokenut olevani enemmän esiintyvä artisti. Tulevaisuudessa haluan keskittyä ja kehittää taiteilijuuttani omien sävellysten ja oman kokoonpanoni kautta.

Minä ja taiteeni

Alakärppä Juhani

19.8.2020 ::

Muusikkous ja kuvataide elävät minussa. Ne ovat kulkeneet lapsuudesta mukanani ja antaneet elämäni tarkoitusta ja sisältöä. Nämä kaksi rakasta harrastusta ovat antaneet kanavan itseilmaisulle ja luovuudella. Taide on tuonut toimeentuloa elämäni ja laulusta minulle tuli ammatti vuonna 2011.

Tarkastelen tekstissäni itseäni taiteilijana ja taiteutta minussa. Tulin suuren yleisön tietoisuuteen voitettuani valtakunnallisen Toivo Kuula -laulukilpailun Alavudella vuonna 2012. Laulajana minut huomattiin sen jälkeen isommassa mittakaavassa. Sain kutsun Ilmajoen musiikkijuhlille Elämälle-oopperaan vuosina 2015 ja 2016 tekemään Jean Sibeliuksen ja Eino Leinon roolit. Lisäksi Aabrahamin pidot -ooppera Limingassa vuonna 2017 ja Helsingin musiikkitalossa vuonna 2018 kutsui minut Rovasti Bergin ja Oskar Merikannon rooliin.

Veikon kanssa kohtaaminen lapsuudessa viiden vuoden ikäisenä oli elämässäni käännteentekevä. Millainen elämäni olisi ilman häntä ollut? Itku kantautui Veikon korviin isojen poikien kiusatessa minua. Veikko teroitti minulle morapuukon ja sanoi: jos tulevat vielä kiusaamaan, lyö puukolla.

Veikon kohtaaminen toi kuvataiteen elämäni. Pääsin tutustumaan öljymaalihin ja kuvan tekemiseen. Ullakolta löydetyt maalit ja Veikon valmiit maalaus pohjat kiehtoivat minua. Maalien sekoittelu ja niiden mielenkiintoinen tuoksu laittoivat minut heti kokeilemaan.

Veikko varmaan kuuli lauluääneni leikkien ohessa, kun saatoin laulella pellon reunalla tai kasvimaata kitkiessä. Mieleeni on jäänyt Veikon sanonta "sinusta tulee isona laulaja".

KUVA: Jaana Kokko – Mieheni. Öljyväri 1990

Taide minussa

Taide ja taiteen tekeminen ovat antaneet elämäni sisältöä ja tarkoitusta. Monesti ne ovat auttaneet löytämään mielen esteiden alta uuden suunnan elämäni ja avanneet uusia mahdollisuuksia. Ne ovat paras lääke psyykkisen kuormituksen ja haasteiden keskellä. Sublimoinnin avulla olen saanut ylevöittää mielikuvia ja tunteita taiteeksi luovuuden ja itseilmaisun kautta. Taiteen kautta näkemykseni ja kokemukseni maailmasta ovat avartuneet ja koen taiteen tekemisen vaikuttavan positiivisesti tunne-elämäni.

Haluni on herättää taiteella ja ilmaisulla tunteita. Toivon, että tekemäni taide koskettaa ihmistä. Itse haen taiteesta sitä samaa omaan elämäni. Taiteeni kautta olen tuonut yleisön nähtäväksi teoksiani ja musiikkiani. Miten se vaikuttaa yleisössä katsojan ja kuulijan kokemuksena jää nähtäväksi. Toivon, että siitä jää jälkeeni jotain pysyvää kosketuspintaa, jota seuraavat sukupolvet jossain muodossa hyödyntävät omassa elämässään.

KUVA: Juhani Alakärppä – Syyskuu. Öljyväri 1992

Pieni matka lapsuuteeni

Kohtaaminen Veikon kanssa lapsuudessa viiden vuoden ikäisenä oli mielestäni elämässäni käännteentekevä tapahtuma. Millainen elämäni olisi ilman Veikkoa ollut?

Muutimme Veitsiluodosta Simon Viantielle ja leikit uusien naapurinpoikien kanssa alkoivat. Veikon ja meidän kotimme välissä asusti mummo, jonka luona kävimme kylässä. Sattui kerta, että Karhulan mummo ei ollutkaan kotona ja jäimme ulkokuistille minua vanhempien naapurinpoikien ja isoveljeni kanssa leikkimään. Tulin kiusatuksi kuistilla, pojat eivät päästäneet minua pois sieltä ja aloin itkemään. Samaan aikaan Veikko käveli kujaa pitkin kaupasta kotiin ja kuuli itkuni. Veikon vihainen ääni kantautui korviini. Veikko kiroili vihasesti ja ajoi isommat pojat pois kiusaamasta minua. Veikko lohdutti tapahtuneen jälkeen minua ja sanoi ”ota kivi tuosta maasta ja heitä perään”. Veikko valoi minuun taistelutahtoa, mikä tuntui turvalliselta ja hyvältä. Lähdimme Veikon luokse, jossa hän teroitti minulle pienen morapuucon ja sanoi: ”jos tulevat vielä kiusaamaan lyö puukolla”. Kotiin saavuttuani kerroin isälle Veikon terveiset. Isä ei ihan ollut samalla linjalla itsensä puolustamisen suhteen, vaan tylsytti kärjen puukosta. Puukon kuitenkin sain itselleni ja se oli merkittävä itsetunnon jatke viisivuotiaalle miehen alulle.

Veikon koti tuli toiseksi kodikseni ja sain elää upeita vuosia luovassa ympäristössä puutarhurin ja läheisen ystävän kanssa hänen elämänsä loppuun asti. Pihapiiri hänen luonaan ja kotona oli turvallinen, inspiroiva kasvuympäristö, joka innoitti minua itsensä toteuttamiseen. Puut, metsä, joki ja meri olivat mielenkiinnon inspiraation lähteitä ja leikkipaikkoja. Roolileikit, erityisesti Tarzan-leikki, veivät minua mukanaan.

KUVA: Juhani Alakärppä – Asetelma. Öljyväri 1981

Kuvataide minussa

Veikon kanssa kohtaaminen toi mukanaan kuvataiteen elämäni. Pääsin tutustumaan öljymaalaihin ja kuvan tekemiseen. Ullakolta löydetyt maalit ja Veikon valmiit maalauspuhjat kiehtoivat minua. Maalien sekoittelu ja niiden mielenkiintoinen tuoksu laittoivat minut heti kokeilemaan. Ensimmäisessä maalauksessani en maalannut mitään aihetta ja kuitenkin huomasin maalauksen esittävän ”kantoa”. Se oli mieltä häkellyttävää. Siitä kasvoi kiinnostukseni kuvataiteeseen. Taidepiiriin pääsin Veikon ansiosta 12-vuotiaana. Nuoruudessa harkitsin vakavasti kuvataidealaa ja sen opiskelua.

KUVA: Juhani Alakärppä – Sydäntalvi. Öljyväri 1989

Musiikki minussa

Laulu kuului hyvin voimakkaasti lapsuuteni aikaan. Kävimme kirkossa ja upean messuäänen omaava pappi Osvaldin toi intoa laulamiseen. Kotona kirkonmenojen jälkeen sisarukseni oli kirkkokansaa ja minä lauloin ja saarnasin.

Veikko varmaan kuuli lauluääneni leikkien ohessa, kun saatoin laulella pellon reunalla tai kasvimaata kitkiessä. Mieleepi on jäänyt Veikon sanonta "sinusta tulee isona laulaja". Simoniemen koululle tuli kansalaisopistoon laulunopettaja, jonka tunneille hakeuduin ollessani 12-vuotias. Lukuvuoden päätyttyä kevätkonsertissa lauloin "Yksi ruusu on kasvanut laaksossa". Naapurin Leila-täti oli vaikuttunut siitä ja itki esitykseni aikana. Tämä kokemus laittoi minut ajattelemaan ja ihmettelin sitä, että lauluääneni aiheutti noin voimakkaan reaktion. Murrosiän ohitettuani hain Kemin musiikkiopistoon opiskelemaan yksinlaulua vuonna 1982. Opettajina Kemissä minulla olivat **Leena Jutila** ja **Jouko Juntunen**. Siirtyessämme asumaan Ouluun vuonna 1984 oli opettajanani **Esko Jurvelin**. Laulu tuntui siihen aikaan nuorena perheenisänä rakkaalta harrastukselta, mutta en nähnyt siinä itselleni ammattimahdollisuutta. Samaan aikaan aloitin opiskelun mielenterveyshoitajaksi Oulussa. Lauluopinnot jatkuivat kuitenkin siinä rinnalla.

KUVA: Juhani Alakärppä – Jaana. Öljyväre 1983

Laulu minussa

Lähdin opiskelemaan laulua ammattimielessä vuonna 2005. Olin sitä ennen tehnyt pitkän uran hoitoalalla mielenterveyshoitajana. Nuoruudessa aloittamani lauluopinnot antoivat intoa itseni kehittämiseen laulun saralla hoitotyön ohessa. Tein konsertteja ja levytin musiikkia perheeni kanssa. Terveysongelmat homeisen työpaikkani vuoksi käynnistivät prosessin uran vaihdosta. Vaimoni Jaanan kannustuksesta hain musiikkipedagogin koulutusohjelmaan vuonna 2005 ja valmistuin laulupedagogiksi Oulun ammattikorkeakoulusta vuonna 2011.

Toivo Kuula -laulukilpailun voitto on hienoimpia kokemuksia laulu-urallani. Vuonna 2012 osallistuin ensimmäiseen valtakunnalliseen Toivo Kuula-laulukilpailuun Alavudella. Vuonna 2011 käynnistyneessä monivaiheisessa kilpailussa etsittiin parasta Toivo Kuulan laulujen tulkkia. Kilpailuun ilmoittautui 154 ammattilaulajaa. Välieriin heistä pääsi 20 ja loppukilpailuun selviytyi kahdeksan laulajaa.

Oman instrumentin ja ammattitaidon ylläpitäminen on mielestäni tärkein tehtävä opettajan työssä. Olen saanut tehdä opiskeluaikana ja valmistumiseni jälkeen kolme upeaa oopperaroolia. Opiskeluaikana debytoin Oamkissa Taikahuilu-oopperassa Papagenon roolin. Sain kutsun Ilmajoen musiikkijuhlille Elämälle-oopperaan vuonna 2015 ja 2016, jossa tein Jean Sibeliuksen ja Eino Leinon roolit. Lisäksi Aabrahamin pidot-ooppera Limingassa 2017 ja Helsingin musiikkitalossa 2018 kutsui minut Rovasti Bergin ja Oskar Merikannon rooleihin. Ne ovat olleet erittäin antoisia työtehtäviä laulajan ja opettajan ammattia ajatellen. Lisäksi omat konsertit ja esiintymiset tuovat mielihyvää ja haastetta omaan elämään sekä omaan taiteen tekemiseen.

Toimin laulupedagogina ja esiintyvänä taiteilijana. Päättyöni on laulun opetus kansalaisopistoissa Oulussa ja Iissä. Ideani pohjalta syntyneet Iin lauluviikot toteutetaan jo kolmattatoista kertaa tulevana kesänä.

KUVA: Juhani Alakärppä – Valonpilkhadusta. Öljyväri 2019

Tulevaisuus

Peruskoulun jälkeen olen suorittanut kolme ammattitutkintoa 46 vuoden ikään mennessä. Nuoruudessa opiskelin puhelinasentajaksi Kemlin ammattikoulussa vuonna 1982 ja mielenterveyshoitajaksi Oulussa 1990. Laulupedagogin ammattiin valmistuin vuonna 2011 keväällä Oulun ammattikorkeakoulusta. Omalla tarinallani tahdon kannustaa ja näyttää esimerkkiä siitä, että olemme elämässämme ainaisia oppijoita emmekä koskaan ole valmiita. Aloitin syksyllä 2019 ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnot, vaikka ajattelin valmistuttuani 2011, että opiskelut saavat nyt riittää.

Tulevaisuudessa haluaisin tehdä ja luoda jotain uutta. On kiehtovaa hieman sekoittaa klassisen musiikin genreä, sillä minua kiinnostaa kevytklassinen laulumusiikki perusklassisen ohjelmiston rinnalla. Muutamia konsertteja olen sillä ohjelmistolla tehnyt. Niiden laulaminen tuo instrumenttiin uusia vahvuuksia ja ilmaisuun uusia värejä.

Toivoisin opiskelun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnoissa lisäävän innostustani uusiin asioihin. Toivon saavani uusia eväitä omalle elämälleni taiteilijana ja opettajana tässä niin laajassa ja kiehtovassa taiteen maailmassa.

Uudet tavat tehdä taidetta – samplauksen ideologia ja estetiikka

Lappalainen Ari-Matti

19.8.2020 ::

Miten taidetta tehdessä eri työvälineet, metodit ja estetiikkakäsitykset vaikuttavat teoksen lopputulokseen? Teksti havainnollistaa samplauksen ideologiaa ja estetiikkaa eri konteksteissa. Videoleike kuvaa esimerkin, kuinka samplausta voi hyödyntää luovana työkaluna.

KUVA: Ari-Matti Lappalainen

Uudet tavat tehdä taidetta

Taiteen tekijänä minua inspiroivat uudet tavat ja keinot tehdä taidetta. Työskentelenpä sitten musiikin, elokuvan, näyttämötaiteen tai sanataiteen kentällä, minulle on tärkeää jokaisen projektin kohdalla lähestyä tekemistä itselleni uudella tavalla ja kehittää taiteellista ilmaisua ja työkalupakkiani. Minulle eri taidemuodot ovat hyvin lähellä toisiaan ja uskon, että periaatteita, joita on oivaltanut jonkin taidemuodon parissa voi soveltaa ja hyödyntää laajemmin taiteen kentällä. Kun ymmärtää prosesseja, miten ihmiset havainnoivat ja prosessoivat ympäröivää maailmaa, taiteen keinoin voi pyrkiä välittämään elämyksiä, jotka puhuttelevat ja liikuttavat.

Olen tekemisessäni yleensä teos- ja projektilähtöinen ja pidän siitä, miten ennalta määritellyt estetiikkakäsitykset ja eri työvaiheissa käytetyt välineet ja metodit vaikuttavat teoksen lopputulokseen. Kun jo teoksen ideointivaiheessa on tarkka visio, miten teoksen tulee rakentamaan ja mihin estetiikkakäsityksiin tai konventioihin se tulee nojaamaan, kokonaisuus pysyy kasassa ja periaatteet ohjaavat taiteellista tekemistä kohti eheää ja yhtenäistä kokonaisuutta. Taiteellista ilmaisua ja räiskyvää luovuutta ei tarvitse rajoittaa, kun tietyt raja-aidat ovat selkeät. Kokeellisten lähestymis- ja toteutustapojen kautta voi pyrkiä jopa luomaan jotain uutta, kun voi luottaa, että tiettyihin totuttuihin estetiikkakäsityksiin nojaamalla teos pysyy hahmotettavana. Mielestäni teos on silloin erityisen onnistunut, kun sen muoto ja sisältö tukevat saumattomasti toisiaan tai ovat jopa erottamattomia.

Samplauksen ideologia ja estetiikka

Samplaus luo uusia merkityksiä

Minua on pitkään kiehtonut samplauksen ideologia ja estetiikka, ja kuinka ilmiötä voi hyödyntää luovana työkaluna. Samplauksessa jokin yksikkö siirretään uuteen ympäristöön. Eroa viittaukseen voi havainnollistaa siten, että viittauksessa luodaan suhde johonkin yksikköön, mutta samplauksessa itse yksikkö siirtyy uuteen ympäristöön. Mukana siirtyy alkuperäisen yksikön muoto sekä muita ominaispiirteitä. Haluan myös luoda eroa termiin kollaasi, koska mielestäni se kuvaa erityyppistä ilmiötä, eikä kollaasi etene välttämättä lineaarisesti ajallisena jatkumona, mikä on oleellista samplauksessa.

Samplauksen estetiikassa on hyve, että sample sovitetaan uuteen ympäristöön luovasti ja mahdollisimman saumattomasti. Silti sample säilyttää aina jossain määrin oman yksikkönsä raamit, jonka sisällä yksikkö on itsერიittonen. Jotta ihmismieli voi ymmärtää ympäröivää maailmaa, mielelle on ominaista ja tarpeellista, että se jäsentää havainnot erillisiksi yksiköiksi. Esimerkiksi lautanen on itsერიittonen yksikkö, jolla on raaminsa. Samoin on myös pöytä. Mutta kun lautanen on pöydällä, se on samalla saumattomasti osa pöytää. Lisäksi lautanen sekä pöytä ovat saumattomasti osa suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi huonetta. Mieli haluaa samaan aikaan nähdä rajoja, mutta silti olla piittaamatta niistä, jotta se voisi ymmärtää kokonaisuuksia.

Samplaus ja sen hyödyntämisestä johdettu ideologia tarjoutuvat sopivana ihmismielen ominaisille jäsenysmekanismeille. Samplen hahmottaa, vaikka ei välttämättä tietoisesti, erilliseksi yksiköksi, mutta samalla se on samplauksen estetiikan hyveiden mukaan toteutettuna saumaton osa kokonaisuutta. Samplaus voi yhdistää hyvinkin irrallisia elementtejä ja luoda uusia merkityksiä.

» Sampling, at its best, uses sources to create new meaning. [1]

Samplaus eri konteksteissa

» When hip-hop producers sample, they insert segments of recorded music into their own song / - - /. By recombining and recontextualizing sources, hip-hop producers create powerful juxtapositions. [1]

Yleensä termi samplaus liitetään valmiiden kappaleiden osien manipuloimiseen ja hyödyntämiseen uudessa ympäristössä, mutta samplauksen ideologiaa voi hyödyntää laajemminkin luovana työkaluna.

Amerikkalainen artisti Beck kertoo albumiinsa *Odelay* liittyen: "We spent a lot of time trying to get things to sound like samples. I'd play guitar and play it like a loop. There's a lot of fun in sampling, / - - / There's something interesting when you have a sample and then you have singing and other things over it. It becomes part of the glue of the song. / - - / so samples influence my playing in that way." [2]

Dj Spooky kertoo samankaltaisia ajatuksia *Dead Dreamer* -levyynsä liittyen: "It was me playing bass on a lot of tracks and then sampling that because I almost didn't want it to sound like a live thing; I wanted it to sound like samples, I like samples. I play a riff and then I sample it and then loop it and partition it and edit it in such a way that it sounds like it's a sample." [3]

Samplaus liitetään yleensä musiikkiin, mutta olen itse hyödyntänyt samplauksesta johdettua ideologiaa esimerkiksi myös sanataiteessa ja runonlausunnassa. Myös Monty Python's *Flying Circus*en joitain rakenteellisia osia voidaan pitää samplemaisina. Graham Chapman kertoo: "/ - - / we started / - - / to shoot off a few shots of people illustrating situations, saying 'And now' or 'And then he said' or whatever, so you could virtually go to anything just in case we got into difficulties with continuity later." [4]

Hyvä esimerkki havainnollistamaan, miten samplauksen ideologia toteutuu muussa ympäristössä, johon termi perinteisesti liitetään, on Esa Pakarisen vuonna 1981 Ylen Iltalaulu-ohjelmassa esittämä kappale Hullu hanuri [\[5\]](#). Pakarinen levytti kappaleen ensimmäisen kerran vuonna 1954. Sen on säveltänyt Toivo Kärki ja sanoittanut Reino Helismaa.

Iltalaulu-ohjelmassa Pakarinen laulaa hanurista, joka soittaa taukoamatta alkeellista teemaa eikä suostu hiljenemään. Laulun sanojen väliin Pakarinen soittaa toistuvasti katkelmia tästä kuvitteellisesta teemasta. Näistä pätkistä voidaan päätellä, että hanurin alkeellinen teema on / G# G A# G# / G F G# G /, jota hanuri soittaa taukoamatta loopilla kaiken aikaa. Teeman samplaus lyriikoiden väliin vahvistaa kappaleen huumoria ja luo kappaleen kokonaismerkitystä.

Hanurin teemasta muodostuu pysyvän muodon ja ominaispiirteidensä myötä muuttumaton yksikkö. Kun kappaleessa tulee kohta, jossa teema soi, laulu ja muu säestys katkeavat äkillisesti, mikä luo vaikutelman, että nyt leikattiin hetkellisesti sinne, missä hanuri soittaa loputonta teemaansa – toisin sanoen teemaa samplataan kappaleeseen.

Kuin samplauksen oppikirjojen mukaan Pakarinen muokkaa samplea kappaleen eri osioihin sopivaksi muuttamatta itse teemaa. Jos teeman jakaa kahteen osaan, / G# G A# G# / = alku ja / G F G# G / = loppu, voidaan havainnollistaa, että Pakarinen käyttää teemaa hyödyksi kahdella eri tavalla: kappaleen toisessa osassa muodossa koko teema + alku ja toisessa osassa loppu + alku. Pysyvä yksikkö ei muutu, sillä Pakarinen aloittaa hanurin looppaavan teeman soittamisen vain eri kohdasta. Näin Pakarinen muokkaa samplauksen ideologian mukaan samplea sopivaksi muuhun kokonaisuuteen, mutta vastaanottajalle jää silti käsitys, että hanuri soittaa koko ajan samaa teemaa.

Samplaus luovana työkaluna

Alla olevalla videolla havainnollistan samplauksen ideologiaa ja estetiikkaa. Soitan ensin muutaman lyhyen fraasin kitaralla, bassolla ja rummuilla, minkä jälkeen manipuloin nauhoitettuja fraaseja levysoittimella ja mikserillä. Prosessi havainnollistaa, kuinka vähäisistä aineksista on mahdollista rakentaa kokonainen kappale. Melodiaan on hyödynnetty kahta lyhyttä fraasia, mutta fraaseista saa luotua etenevän yhtenäisen melodian ajoittamalla ensimmäistä fraasia alkamaan eri iskuilla ja liittämään siihen joko osan toisesta fraasista tai fraasin kokonaisuudessaan.

Eri instrumenttifraasien soittaminen levysoittimella ja mikserillä elävöittää toisteisia fraaseja ja tuo kappaleeseen huojuvuutta. Teoksessa yhdistyvät samplauksen toisteisuus ja livesoitto omaleimaisella tavalla. Lopputulos kuulostaa aivan toisenlaiselta, kuin jos olisin soittanut melodian ja muut soittimet suoraan kappaleen muotoon hyödyntämättä levysoitinta ja mikseriä. Samplauksen ideologia ja estetiikka sekä käytetyt välineet ja metodit todellakin vaikuttavat teoksen lopputulokseen.

VIDEO: Ari-Matti Lappalainen

Lähteet

1. ^ [ab](#)Hess, M. 2006. Was Foucault a Plagiarist? Hip-Hop Sampling and Academic Citation. *Computers and Composition* 23 (3), 280–295.
2. ^ Beck. 2006. Dust to Dust. Teoksessa L. Parker (toim.) Yahoo! Music. Hakupäivä 3.2.2020. <https://web.archive.org/web/20060426043800/http://ca.music.yahoo.com/read...>
3. ^ Dj Spooky. 1996. Digital ghost: DJ Spooky patrols the virtual dance city. Teoksessa J. Garelick (toim.) Boston Phoenix 28.11–5.12.1996. Hakupäivä 3.2.2020. <https://web.archive.org/web/20170516030058/http://www.bostonphoenix.com/alt1...>
4. ^ Chapman, G. 1973/2003. *The Pythons: Autobiography* by The Pythons. Teoksessa B. McCabe (toim.) Iso-Britannia: Orion Books, 188.
5. ^ Yle Areena 2011: Esa Pakarinen: Hullu hanuri. Iltalaulu 7.4.1981. Video. Hakupäivä 3.2.2020. <https://areena.yle.fi/1-50094013>

Minä taiteen tekijänä

Laurila Maiju

19.8.2020 ::

Miksi teen taidetta? Mitä voin antaa muille? Mitä taide antaa minulle? Mitä voin opettaa muille? Kysymyksistä suurimpana lienee kuitenkin: mitä voin oppia ihmisestä taiteen kautta? Mitä voin ymmärtää itsestäni ja muista? Mitä voin kertoa muille itsestäni?

Minä ja taide

Olen ollut koko elämäni hyvin laajasti kiinnostunut taiteista. Jo ennen kouluikää keksin omia kappaleita, tansseja ja esityksiä aikuisille yhdessä sisarusieni Marikan, Marja ja Sannin kanssa. Olen itse ollut aina oma-aloitteinen ja johtaja luonteeltani. Hyvin tyypillistä minulle oli jo lapsena ottaa ohjaajan rooli ja vetovastuu yhteisistä projekteista. Kouluikässä esitystunneilla taidettiin nähdä joka kerta joku esitys, jossa olin mukana. Usein myös näissä projekteissa olin päällepäsmärinä kertomassa omia ideoitani. Nautin jo tuolloin paitsi esiintyä, myös nimenomaan tehdä yhdessä muiden kanssa ja saada kaikki mukaan esitykseen. Muistan vieläkin, kun yksi tyttö luokaltamme koki olevansa yksinäinen ja ulkopuolinen. Pyysimme heti tämän tytön mukaan esitykseen ja osaksi ryhmää.

Nykyään opiskelen ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Minusta piti tulla juristi. Haaveilin siitä lukioikäisenä. Ajauduin kuitenkin osin laiskuuttani opiskelemaan musiikkia. Ajattelin aina, että musiikista menee kaikki nautinto, jos sitä ryhtyy opiskelemaan. Kuinka väärässä olinkaan!

En ole koskaan nauttinut taiteen tekemisestä yhtä paljon kuin nykyään. Huomaan, että monet sellaiset asiat, joista lapsena haaveilin, ovat tulleet minulle mahdollisiksi. Minulla on osaamista, joka mahdollistaa sen tekemisen mistä nautin ja teen kaikkein mieluiten. Haluan opettaa muita ihmisiä. Haluan avata muille ihmisille mahdollisuuksia tutustua taiteen tekemiseen ja johdattaa muita sellaisten kokemusten äärelle, jotka ovat minulla jääneet mieleen ja muuttaneet minua.

Ajauduin opiskelemaan musiikkia ja halusinkin sitten tietää musiikista ja sen opettamisesta useamman tutkinnon verran. Musiikin lisäksi tuli aikuisiällä kuvioihin mukaan tanssi, jota hakeuduin opiskelemaan. Olen aina ollut laajasti kiinnostunut taiteesta. Käyn paljon teatterissa ja taidenäyttelyissä, museoissa ja konserteissa. Olen kiinnostunut taiteesta aina runoudesta tanssiin ja raskaammasta musiikista sinfoniaorkestereihin.

Viime vuosina kiinnostukseni on kääntynyt vahvasti tanssin ja kansanperinteen pariin. Kansantanssissa yhdistyy monta asiaa, jotka saavat minut syttymään: yhteisöllisyys, liike, taide, musiikki, tanssi, ilo - ja toisaalta myös melankolia ja kaiho. Taide on aina ollut minulle tärkeää ja aikuisena olen löytänyt itselleni sopivan ammatin taiteen ja erityisesti musiikin ja tanssin opettamisesta.

Taide on minulle vuorovaikutusta, kerrontaa, terapiaa ja itseilmaisua. Se on vapautumista ja uusia maailmoja. Se on vaikeiden asioiden käsittelyä ja todellisuuden pakoa. Se on hetkiä ja merkityksiä, tunteita ja ajatuksia. Minulle taiteen tekijänä on tärkeää luoda itse, mutta ennen kaikkea saada muut ihmiset mukaan luomaan ja nauttimaan taidekokemuksista.

KUVA: Tanssiesiintyminen Tirvan lavalla kesällä 2018. Pukalusjärvi-teos liittyi esiintyjien yhteisiin sukujuuriin Säkkijärvellä Hyppälän ja Kallolan kylissä, Pukaluksen vastakkaisilla rannoilla (kuva: Maiju Laurila)

Mitä taide on minulle?

Minulle taide on ollut aina tapa kommunikoida itseni ja muiden kanssa. Monet asiat voivat olla helpompia sanoa ääneen taiteen keinoin. Jotkut asiat voivat tuntua muutoin kerrottuna typeriltä, lapsellisilta tai toisaalta kivulialta. Taide on myös keino jäsentää omaa maailmaa ja kommunikoida itsensä kanssa. Lapsena menin usein iltaisin piharakennukseen soittelemaan pianoa ja lauleskelemaan yksin. Omat sävellykset, runot, tekstit ja omat luova ideat ovat olleet minulle aina tärkeä tapa ilmaista itseäni ja luoda jotakin uutta, tehdä ajatuksia näkyväksi.

Kun mietin itseäni lapsena, on minua niin pitkään kuin muistan viehättänyt omien ideoiden luominen. Muistan, kuinka lapsena leikimme pihassa leikkejä ja minä halusin aina, että leikkisimme välillä myös itse keksimiäni leikkejä. Yhden leikin nimi oli nokkoskukka. Luovuus kuuluu meihin kaikkiin ihmisiin ja näkemykseni mukaan on osin persoonasta riippuvaista se, kuinka vapaasti luovuuden annetaan näkyä ihmisessä. Luovuus kuitenkin on jokaisessa ja se liittyy hyvin erottamattomasti taiteeseen. Eräs lapsuuden ystäväni on myöhemmin minulle kertonut, kuinka häntä toisinaan raivostutti meillä vieraillessaan, kun halusin aina esitellä uusimpia sävellyksiäni pianolla. Olen aina keksinyt omia juttuja ja halunnut niitä myös jakaa muiden ihmisten kanssa.

KUVA: Säkkijärven Hyppälän vanhan kylätalon raunioilta Seniä kesällä 2017 (kuva: Maiju Laurila)

Taide on terapiaa. Mielestäni oikeus taiteen tekemiseen kuuluu kaikille. Näen itseni sellaisena ihmisenä, joka ei tuomitse tai arvostele liikaa toisten tekemää taidetta. En halua löytää itseäni tilanteesta, jossa sanoisin kenenkään tekemää taidetta "paskaksi". Minusta kaikella taiteella on arvo. Sen arvo voi myös toisinaan olla tekijälleen enemmän kuin katsojalle, mutta se ei mitätöi taidetta arvottomaksi. Osaaminen toki liittyy taiteeseen ja taiteen tekijänä voi kehittyä ja kehittää. Osaaminen ei mielestäni ole taiteessa mitattava asia, joka oikeuttaisi ylenkatsomaan muita. Jokaisella on oikeus nauttia taiteesta ja ilmaista itseään taiteen keinoin.

Taide välineenä ja työkaluna

Itselleni taiteessa on ollut aina merkityksellistä viestiminen ja vaikuttaminen. Olen omilla kappaleillani ja esiintymisilläni aina halunnut kertoa jotakin. Joskus olen jopa kokenut, että taiteen tekemisessä minun on

vaikea irrottautua ymmärretyksi tulemisen tarpeesta. Muistan kun ensimmäisiä kertoja itse tekemiäni kappaleita esitettiin. Varsinkin jos kyseessä oli instrumentaalikappale, kyselin kuulijoilta "Mitä sinulla tuli tästä mieleen? Mitä sinä ajattelit tästä kappaleesta? Mistä tämä sinun mielestäsi kertoi? Mitä kappaleessa sanottiin?"

Minulle kuitenkin taiteessa ovat edelleen merkityksellisiä syvemmät viestit, heräävät tunteet ja ajatukset sekä mahdollisuus vaikuttaa ihmisiin. Taiteella voidaan herättää ajatuksia ja tunteita, jotka voivat muuttaa kohteen ajattelua. Taideteos on siis myös puheenvuoro.

Musiikin- ja tanssin opettajana tämän otsikon alla on pakko tietenkäin mainita erilaiset hyödyt, joita taiteen harjoittamisesta ja harrastamisesta on. Niillä on todettu tutkimuksissa olevan vaikutuksia hyvin moniin elämän osa-alueisiin, alkaen kielellisestä kehityksestä ja sosiaalisista taidoista aina kognitiivisiin ja motorisiin etuihin.

KUVA: The Voice of Finland ohjelman kaksintaistelu vuonna 2018 (kuva: Maiju Laurila)

Nykyään ei voida keskustella mistään sivuamatta kestävän kehityksen ideologiaa. Minua itseäni lämmittää taiteen tekijänä myös se ajatus, että taide on hyvin aineetonta ja taiteella ei ole hiilijalanjälkeä. Taidetta voi tehdä mistä tahansa ja missä tahansa. Sen ei tarvitse kuormittaa ympäristöämme, vaan sitä voidaan toteuttaa planeettamme ehdoilla.

Taide osana ihmisen olemassaoloa

Minusta se, että ihminen on kaikkina aikoina harjoittanut taiteita, on jo loistava osoitus siitä, kuinka taide kuuluu erottamattomana ihmisyyteen. Viime vuosikymmeninä teknologia on muuttanut maailmaa. Tulevaisuuden tutkijoista osa ennustaa, että on olemassa vain kaksi asiaa joita robotit tai teknologia eivät koskaan voi korvata: toinen on empatia ja toinen on kosketus.

KUVA: Televisioitu Suomi 100 -juhla Ouluhallissa (kuva: Maiju Laurila)

Minulle nämä molemmat asiat liittyvät erottamattomasti myös taiteen tekemiseen. Eri taiteenlajit pelaavat paljon empatialla. Ihmiset ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi hyvin samanlaisia ja ymmärtävät tietyt asiat ilman selityksiä. Taiteen ei-verbaalinen viestintä luottaa usein tähän kollektiiviseen ymmärrykseen, mikä on kiehtovaa.

Empatia ja kosketus liittyvät suuresti myös Yamk-tutkintoon, jota olen suorittamassa. Olen hyvin kiinnostunut paritanssitilanteesta ja siihen vaikuttavista lukuisista tekijöistä. Haluan perehtyä entistä syvämmällä tuohon jaettuun kokemukseen, jossa kaksi ihmistä luo kehoistaan taidetta.

Minulle taide ei välttämättä tarvitse olla katsottavaksi tehty. Taidetta voi olla myös itselle tehty taiteellinen toiminta. Monesti liitämme "taide"-sanana ainoastaan näyttämötaiteeseen ja esittämiseen. Itse ajattelen, että taidetta voi ihmiselle olla mikä tahansa esteettinen ja/tai muutoin merkityksellinen kokemus, joka herättää ihmisessä jotain. Taiteellisessa kokemuksessa tavanomainen asia voi saada uuden merkityksen ja antaa syvempiä ajatuksia. Taidetta on jokin korkeampi kokemus.

KUVA: Lohtutorttu-yhtyeen promokuva vuodelta 2015 (kuva: Maiju Laurila)

KUVA: Kuva sisarusten ja ystävien kanssa 14 kertaa järjestetystä joulukonsertista 2019 (kuva: Maiju Laurila)

KUVAT: Lempo-festivaalit Kouvolassa. Lempo on kansanmusiikki ja -tanssitapahtuma. Olen mukana järjestämässä tapahtumaa ja usein myös itse esiinnyin ja opetan (kuvat: Maiju Laurila)

Taide ja opettaminen

Nautin itse opettamisesta hyvin paljon. Taidealojen opettajana toimiminen on antoisaa, koska saa nähdä oppilaiden kehittyvän ja voi tarjota heille mahdollisuuksia löytää jotakin sellaista uutta, joka tuo heidän elämäänsä paljon rikkautta. Lisäksi taide saa monen ihmisen loistamaan.

Olen itse opiskellut paljon. Olen opiskellut useamman tutkinnon taiteen alalta ja useammassa opinnoissani nimenomaan pedagogiikka on ollut keskiössä. Taide linkittyy minulle henkilökohtaisesti hyvin vahvasti opettamisen kanssa. Tällä hetkellä toimin opettajana päivisin peruskoulussa ja iltaisin vapaan sivistystyön parissa kahdessa nuorisoseurassa sekä lisäksi kansalaisopistossa. Nautin opettamisesta hyvin paljon.

KUVA: Maiju Laurila

Taiteen tekijänä ja taidealan opettajana ilmenevät jokapäiväisessä työssä ihmiskäsitykseni, taidekäsitykseni sekä arvot opetukseni taustalla. Haluan, että kaikilla on mahdollisuus tehdä taidetta ja kaikkea taidetta arvostetaan. Taide ja siihen liittyvä toiminta voi olla monelle hyvin herkkä ja haavoittuvainen asia ja opettajana haluan kunnioittaa sitä.

AMK-opintojeni loppuvaiheessa kiinnostuin hyvin paljon paritanssista. Minusta kahden ihmisen kohtaaminen tanssissa on kiinnostava prosessi, johon vaikuttavat lukuisat asiat aina ihmisten kehollisista ominaisuuksista ja osaamisesta ajatuksiin ja käsityksiin. Taiteen tekijänä haluan olla tässä prosessissa auttamassa ihmisiä kohtaamaan toinen toisiaan ja vaalimaan inhimillisyyttä, kosketusta ja empatiaa.

Olen ylpeä todetessani, että koen tehtäväni taiteen tekijänä hyvin merkitykselliseksi ja työni taiteen parissa tuo esiin sellaisia arvoja, joita edustan. Toivoisin että pystyn urani aikana tarjoamaan muille ihmisille elämyksiä ja kokemuksia. Lisäksi toivon omalla taiteellani edesauttavani minulle tärkeitä asioita, tuoden niitä keskusteluun. Toivon urani aikana auttavani muita kohtaamaan toisiaan ja edesauttamaan yhteisöllisyyden lisääntymistä siellä missä toimin. Koen taiteen tekijänä tekeväni osaltani maailmasta parempaa paikkaa.

KUVA: Minä muun muassa puolisoni, sisarusteni, kummityttöni kanssa järjestetyn joulukonsertin jälkeen kotikylällä jouluna 2019 (kuva: Majju Laurila)

Aikamoista taiteilua!

Roine Maiju

19.8.2020 ::

Säveltävän pianopedagogin mietteitä taiteesta, arvoista ja opetuksesta. Onko opettaminen taidetta ja mihin taiteellani pyrin? Miksi minä, pianonsoiton opettaja, ryhdyin säveltämään?

KUVA: Lotta Vuorma

Kuten kaikilla ammattimuusikoilla, taiteilijuuteni juuret ovat jo lapsuudessa: soittotunneilla ja kotona soittimen äärellä on vietetty lukemattomia tunteja. Luova olemisen ja tekemisen tapa on juurtunut minuun jo lapsena ja se ulottuu työni lisäksi elämäni muihinkin osa-alueisiin. Uskon puhuvani monien taidepedagogien puolesta sanoessani, että oma taiteen tekeminen ja työn pedagoginen puoli kietoutuvat yhteen saumattomasti: toista ei ole ilman toista. Lasten ja nuorten parissa toimiminen ja heidän musiikillisen maailmansa laajentaminen, soittamisen käsityötaidon edelleen siirtäminen, tradition ymmärtäminen, uuden luominen ja henkisen kasvun päämäärät ovat minulle tärkeitä asioita. Soitonopettajan työ näyttäytyy nykyajassa myös ekologisesta näkökulmasta positiivisena ammatinvalintana: sisäisten maailmojen ja soittotaidon kehittäminen ja

muusikkouden rakentuminen eivät vie luonnonvaroja eivätkä perustu kuluttamiseen, vaan ovat eettisesti ja ekologisesti kestäviä asioita. Jokainen hetki sisäistä maailmaa rikastaen on panostus ihmisen henkiseen hyvinvointiin ja sivistykseen. Nämä ovat arvoja, joihin voin sitoutua ja joiden takana seison.

Opetuksen taito – tai taide! – on luovaa toimintaa. Vaatii taitoa ja eläytymiskykyä asettua oppilaan mieleen ja tunnustella ja ymmärtää, mitä juuri hän tarvitsee ja mistä hän on kiinnostunut, ohjata oppimisen polulla ja sanoa juuri oikeat asiat oikeaan aikaan. Pianon tai muun instrumentin soittaminen on vaikea kognitiivinen ja fyysinen suoritus: tekniset taidot, musiikin tietoperusta sekä taiteellinen ilmaisu tulee saattaa oppilaan tavoitettaviin tämän yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Sen tulee tapahtua hyvässä vuorovaikutuksessa ja turvallisessa ympäristössä. Tämä on pitkä prosessi – ja aikamoista taiteilua! Itse asiassa sen oivaltaminen, että pedagogiikka on taidetta, auttaa minua ymmärtämään, miksi koen opetustyössäni niin voimakasta mielihyvää onnistumisesta ja myös ainaista mielenkiintoa ja motivaatiota kehittää sitä. Kyseessä ei ole mekaaninen kerrasta toiseen samanlaisena toistuva toimitus. Se on taiteilua vaativa, pitkäjänteinen ja monivaiheinen oppilaan ja opettajan välinen prosessi, joka on välillä arkisempi, välillä elämyksellisempi, ja saa joskus jopa performanssin piirteitä.

Viimeistely oppilaiden soitto säväyttää minua usein enemmän kuin rutiininomainen ammattilaisten soitto. Huippuelämykset ammattilaisten tuottamina ovat tietenkin vielä asia erikseen, niitä tarvitaan! Kuitenkin on erityisen hienoa todistaa sitä hetkeä, kun nuori opintovaiheessa oleva muusikko onnistuu esityksessään ylittämään itsensä. Ammatilliselta onnistunut esitystä pitää itsestään selvänä, mutta nuorten luotsaaminen korkeatasoisen taiteen tekemisen äärelle – se vasta on jotain! Kuulin Kuhmon kamarimusiikkifestivaalin konsertissa kesällä esityksen, jossa jousikvartetti soitti klarinetistin kanssa sattumoisin erästä kamarimusiikkikappaletta, jonka olin kuukautta aiemmin kuullut musiikkiopiston oppilaiden esittämänä kevätkonsertissa. Tiesin siis, että kyseessä oli koulutetuille muusikoille suhteellisen helppo kappale. Ammatilliset soittivat tietenkin hienommin ja viimeistellymmin, mutta aiemmin kuulemani nuorten esitys teki minuun suuremman vaikutuksen, sillä heidän omistautumisensa teoksen harjoittelemiselle oli suurempi. Omaan taitotasoon nähden he soittivat vaativan teoksen ja ylittivät itsensä, kun taas ammattimuusikoille kyseessä oli mahdollisesti parilla harjoituksella koostettu rutiinikeikka. Tämä on mielestäni suurin anti lasten ja nuorten kanssa työskentelevälle pedagogille: kuulla ja nähdä jotain, mikä hetki sitten, ilman opettajan panosta, ei olisi ollut näille soittajille mahdollista. Tämä vastaa aika pitkälti kysymykseen, mihin taiteellani pyrin: antamaan lapsille ja nuorille mahdollisuuden taiteen tekemiseen ja kokemiseen. Ryhtyipä oppilaani sitten ammattimuusikoksi tai ei, musiikki ja soittotaito ovat valtava pääoma, ja ne tuovat elämään iloa ja sisältöä.

Pedagogi-taiteilija saattaa astua hieman myös säveltäjän tontille ja lapsille säveltämisessä onkin oma viehätyksensä. Oppilaalle säveltäessäni lähtökohtanani ovat leikitteleminen ja mielikuvituksellisuus helposti lähestyttävässä paketissa mieluiten vielä niin, että soiva lopputulos kuulostaa hienolta, vaikka sävellyksellä todellisuudessa varsin yksinkertainen. Kunnioitukseni koulutettujen säveltäjien ammattilaisuutta kohtaan on korkea ja ilman minkäänlaisia varsinaisia sävellysojintoja tuskin uskallan nimittää itseäni säveltäjäksi, mutta kyllä sentään säveltäväksi pianopedagogiksi. Pedagogi-säveltäjällä on se lyömätön etu, että hän tietää arjen kokemuksistaan, mitkä asiat kappaleissa ovat tavalliselle oppilaalle helppoja tai erityisen koukuttavia. Hän tuntee oppilaansa rajoitukset sekä soittotekniset ja nuotinlukuun liittyvät realiteetit, ehkä myös esteettiset mieltymykset. Taiteen perusopetuksen uusien opetussuunnitelman perusteiden myötä opettajia suorastaan kannustetaan sävellyttämään – miksei siis myös itse säveltämään? Säveltävä pianopedagogi ei ole mikään harvinaisuus eikä poikkeus, sillä ainahan heitä on ollut, mutta ajankohtaisuus on valttia! Jokaisena aikana voi tulla uusia sävellyksiä, jotka ovat kiinni omassa ajassa, koskettavat oman aikansa lapsia. Opettajan työssä huomaa uudistuvani jatkuvasti, sillä aina tulee uusia oppilaita uusine vahvuuksineen ja erityispiirteineen. Ajan henki ja ympäröivä maailma muuttuvat ja opettajan on kameleontin lailla vaihdettava tyyliä ja näkökulmaa oppilaan vaihtuessa.

KUVA: Lotta Vuorma

Säveltävä pianopedagogi minussa on ollut kehittymässä kai jo pidemmän aikaa. Yksittäisiä sävellyksiä on syntynyt vuosien varrella jonkin verran. Syksyllä 2017 sävelsin nopeassa tahdissa kokoelman lasten kappaleita, joihin sain idean lappilaisista vuodenaajoista, joita sanotaan olevan neljän sijasta kahdeksan. Pohjoissuomalainen luonto on minulle tärkeä latautumispaiikka, joten teemat tulivat itselleni merkityksellisten asioiden parista. Värikylläinen musiikki tuntui vaativan värikkäät kuvat, ja onnekseni sain rovaniemeläisen kuvataiteilijan ja kuvataideopettaja Lotta Vuorman työparikseni. Kokoelma julkaistiin Sulasol ry:n kustantamana tammikuussa 2019. Lopullisessa tuotoksessamme, kuvitetussa sävellyskokoelmassa Kahdeksan vuodenaikaa ja muita pianokappaleita yhdistyvät monet minulle tärkeät asiat: luontoteema ja maalaileva sävelkieli pedagogisessa kontekstissa. Sävellykseni ovat pedaalikappaleita, sillä oppilaat innostuvat yleensä tästä lisäväriä antavasta elementistä. Mietin, että sointiväreiltään kiehtovaa ja eteeristä pedaalinmusiikkia voisi olla enemmänkin, jos se kerran oppilaita motivoi ja kiinnostaa.

Sisällytin kappaleisiin tietenkin myös pianonsoiton tekniikkaa kehittäviä elementtejä ja pyrin huomioimaan nuottikuvan selkeyden. Kappaleiden tyylilaji on elokuvamusiikkityylin ja taidemusiikin rajamailla. Niissä on selkeä sävellajituntuma, mutta yllättäviäkin harmonioita. Ne ovat miniatyyrimuotoisia, helposti omaksuttavia, pieneen käteen sopivia ja pianistisesti luontevia. Uskoakseni pianopedagogit näkevät kappaleeni sekä virkistävänä vaihteluna perusohjelmistoon, että pedagogisia näkökulmia sisältävinä harjoitteina. Sitä olen toki miettinyt, että saako työtä tehdessä edes olla näin hauskaa! Koulutettuna pianopedagogina olen tottunut tekemään paljon työtä soittotaidon eteen, ja olen joutunut välillä elämään sen valinnan kanssa, että taideala on mahdollisesti myös epävarma työllistäjä. Vaistoani ja omia kiinnostuksen kohteitani seuraten olen päätenyt pianonsoiton opettajan työhön ja saanut vakituisen työpaikan, jossa saan toteuttaa taiteellisia ja pedagogisia näkemyksiäni. Siispä kun vielä aloin säveltää ja huomasin nauttivani siitäkin, sai tunne oikeaan osuneesta ammatinvalinnasta vielä rutkasti lisää vahvistusta. Tätä kirjoittaessani on mielessäni herännyt myös kysymys: ovatko pedagogiset lapsille suunnatut miniatyyrisävellykset taidetta? Vastaan rohkeasti kyllä – siitä huolimatta, että jätän kainosti edelleen säveltäjä-nimityksen koulutetuille säveltäjille. Myös lastenkirjat tai lapsille suunnatut teatteriesitykset ovat epäilemättä taidetta – kohderyhmä on vieläpä se tärkein. Lapsilla on avoin mieli ja edessä kokonainen elämä taiteen kuluttajina ja kokijoina, joillakin myös taidealan ammattilaisina. Joten jos jollain konstilla, kuten koukuttavalla pianokappaleella, saan jonkun houkutelua sävelten maailmaan ja vieläpä jäämään sinne niin mikäs sen mahtavampaa!

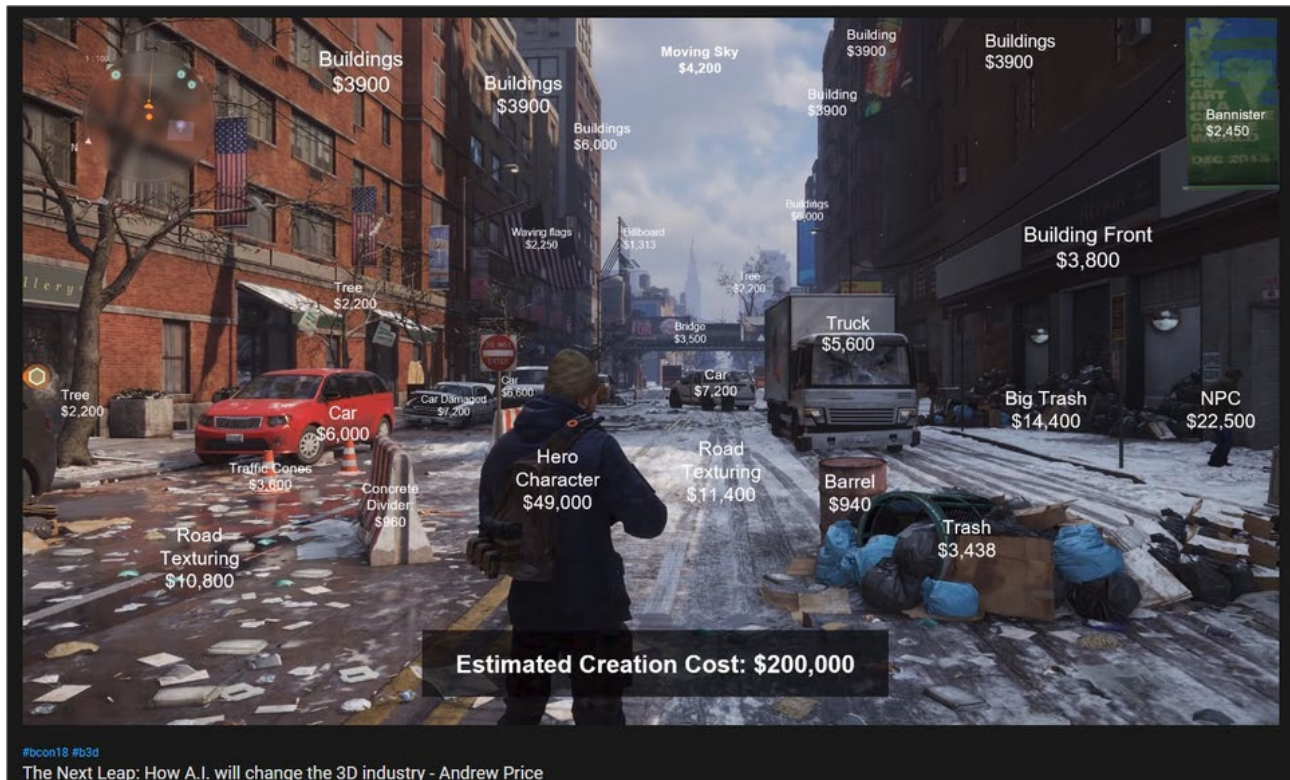
Kuva: Lotta Vuorma

Erikoistuminen yleiseen

Paaso-Rantala Juho

19.8.2020 ::

Avaan maallikkotermein ja mutkia oikeen monelle varsin tuntematonta pelituotannon prosessia. Toivon, että kirjoitus nostaa ilmaisumuodon arvostusta, kun ymmärtää kuinka monen tietokäsityöläisen yhteistyönä teos syntyy. Samalla pohdin oman työnkuvani muuttumista yksinomaan suorittavasta työstä kuratoinniksi ja fasilitoinniksi.

KUVA: Andrew Price, Blender Guru

Se oli tonnin tynnyri

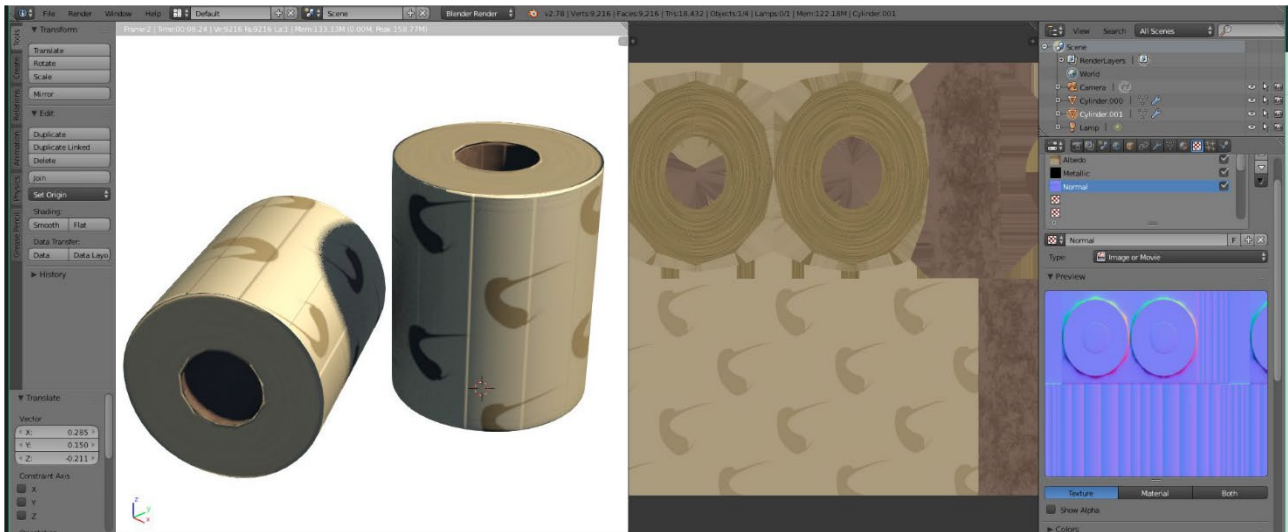
Yllä on kuvakaappaus Ubisoftin The Division -videopelistä. Blender Guru -sivuston perustaja **Andrew Price** on laskenut pelialan keskipalkkoihin perustuvat hintalaput eri aseteille, eli 3D-malleille. Laskelmia on joissain yhteyksissä pidetty hiukan liioitteluna, mutta ne antavat kuitenkin suuntaa, millainen prosessi korkeimpien tuotantoarvojen peleissä on takana ennen kuin yhtään pikseliä piirretään ruudulle.

Kuvassa on tynnyri hintalapulla \$940. Näin yksinkertaisesta objektista olisi varmasti helpompi hyödyntää jonkin aiemman tuotannon mallia tai ostaa se verkkokaupasta, ja sitten muokata se tähän peliin sopivaksi, mutta leikitään hetki, että kaikki tehdään alusta asti ja harkiten. Pelin Art Director, tai pelialalla myös Art Lead, on varmaankin ensin keskustellut pelisuunnittelijan ja kenttäsuunnittelijan kanssa millaisilla esineillä kohtauksen maisemaa voi koristella, pitääkö niillä olla pelimekaaninen funktio, voivatko ne haitata pelaajan toimimista ja sopivatko ne teemaan ja tarinaan. Tynnyrit ovat aika yleisiä lavasteita. Niitä on halpa monistaa, ja ne esimerkiksi tuovat räjähdyssefektejä eloon yksinkertaisilla fysiikoillaan.

Art lead antaa sitten konseptitaiteilijalle tehtäväksi tutkia valokuvaajan kokoamasta kuvapankista New Yorkin kaduilla esiintyviä tynnyreitä sekä piirtää konseptikuva mallintajalle. Art leadin hyväksynnän jälkeen 3D-mallintaja tekee ensin korkeatarkkuusversion tynnyristä kaikkine pienine kolhuineen ja naarmuineen. Tästä aletaan tekemään optimoitu asset peliin. Mallista tehdään useita versioita, kuten eri etäisyyksiltä näkyvät

matalatarckuusversiot ja erilaiset rikkoutuneet versiot. Tekstuuri, eli maalikerros, joka antaa objektille materiaalin tunnun, sisältää useita erilaisia työvaiheita. Näitä voivat olla väri (diffuse), heijastus (specular), isot uurteet ja kohoumat (height map) ja kolmiulotteisen näköiset yksityiskohdat (normal map). Ennen tekstuuriin tekemistä, malli pitää kuitenkin UV-mapata. Sitä kutsutaan nimellä mapping siksi, että se on hiukan sama asia kuin kolmiulotteisesta maapallosta tehtäisiin kaksiulotteinen kartta, joka ei ole mistään kohtaa venynyt.

Valmis malli käy vielä läpi hyväksymiskierroksen ennen kuin se otetaan käyttöön pelissä. Pelimoottorissa ohjelmoija vielä säätää materiaalille fysikaaliset ominaisuudet, kuten paino, törmäysalueet ja kimmoisuus. Lisäksi peliobjektille saatetaan laittaa ääniefektejä eri tilanteita varten. Isossa pelistudiossa tällainen yksinkertainen esine saattaa siis käydä neljän ammattilaisen pöydällä. Monimutkaisemmat mallit, kuten hahmot, käyvät läpi kymmeniä välivaiheita ja pelin päähenkilö yksin saattaa työllistää toistakymmentä eri alojen asiantuntijaa.

KUVA: Malli ja tekstuurit: Emilia Autio, MeKiwi

Piirtäjä

Videopelit ja kuvataide ovat elämässäni vuorotelleet suosikkiharrastukseni paikalla. Erityisesti teini-iässä pelit, fantasiakirjat ja elokuvat tarjosivat pakokeinon jännittävämpään maailmaan, jossa minä olin sankari enkä altavastaja. Peleillä oli minulle vahvasti eskapistinen funktio. Varjopuolena pelaamisella on taipumus ottaa valta aivojen mielihyvämekanismista ja tarjota nopeita palkintoja tiheinä dopamiinisyöksyinä. Taitojen kehittyminen missä tahansa lajissa vaatii sääntillistä harjoittelua, jonka hedelmät voi havaita vasta kuukausien päästä. Pelaaminen on siis ollut minulle paitsi tärkeä harrastus, jota ilman en olisi tällä alalla, myös pahe, joka aika-ajoin tulee muun kehittymiseni tielle. Tänä päivänä pelit ovat minulle keino nollata aivoja työpäivän jälkeen, sekä myös taidemuoto, joka on jatkuvasti kypsytynyt käsittelemään puhuttelevampia teemoja kiehtovien tarinoiden rinnalla. Taistelen silti edelleen vastaan kiusausta hakata Civilizationia aamun tunneille.

Teininä minulla ei ollut varaa laitteeseen, jolla olisi voinut pelata uusimpia pelejä. Silloin piirustusharrastus hallitsi vapaa-aikaani. Vaikka nykyään hävettää katsella sen aikaisia töitani, se oli kuitenkin kehittymiselleni antoisaa aikaa. Olin silloin innostunut japanilaisesta animaatiosta ja sarjakuvasta, ja piirsin erälle internet-kuvalaudalle oekaki-sovelluksella. Ne olivat lyhyitä, tunnista viiteen tuntiin piirustuksia, jotka tallentuivat kuvalaudalle vain siksi aikaa, kunnes ennen pitkään hautautuivat uusien kuvien tieltä arkistojen pohjalle. Siellä sain kuitenkin aina julkaisupäivänä ja parina sen jälkeen valtavasti palautetta työstäni. Oekakin voi sanoa olevan ainoa taidekoulu, jonka olen käynyt.

Muodollisen opetuksen puute näkyy kyllä piirrosjäljessäni selvästi. Anatomia, kasvojen mittasuhteet tai sävyharmonia ei tule minulle selkärangasta, vaan joudun käyttämään referenssikuvia yksinkertaisiakin asioita varten. En uskoakaan, että tulen koskaan olemaan mestaripiirtäjä.

Ohjelmoija

Pienenä minulla oli haaveena päästä joko piirtämään seikkailupelien taustoja tai sitten arkkitehdiksi. Kun sitten tulevaisuutta piti oikeasti suunnitella, arkkitehdin ura tuntui liian vaikealta. En olisi päässyt peruskoulun arvosanoillani mihinkään lukioon, enkä toisaalta olisi viihtynytäkään. Peliala taas ei tuntunut uravaihtoehdolta lainkaan. Yksikään koulu Suomessa ei opettanut alalle, eikä Pohjois-Suomessa ollut käytännössä yhtään peliyrittystä. Unohdin sen vaihtoehdon aika pitkäksi aikaa.

Hain siis opiskelemaan datanomiksi Oulun seudun ammattioppilaitokseen. Perusteluina lähinnä se, että pääsee kikkailemaan tietokoneilla. Opin Java-ohjelmoinnin perusteet ja tein chatbotin, jonka kanssa pystyi käymään yksinkertaisia fraasien vaihtoja. Opin PHP:n, SQL:n, HTML:n ja CSS:n perusteet ja tein nettipohjaisen musiikkitietokannan omistamalleni musiikille. Se mitä en oppinut, oli miten työskennellä ohjelmistoyrityksessä ja kuinka tehdään oikeita ohjelmistotuotteita. Harjoittelujaksollani pääsin töihin yhteen Oulun ensimmäisistä peliyrittäjästä, Tuonelaan. Siellä viimeistelin peligrafiikkaa, kokosin dokumentaatiota wikiin ja koitin ymmärtää miten saumattomat tekstuurit toimivat karttagrafiikassa. Kovasti yksinkertaista hommaa, mutta pääsin vilkaisemaan millainen ammatti peligraafikko voi olla. Olin opetellut myös jonkin verran Flashia ja ActionScriptiä, ja tein Tuonelassa itsenäisesti hiirellä liikuteltavan interaktiivisen pelikartan. Teinpä Flashilla myös oppinäytetyönäni tasoloikkapelin. Sain harjoittelun ansiosta muutamia muita harjoittelupaikkoja ja pari freelance-keikkaakin valmistumisen jälkeen.

Seuraavan vuoden keskityin peligrafiikan opetteluun, kunnes tuli kutsu armeijaan. Sieltä karkasin kuukauden jälkeen siviilipalvelukseen, jossa päädyin Taitaja-kilpailun web-ylläpitäjäksi. Sain siitä vielä jatkoa palkattuna työntekijänä ja käytin siis vuoden web-koodaustoihin. Minut olisi vakinaistettu, jos minulla olisi ollut korkeakoulututkinto. Silloin harmitti, mutta onneksi ei ollut. Palkka olisi ollut mainio, töitä olisi riittänyt ja olisin varmaan tähän mennessä jossain julkisen tahon viestintäosaston keskijohdossa, jos niin olisin halunnut. Siihen minulla ei kuitenkaan ole intohimoa.

”Potkujen” jälkeen jonkin aikaa minulla riitti keikkaa konseptitaiteilijana ja web-suunnittelijana. Koodaukseen minulla ei kuitenkaan koskaan ollut intohimoa. Jossain vaiheessa työtarjoukset kuihtuivat ja hakeuduin siivoustöihin. Yötyötä minimipalkalla kahdeksan tuntia yössä, viisi yötä viikossa, lisäksi hotellin yörespa ja aamupalan kattaus. En usko, että tulen koskaan olemaan ohjelmointiguru.

Kuvantekijä

Kun olin vuoden jynssännyt samoja pisuaareja yö toisensa jälkeen, nukkunut päivät ja kuihduttanut parisuhteeni, oli aika muuttaa suuntaa. Hain kevään yhteishaussa useampaa paikkaa. Arkkitehdin ja tietotekniikan pääsykokeet kaatuivat matematiikkaan. Tietojenkäsittelyn tradenomin paikka aukesi web-koodaritaustani ansiosta helposti. Lopulta tuli onneksi myös hyväksymiskirje Oulun ammattikorkeakouluun (Oamk) kuvallisen viestinnän medianomiksi.

Sain opiskella laaja-alaisesti muun muassa valokuvausta, videokuvausta, typografiaa ja taittoa. Tärkein anti opinnoissa oli kuitenkin Oulu Game Lab ja sen jatkoksi tekemäni oppinäytetyö videopelien parissa. Aiemman osaamisen täydentämisen lisäksi opin uutta 3D-mallinnuksesta ja käyttöliittymäsuunnittelusta. Tosin missään näistä en varmaan koskaan tule olemaan suurmestari-tasoa.

Opiskelun alusta lähtien, samalla kun tunsin saaneeni valtavasti uutta inspiraatiota ja energiaa, minulla alkoi taas riittää työkeikkoja. Muutama kuukausi ennen valmistumista pääsin nykyiseen työpaikkaani MeKiwille. Ensimmäisen vuoden lähinnä suunnittelin ja koodasin nettisivuja. Tein myös kaikenlaista sekalaista graafista suunnittelua, animaatiota ja kuvitusta. Siitä jo seuraavana vuonna aloimme tuottaa firman ensimmäistä VR-peliä.

Suunnittelun suunnittelija

Ensi alkuun olin Cave Digger -projektissa vain konseptitaiteilija ja työni oli asettaa ohjenuorat, jonka pohjalta mallintajat tekevät työnsä. Matkan edetessä päätöksentekotilanteita alkoi tulla melkoisen paljon ja huomasi tekeväni Art directorin töitä. Tällä työnkuvauksella olin töissä jo suoraan Cave Diggerin Riches-lisäosassa. Syksyllä 2019 julkaisimme Cave Diggerin viimeisen lisäosan Railway to the Depths, joka enemmän kuin tuplasi alkuperäisen pelin sisällön. Tässä pelissä olin jo jättänyt konseptitaiteen tekemisen lähes kokonaan toiselle konseptitaiteilijalle. Projektin aikana meillä oli muistaakseni kahdeksan 3D-mallintajaa ja markkinointigraafikko.

Ensimmäisen luvun tynnyrin kaltainen prosessi eteni meillä jokseenkin alla kuvatulla tavalla. Jossain varhaisessa design-palaverissa nousi ajatus, että pelissä olisi hyvä olla jokin elävä hahmo lievittämässä pelin ensimmäisellä neljänneksellä kasvavaa yksinäisyyden tunnetta. Aluksi mielessä oli poltergeist, näkymätön haamu, joka liikuttaa objekteja ja pitää ääntä, koska se olisi ollut halpa toteuttaa. Hoksasimme sitten, että hahmolle voi saada toisen funktion: se voisi ottaa talteen pelaajan keräämät jalokivet, ettei tarvitse itse koko ajan ravata kärryllä asti viemässä. Niinpä siitä muotoutui – Terry Pratchettin hengessä – elävä arku. Lyhyen tehtävänannon jälkeen konseptitaiteilija alkoi piirtää nopeita luonnoksia erilaisista ilmeikkäistä arkuista.

KUVA: Jussi Pylkäs, Mekiwi

Tästä seurueesta tein muutamia valintoja yksittäisistä ominaisuuksista, jotka mielestäni sopisivat lopulliseen arkuun. Muistaakseni viehätyn kuvista alarivin keskellä oleviin siipiin ja keskirivin vasemman nauravaan ilmeeseen. Ehkä jonkun iteraation jälkeen mallintaja alkoi työnsä. Mallinnus sinänsä on hyvillä ohjeilla suoraviivainen prosessi. Tässä tapauksessa joutui hiomaan vain pieniä yksityiskohtia tekstuureissa.

KUVA: Harri Snellman, Mekiwi

Liikkeen havainnollistaminen sen sijaan on vaikeampi tempu. Koetin ensin selittää ja elehtiä käsillä millaisen liikkeen haluan. Kun se osoittautui animaattorille vaikeaksi hahmottaa, pääsin hyödyntämään koulussa oppimiani animaation perusteita ja tein lyhyen [piirrosanimaation](#) havainnollistamaan liikettä.

Lopulta aika ei valitettavasti riittänyt vastaavaan animaatioon, vaan arkku yksinkertaisesti leijuu eteenpäin, mutta muuten olin hahmoon erittäin tyytyväinen. Jäljellä oli enää ohjelmoijan tehtävä lisätä malli animaatioineen peliin. Lopullinen hahmo näkyy hyvin pelistreaamaaja Ctopin [videolla](#).

Cave Diggerin jälkeen olen alkanut ottaa enemmänkin päävastuuta visuaalisista ilmeistä, ja vietän alati enemmän tunteja suunnittelemassa suunnittelua. Konseptitaiteilijoiden mittapuulla keskinkertaiset piirustus- ja maalaustaitoni ovat kaikesta huolimatta arvokkaimpia työkaluja käytettävissäni, kun haluan tuoda visioni ilmi tiimille. Auttavat taitoni 3D-mallinnuksessa antavat minulle ensikäden tietoa millaisia asioita on mahdollista tehdä ja kuinka paljon se todennäköisesti maksaa. Taiteilijakin joutuu välillä suunnittelemaan teknisiä ratkaisuja ohjelmoijien kanssa, ja tässä on erittäin hyödyllistä kyetä puhumaan samaa kieltä. Ainakin ymmärrän, kun ohjelmoija selittää, miksi jotain pötköä ideaa ei voi toteuttaa. Yhdessä elämänvaiheessa opiskelin peruspäivärahalla kituuttamiseen kyllästyneenä yrittäjän ammattitutkinnon, hioin sitä varten kolme kuukautta liiketoimintasuunnitelmaa ja työskentelin pari vuotta freelancerina omalla toiminimellä. Vihasin jokaista tuntia, jolloin jouduin tekemään muuta kuin itse työtä, mutta ehkä se ei sittenkään ollut aivan hukkaan heitettyä aikaa. Jatkossa työni voisi olla enemmän muiden onnistumisen fasilitointia.

Olen oppinut pitämään yleisosaamista arvossaan erikoistumisen rinnalla. Usein minua vain vaivaa huijarisyndrooma. Tässä erityisesti korkeakoulutettuja vaivaavassa häiriössä henkilö kokee nauttimastaan arvostuksesta huolimatta olevansa epäpätevä ja päässeensä eteenpäin liian helpolla. Tiedän tekeväni paljon töitä ja saan silloin tällöin kehuja työtovereilta, esimieheltä ja asiakkailta. Kuitenkin välillä herää ajatus, etten ehkä ole ansainnut paikkaani ja jään siitä vielä kiinni. Tähän koitan vastata jatkuvalla kouluttautumisella ja oikeiden metodien opiskelulla. Se ei varmasti ole mikään huono lääke niin kauan kuin osaan pitää reilun siivun vapaa-aikaa rentoutumiselle.

Kaikki "väärät valinnat ja epäonnistumiset" elämässä ovat pakottaneet aina johonkin toiseen vaiheeseen, joka ehkä alkaa nyt, paljon myöhemmin, kulminoitua johonkin mahtavaan. Erialaisten alalla tarvittavien taitojen laaja osaaminen yhteen asiaan erikoistumisen sijasta voi siis olla vahvuus työssä, jota toivottavasti teen tulevaisuudessa enemmänkin.

Hidasta taidetta

Enqvist Anu

19.8.2020 ::

Taiteen tekijänä miettii lähes poikkeuksetta teostensa merkitystä yleisölle. Teatteri on esittävä taiteenlaji, jossa yleisö on läsnä teoksen syntyprosessissa alusta loppuun. Teoksilla on luonnollisesti merkitys myös tekijöilleen. Käännän tekstissä näkökulman sisäänpäin ja pohdin, mikä motivoi minua tekemään taidetta ja miksi koen sen merkitykselliseksi. Kirjoitan myös asioista, joiden koen estävän merkityksellisyyden kokemusta.

KUVA: Anu Enqvist

(Lasten)teatteria

Olen koulutukseltani teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK) ja työskentelen lasten ja nuorten esityksiin ja työpajoihin erikoistuneessa teatterissa. Vastaan teatterin yleisötyöstä ja teatterikasvatuksesta sekä näyttelen ja ohjaan. Teatterimme erikoisosaamisalaa on nukke- ja välineteatteri. Omassa työssäni fokus on välineteatterissa esiintyjänä, ohjaajana ja teatterikasvattajana.

Minulle teatterin tekeminen on aina kasvatuksellista. Kasvatusnäkökulma korostuu erityisesti lapsille suunnattua ja lasten kanssa teatteria tehdessä. Prosessi on ryhmätyötä ja siinä korostuu tekijöiden ja yleisön välinen vuorovaikutus. Kasvatuksen näkökulma ohjaa valintoja esityksiä työstettäessä: mitä haluan tai haluamme teatterin tekijöinä lapsille tarjota? Mitä aiheita esitykset käsittelevät? Miten yleisötyö ja esimerkiksi työpajat auttavat työstämään aihetta ja lisäävät vuorovaikutusta? Mitä esitykset antavat yleisöille? Mitä eri yleisöt haluavat esityksiltä ja yleisötyöltä? Teatterimme esitykset on suunnattu yhtä lailla aikuisille kuin lapsillekin. Ne ovat sisällöltään monitasoisia ja puhuttelevat monen ikäisiä. Esityksillä on itseisarvo taideteoksina, mutta ne toimivat myös oppimisen välineinä.

Taiteen tekijänä tulee mietittyä lähes poikkeuksetta teosten merkitystä yleisölle. Teatteri on esittävä taiteenlaji – yleisö on läsnä teoksen syntyprosessissa alusta loppuun. Teoksilla on luonnollisesti merkitys myös tekijöilleen. Tässä tekstissä käänän näkökulmaa sisäänpäin ja kerron, mikä motivoi minua tekemään taidetta ja miksi koen sen merkitykselliseksi. Pohdin myös, mikä voi estää merkityksellisyyden kokemuksen.

Make your friend look good

Teatteritaiteessa – sen tekijänä ja kokijana – tärkeintä minulle on sen kyky kehittää empatiaa. Empatian merkityksestä kirjoittaa myös Juha Hurme kolumnissa Ihmiskunta tarvitsee teatteria selviytyäkseen [\[1\]](#). Hän pohtii muun muassa Turun yliopiston professorin, tulevaisuudentutkijan Markku Wileniuksen ajatuksia kuluvalla vuosikymmenellä tarvittavista avaintaidoista. Kolmen muun tärkeän asian lisäksi listalle ovat päässeet empatiataidot, jotka korostuvat ihmisten ja tiedon liikkeessä aiempaa vilkkaammin. Ihmisen on pakko oppia ymmärtämään muita ihmisiä, erilaisia ihmisiä. Tähän teatteri tarjoaa oivallisen tilan: esitystä katsoessaan tai sitä tehdessään ihminen asettuu toisen asemaan. Hurme toteaa osuvasti, että teatteri on 2 500 vuotta vanhaa empatiakoulutusta sekä tekijöille että katsojille. [\[2\]](#) Koulutuksen tarve ei ole vuosikymmenten kuluessa vähentynyt, ja tällä hetkellä se tuntuu olevan jopa hälyttävän suuri. Teatterilla on mahdollisuus luoda yhteys ihmisten välillä. Empatiataidot kehittyvät kohtaamisessa, ja ne ovat inhimillisyyden ydintä.

Empatialihaksia tarvitaan myös omaa itseä kohtaan. Teatteri auttaa myös siinä - tästä minulla on omakohtaista kokemusta. Oman paikkaani, oman ilmaisuni, oman ääneni löytäminen on ollut ja tulee olemaan elämänmittainen prosessi. Olen usein verrannut itseäni toisiin ja kokenut huonommuutta, kun en ole tarpeeksi hauska, tarpeeksi taitava, tarpeeksi jotain. Olen luonteeltani melko ujo, mutta sosiaalinen introvertti, hiljainen ja hidas pohdiskelija. Vasta kolmenkymmenen ikävuoden tällä puolen alan olla sinut itseni kanssa, ja uskon, että sen tärkein mahdollistaja on ollut teatteri. Se on auttanut itsetuntemukseni kehittymistä ja lisännyt empatiaa omaa itseäni kohtaan. Olen alkanut löytää paikkaani ja olemisen tapani näyttämöllä. Kasvu ammattiin on ollut samalla kasvua omaksi itseksi. Kaikkien ei tarvitse eikä kukaan voi olla samanlainen kuin toiset. Kaikenlaista ääntä ja olemista tarvitaan. On oltava armollinen itselleen ja samoin myös toisia kohtaan. Taiteen tekijänä tämä lienee tärkein viestini, ja toivon, että pystyn välittämään tätä viestiä eteenpäin kaikessa tekemässäni.

Osallistuin pari vuotta sitten improvisaatiokurssille, josta mieleen jäi erityisesti ohje *make your friend look good*. Se toimii myös omana mottonani. Se ei tarkoita, että pitäisi unohtaa itsensä toisen vuoksi. Se merkitys on ennemminkin siinä, että se kehottaa auttamaan kaveria, toimimaan niin, että tukee toista, saa hänet loistamaan. Se kehottaa olemaan avoin toiselle ja toisen tarjouksille, sekä tarjoamaan itse, ehdottamaan, viemään tilannetta eteenpäin. Parhaiten toista pystyy tukemaan, kun tuntee itsensä ja oman potentiaalinsa. Jos kaikki ajattelisivat näin, emmekö me kaikki silloin loistaisi yhdessä?

Rikkinäinen polkupyörä

Teatteritaiteen merkitys ja voima on kohtaamisessa ja empatian kehittymisen mahdollisuudessa. Sen varsinainen merkitys on siis aivan muualla, kuin esimerkiksi kassatuloissa tai menestyksessä. Parhaimmillaan se on hidasta taidetta. Esityksen katsominen tai kokemus esiintymisestä voi laittaa liikkeelle jotain, jonka todellinen merkitys avautuu vasta vuosien päästä.

Teatterin tekeminen on työtä ja sen prosessit vaativat aikaa. Työn tekijän näkökulmasta aikaa ei aina valitettavasti ole tarpeeksi ja joskus sitä on huomattavasti liian vähän. Joskus kiire musertaa ja vie merkityksen

tekemiseltä. Eräs ystäväni ja kollegani, jonka kanssa minulla oli ilo työskennellä tiiviisti menneen syksyn produktioissa, kertoi analogian, joka kolahti.

Ystäväni oli vuosia sitten saanut kesäksi lainaan polkupyörän. Polkupyörä oli ehjä ja sillä ajaminen oli sujuvaa ja kevyttä. Kesän jälkeen hän palasi kotikaupunkiinsa ja oman pyöränsä satulaan. Hänen oma pyöränsä oli rikkinäinen ja pysyi juuri ja juuri kasassa. Ennen kokemusta ehjällä pyörällä ajamisesta hän oli ollut aivan tyytyväinen omaan pyöränsä. Hänen kehonsa oli tottunut rikkinäisen pyörän vaatimaan tasapainoiluun ajaessa. Nyt ehjällä pyörällä ajamisen myötä oma pyörä tuntui epävakaalta ja mahdottomalta ajaa. Rikkinäisellä polkupyörällä ajamisesta oli tullut ystävälleni normaalia, mutta tilanne muuttui, kun sai kokemuksen ehjästä. Tämä rinnastuu suoraan työelämään: kun kerran saa kokemuksen siitä, millaista on tehdä työtä ilman kiirettä tai painetta, ei halua palata enää entiseen.

Moni taiteen tekijä tasapainoilee rikkinäisellä pyörällä, kannattelee itseään moneen suuntaan haarautuvissa työtilanteissa ja venyy tiukkojen aikataulujen asettamissa raameissa. Tärkeää olisi päästä hidastamaan ja nauttimaan kyydistä. Minulle selkeni viimein ja valitettavasti työuupumuksen myötä, että en halua enää tehdä työtä sillä tavalla, kuin olen jossain vaiheessa tottunut tekemään. Haluan tehdä työtäni rauhassa ja syventyen niin, että pääsen myös nauttimaan sen tuloksista. Työni on minulle rakas, ja juuri sitä mitä haluan tehdä. Olen ollut onnekas ja saanut tehdä koulutustani vastaavaa työtä monipuolisissa tehtävissä jo vuosien ajan. Olen myös antanut työlleni enemmän, kuin olisi ollut varaa. Aiemmin mainitsemani ammatillisen epävarmuuden tunteet ovat varmastikin vaikuttaneet siihen, että olen tarttunut kaikkiin tarjottuihin tilaisuuksiin, koska en ole osannut kieltäytyä sen pelossa, ettei niitä kieltäytymisen myötä enää tule. Henkinen kuorma on ollut ajoittain todella suuri.

Työhyvinvoinnista, uupumuksesta ja työn henkisen kuormittavuuden lisääntymisestä kirjoitetaan tällä hetkellä mediassa todella paljon. Marjo Valtavaara kertoo Helsingin Sanomien artikkelissa ^[2] Työterveyslaitoksen tutkimushankkeesta, jonka tavoitteena on tuottaa työpaikkojen ja työterveyshuollon käyttöön sopiva malli, jonka turvin on mahdollista tunnistaa työuupumuksen merkit varhain. Sama toimittaja haastatteli pari päivää sitten Helsingin Sanomiin ^[3] työterveyspsykologi Johanna Ojala-Oksalaa, joka kertoo, että vastaanotolle tulevat kipuilevat yksilöt, kun ennemmin pitäisi panostaa työyhteisöjen ohjaukseen jo ennakoivasti.

Työn tekemisen tavan, työympäristöjen ja työkuultuurin on muututtava ja kehityttävä avoimessa dialogissa. Kyse on suuremmasta asiasta, kuin yksittäisistä isommista tai pienemmistä työyhteisöistä. Tahtia täytyy hidastaa, tai muuten kaadutaan kuin dominopelin nappulat. Hidastaminen on sekä yksilöiden että yhteisöjen vastuulla. On opeteltava tunnistamaan rajat mieluiten jo ennen, kun ne tulevat väkisin vastaan. On opeteltava sanomaan ei. On osattava olla empaattinen itseä kohtaan. Yhteisön on osattava olla empaattinen jäseniään kohtaan. On osattava asettua toisen asemaan ja autettava kaveria. On päästävä nauttimaan kyydistä. Hurme lisää Wileniuksen esittämiin vuosisadan avaintaitoihin vielä viidennen kohdan, joka liittyy suoraan nautintoon. Sen lainaan tähän loppuun ja koitan muistaa sen myös itse tulevia työhaasteita kohdatessa: " -- teatteri on parasta viihdettä. Sillä on vahva yhteys leppoisaan ja mukavaan elämään, hyväntuulisuuteen. Tekijöiden ja katsojien yhteistyössä luoma yhteys." ^[1]

Lähteet

1. ^{^ abc}Hurme, J. 2019. Juha Hurmeen kolumni: Ihmiskunta tarvitsee teatteria selviytyäkseen. Yle 21.8. Hakupäivä 12.2.2020. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/08/21...>
2. [△]Valtavaara, M. 2019. "On täysin kestämatöntä, että työikäisiä putoilee rivistä tätä tahtia" – Työterveyspsykologi räjäyttäisi self helpin uupumuksen hoidossa. Helsingin Sanomat 10.2. Hakupäivä 12.2.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006401793.html>
3. [△]Valtavaara, M. 2020. Työuupumukselle on tulossa ensimmäiset kansalliset raja-arvot, työntekijän voinnissa tarkkaillaan neljää uupumuksen oiretta. Helsingin Sanomat 8.10. Hakupäivä 12.2.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006265763.html>

Taiteesta toimeentuloa ja hyvinvointia?

Rundelin Kaisa

19.8.2020 ::

Koen taiteen tekemisen ihmisen hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeänä asiana. Usealle taide toimii keinona ilmaista itseään ja kokea maailmaa ja toisille taide antaa sisältöä ja esteettisiä kokemuksia. Taide ei kuitenkaan pitkästä historiastaan huolimatta ole löytänyt vakiintunutta paikkaa yhteiskunnassamme – ainakin jos tarkastellaan olemassa olevia rahoitusjärjestelmiä.

KUVA: Hanna Brotherus – Tytär (kuva: Jones Maxwell)

Toimeentuloa näkyvyydestä?

Suurin osa taiteen tekijöistä elää ilman vakituista toimeentuloa ja taiteen tekeminen lepää lähinnä apurahojen varassa. Taide tuntuu olevan osalle ihmisistä itsestään selvä olemassa oleva asia, joka vain jostain tulee kivana lisänä elämäämme. Usein kuulee kysyttävän, että "voisitteko esiintyä tai soittaa jotain jossain tilaisuudessa?" Sen jälkeen, kun tulee puhe rahasta ja esiintymispalkkioista hyvä idea esityksestä kaatuu siihen. "Ei ole rahaa, mutta meillä on mahdollisuus tarjota näkyvyyttä." Liiankin usein ajatellaan, että taiteen tekijät tekevät taidettaan, esimerkiksi tanssia tai soittamista ihan omaksi ilokseen ja ovat näin ollen valmiita jakamaan tätä ilosanomaa ilmaiseksi kenelle vain. ^[1]

Harhaluulo on myös, että näkyvyydellä voi ostaa ruokaa eli että se olisi suoraan sellaisenaan rahan korvike. Hyvä esimerkki tästä oli muutama vuosi sitten tapahtunut episodi, kun opetus- ja kulttuuriministeriö tarjosi Suomen eturivin sarjakuvataiteilijalle kahden päivän pիրroskeikkaa Finlandia-talossa kansainvälisessä lehdistönvapausseminaarissa ateriapalkalla. Leka kirjoitti työtarjouksesta Facebook-sivulleen ja monen kommentoineen mielestä kulttuuri- ja taidealojen työntekijöitä poljetaan edelleen työmarkkinoilla ja heidän ammattitaitonsa vähätellään ruokapalkka- ja näkyvyysehdotuksilla." ^[2]

Taiteen tekijät ovat uhranneet lukuisia vuosia elämästään taidon kurinalaiseen harjoitteluun ja usein maksaen siitä kalliin hinnan. Sen jälkeen, kun heillä taito on, oletetaan, että sehän vain joillakin on ja miksi he eivät sitä haluaisi muille jakaa. Jos verrataan tätä esimerkkiä esimerkiksi hoitoalaan, en usko, että kovin moni hoitoalalle koulutautunut ihminen lähtisi ilmaiseksi tekemään hoitotyötä ihan vaan jakaakseen luontaista hoitotaitoa, joka hänellä on.

Taiteesta hyvinvointia

Taidetta on joka paikassa ympärillämme ja taide voi auttaa ihmisiä monessa merkityksessä, kuten esimerkiksi ennaltaehkäisevänä terveydenhuoltona. Taide voi ehkäistä myös sosiaalisten ongelmien syntymistä ja toimia ennaltaehkäisevänä mielenterveystyönä. Jos meillä panostettaisiin elämän alkumetreiltä saakka enemmän taiteen tekemiseen ja nähtäisiin taide hyvinvoinnin ylläpitäjänä ja eheyttäjänä voisi olla, että ihmiset voisivat paremmin ja sosiaali- ja terveysongelmatkin pysyisivät paremmin kurissa.

Tuntuu, että yhteiskunnassamme kuitenkin pyritään panostamaan rahallisesti enemmänkin jälkityöhön kuin ennaltaehkäisyyn. Tällä esimerkillä viitataan siihen, että taidetta pidetään turhana lisänä elämässä, kun taas sosiaali- ja terveyshuolto ja kaupallisuus ovat selviä asioita, joissa rahan kuuluu kulkea. Samalla logiikalla tanssijalle ei opetettaisi oikeaa ja turvallista liikettä, ostettaisiin vain riittävästi kylmäpusseja ja laastareita.

Minä taiteen tekijänä

Viimeisimmässä teoksessani lähdin liikkeelle intuitiivisesti kirjoitetun omakohtaisen tekstini pohjalta ideoimaan tanssiteatteriteosta. Teksti, jonka olin vuosien saatossa kirjoittanut täytyi saada esille muidenkin nähtäväksi ja koettavaksi. Halusin, että teksti ja kokemukseni muuttuvat näkyväksi tanssin, tekstin, teatterin ja musiikin keinoin. Kokosin työryhmän, jossa myös toinen tanssija kirjoitti omakohtaista tekstiä. Kokosimme teksteistämme olennaisimmat sisällöt yhdessä ohjaajan ja koreografin kanssa. Teokseen luotiin äänimaailma ja visuaalinen maailma ja valitut tekstit auttoivat sisällön ymmärretyksi tuomista teoksen liikeilmaisun ohella.

Parhaimmillaan tällainen teos voi toimia ennaltaehkäisevänä mielenterveystyönä tai eheyttävänä kokemuksena, vaikka omia taakkoja ei kantaisikaan. On hyvä nähdä ihmiselämän syviä ulottuvuuksia ja miten ihmiset ne kokevat. Useimmilla ihmisillä on elämässään monenlaisia vaikeuksia ja vastoinkäymisiä. Haluan tarjota vaihtoehtoisia keinoja kohdata omia kipupisteitä ja antaen samanaikaisesti näkyvyyttä vaikeillekin aiheille, joista useilla on vaikea puhua kenellekään. Ihmiset kantavat monenlaisia kokemuksia ja taakkoja yksikseen ja yksi tärkeä taiteen tehtävä on tuoda niitä päivänvaloon ja samanaikaisesti kehittää ihmistä ja viedä yhteiskunnan kehitystä eteenpäin. Taiteen kautta voidaan tutkia ihmisen ja elämän olemusta ja ilmiöitä. Näin ollen taide toimii myös yhteiskuntaa kyseenalaistavana ja eteenpäin vievänä voimavarana. Taiteen ei tarvitse kuitenkaan olla vakavaa ja käsitellä vain vaikeita aiheita. Sen avulla voi tuoda esiin keveitäkin jokapäiväisiä elämän ja ihmisyyden ilmiöitä.

KUVA: Satu Tuomisto – NelkytPlus (kuva: Pirjo Lempeä)

Lähteet

1. [△Pohjola, A. I. 2019. Taidetta ja kulttuuria teille, palkkio meille. Lapin Ylioppilaslehti 15.4. Hakupäivä 22.6.2020.](http://lapinylioppilaslehti.fi/2019/04/15...)
2. [△Louko, E. 2016. Lähtisitkö sinä ruokapalkalla asiantuntijakeikalle? Kaisa Leka suivaantui ministeriön työtarjouksesta. MTV Uutiset 12.4. Hakupäivä 22.6.](https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli...)

Pedagogina taiteen alalla

Wrangén Jutta

19.8.2020 ::

Tanssinopettajan mietteitä matkastaan tähän päivään: mitkä asiat saavat pitämään alalla, jatkamaan uraa? Ajatuksia siitä, miltä tuntuu olla taiteen alalla tuntematta itseään varsinaisesti taiteilijaksi. Vielä.

KUVA: Erkki Wrangén

Olen kasvanut tanssin polulle äitini jalanjäljissä. Aloitin kansantanssin 5-vuotiaana todeten ensimmäisen harjoituskerran jälkeen, että minä en sinne enää mene, koska siellä vain leikitään ja minä haluan tanssia. Vuoden odottelin ja sitten aloitinkin sekä kansantanssin että harmonikan soiton. Kansantanssi tuli jäädäkseen ja sen parissa 33 vuotta onkin vierähtänyt, mutta harmonikka jäi sittemmin pääasiassa laukun keltaisia sisäkarvoja koristamaan.

Lapsuudessa ja nuoruudessa sain harrastajateatterikokemuksia. Kesätyörahoilla kustansin monta kertaa viikossa olevat tanssikoulutunnit ja kotiympäristö orientoi kädentaitoihin. 16-vuotiaana jouduin, vaikka oikeasti pääsin, sattuman kautta meidän teini-ikäisten kansantanssiryhmän ohjaajaksi ja itkin, kun olisin halunnut olla parempi ohjaaja. Osasin tanssia, mutta tiesin ettei se riitä. Minua lohduteltiin, että pistetään sinut kurssille. Niinpä kävin teatterin ja kansantanssin osalta ohjaajakoulutukset ja lukion toisesta luokasta alkaen olin vakuuttunut, että haluan Oulun silloiseen konservatorioon opiskelemaan tanssinopettajaksi.

Pääsy Oulun kouluun oli melkoinen vapauden pyrhädys. Vaikka ensimmäinen vuosi oli varsinkin fyysisesti rankka, pääsin pureksimaan asioita, joiden kautta luovuus nostettiin pintaan. Opiskelumiljöö entisellä Nukulla sulki sisäänsä hetkiä, joiden kautta olen saanut työhöni suuresti voimavaroja. Eniten koen saaneeni itsevarmuutta ja rohkeutta tuoda omia luovia ratkaisujani esille. Oi mikä kivijalka tuo koulu onkaan

ollut koko uralleni! Valmistuin tanssinopettajaksi vuonna 2003 ja joukkomme oli ensimmäinen Oulun ammattikorkeakoulusta valmistunut vuosikurssi.

Koska perustuksetkin tarvitsevat ylläpitoa, olen uudelleen Oulun koulussa. Alan YAMK-tutkinto on ollut haaveissani pitkään. Toivon, että takana olevat 16 työvuotta saavat tämänkin kautta lisäpontta ja jaksan alalla tulevinakin vuosina.

Menneet tanssin vuoteni ovat tarjonneet tilaisuuksia, kokemuksia ja hetkiä, joiden parissa on ollut mahdollisuus venyttää osaamistaan, saada aikaan itselle isoja wow-elämyksiä, kokea luovuuden tuskaakin. On tuntunut klassisesti siltä, että en osaisi kuvitella olevani millään muulla alalla. Sydänelämyksinä ovat ilon sykähdykset oppituntien aikana ovat kertoneet, että minä ja minun työni kuulumme yhteen.

Vakituisten viikkoryhmien lisäksi rikastuttajina ovat toimineet ohjaajien kouluttaminen, raatityöskentely, lyhytkurssit moninaisissa paikoissa, kenttäkoreografiat festivaaleille, produktiot ja erilaiset koreografiset tilaisuudet tehdä yhteistyötä tanssin lisäksi myös teattereiden kanssa. Nuorin tunneille tulija on ollut muutaman viikon, vanhin tasan sata. Miten hienoa! Eri-ikäisten oppijoiden rinnalla kulkeminen ja vaihtuvuus ovat olleet tärkeimpiä motivaattoreita ja pitäneet minut alalla. Erittäin tärkeänä pidän myös sitä, että saan opettaa eri tanssilajeja, jolloin työpäivät koostuvat erilaisista musiikeista ja tyyleistä.

Olen tehnyt viimeiset yhdeksän vuotta töitä samalla, kun olen kasvattanut ja hoitanut kaksi lastamme. Ajan riittämättömyys ja univelka ovat vaikuttaneet aika-ajoin työni sisältöön ja laatuun, mutta olen iloinen, että freelancerina toimiminen on mahdollistanut olemisen yhtä aikaa tanssinopettajana ja kotiäitiä. Tanssinopetuksen ja koreografioinnin kautta en ole tyystin unohtanut itseäni ja sitä puolta minussa, jonka vuoksi olen tällä alalla. Jollain tapaa olen oppinut ottamaan työhön liittyviä ratkaisuja rennommin, mutta se saattaa johtua myös alati kertyvistä vuosista.

Millaiseksi taiteilijaksi sitten koen itseni? Sana jostain syystä ei ihan täysin istu profiiliini. Näen itseni kohtalaisen luovana ja taidealan edustajana ollessani muiden alojen ihmisten kanssa tekemisissä, mutta kollegojeni seurassa näen olevani epätaiteellisempi ja enemmän pedagogi kuin taitelija. Oikeastaan läpi vuosien en ole nähnyt itseäni taiteilijana, enkä erityisenä pedagoginakaan, vaan taidealalla olevana opettajana - tanssinopettajana. Sitten kun tarkastelen työtehtäviäni, kokemuksiani matkan varrelta, näen niissä noita molempia. Ennen kaikkea olen tehnyt moninaisissa tilanteissa luovia ratkaisuja, soveltaen ja vielä kerran soveltaen. Näen sen taitona olla luova.

Haluan kehittyä pedagogina, luoda elämyksiä ja arkea nostattavia hetkiä ryhmäläisille, liikkeen ja tanssin kohtaajille. Haluan saada aikaan uskallusta olla rohkea oman kehon ilmaisun kautta, jos muulla tavoin on luonteeltaan vetäytyvämpi. Itsessänikin tunnistan ääripäät olla heittäytyvä, äänessä ja esillä, mutta vastapainona tarvitsen hiljaisuutta ja sitä sellaista haaveiluun mahdollistavaa aikaa.

Luovuus on mielestäni sellaista, jota meille annetaan jokaiselle jonkin verran ja sen käyttöaste on kaikilla omanlainen. Taiteilijaksi ryhtyminen on haastavaa, mielestäni enemmänkin sellaisia ollaan luonnostaan tai sellaisiksi tullaan ehkä vähän puoli vahingossa. Näen, että taiteilijuutta ja luovuutta voi opiskelulla edistää ja syventää erilaisilla menetelmillä. Haluaisinkin kohdata näiden opintojen jälkeen sellaisen minän, joka on tarttunut johonkin enemmän taidettani käsittelevään tempaukseen tai produktioon. Sitä odotellessa tavoitteenani on olla monipuolinen, idearikas, ymmärtävä, helposti kohdattava ja reilu pedagogi, jonka opetushetket muistetaan myös niiden aikaansaavan taidetunteen kautta.

Taide ja minä

Vihelä Liisa

19.8.2020 ::

Artikkelissa pohditaan taiteen näkymistä ja merkitystä kirjoittajan omassa elämässä.

KUVA: Africa Studio/Shutterstock.com

Taide itsessään näkyy tekemisessäni luonnollisesti eniten musiikin kautta. Sitä se on ollut koko elämäni kohdusta saakka. Äitini soitti minua odottaessaan muun muassa Mozartin pianosonaattia nro. 11, K. 331 A-duuri. Se olikin minulle jotenkin erityinen kappale lapsuudessani. Jo ala-asteella opettelini sen ensimmäisenä sonaattinani. Muina soittiminani minulla on ollut lisäksi cembalo ja viulu. Itsekseni olen opetellut soittamaan muun muassa rumpusetiä, marimbaa ja muita laattasoittimia sekä nokkahuiluja (sopraano-, alto- ja tenorinokkahuiluja.) Lisäksi harrastan jonkin verran piirtämistä, valokuvausta, kirjoittamista eri muodoissa ja kuorolaulua. Myös tanssia harrastin joskus nuorempana, mutta nykyään "vartalotaide" on muuttunut koirakävelylenkeiksi ja kuntosaliryскеeksi.

Musiikissa lähimpänä minua ovat opettaminen ja yhteistyö etenkin laulajien kanssa. Olen toki tehnyt säestystyötä ja kamarimusiikkia muidenkin instrumenttien kanssa, mutta jotenkin olen ajautunut tähän laulajien laajaan joukkoon. Cembalon parissa on tullut joistakin projekteista orkesterikokemustakin.

Taide ja kulttuuri toimivat minulle välineinä kommunikoida ensinnäkin itseni kanssa. Olen sisimmältäni syvälinen pohdiskelija. Aivot raksuttavat koko ajan – lepäävätköhän unessakaan. Olenkin monesti omissa ajatuksissani. Tarvitsen sitä henkistä kasvua, mitä taiteesta saan. Rakastan värejä ja sävyjä visuaalisesti ja auditiivisesti, vaikka olen perusluonteeltani hieman harmaaseen melankoliaan taipuvainen. Musiikin, kirjoittamisen ja kuvataiteiden kautta pääsen lähimmäksi tunteitteni käsittelyä. Ne auttavat minua jäsentämään elämäni eri tilanteita paremmin kuin pelkkä rationaalinen ajattelu.

Toiseksi taiteen tekeminen eri muodoissaan toimii minulla myös opettamisen välineenä. Haluan jakaa siitä saamaani hyvää oppilaille ja yleisölle, vaikka minua ei enää usein lavalla nähdäkään. Kun nähdään, en pidä siitä numeroa, eikä minusta löydy edes valokuvia. En nimittäin ole koskaan ajatellut tekeväni muuta kuin työtä, enkä koskaan huomaa pyytää ketään tallentamaan esityksiäni.

Solistinen pianisti en ole, mutta olen mielelläni mukana yhteissoitoprojekteissa. Tämän olen tunnistanut itsessäni jo varhaisaikuisuudessa. Harmi vain, että nuoruusopintojeni aikana pianistit olivat lähinnä yksin kopeissaan, koska 1980- ja 1990-luvun alun pianonsoiton opetussuunnitelmiin ei liiemmin kuulunut yhteismusisointi. Onneksi tilanne on muuttunut noista vuosista, ja miltei kaikki on mahdollista!

Taide osana ihmisen olemassaoloa... Me ihmiset emme ole robotteja ainakaan vielä. Olemme itsenäisiä, ajattelevia, tuntevia, henkisiä ja elollisia olentoja. Me tarvitsemme tunteillemme väylän kulkea. Toisilla se väylä on maalauspensseli, toisilla musiikki. Jotkut kirjoittavat, toiset rakentavat tai luovat uutta tieteen aloilla. Mietimme taannoin luennolla, onko yleisestä WC:stä irrotettu pönttö taidetta. Onhan se. Jokuhan senkin on suunnitellut luovasti omasta ajatusmaailmastaan! Tätä kysymystä minun ei tarvinnut kovin pitkään pohtia, jotta ymmärsin taiteen nivoutuvan jopa näin arkipäiväiseen asiaan. Me jokainen ymmärrämme taiteen omalla tavallamme. Vuorovaikutuksessa voimme rikastuttaa toisiamme ajatuksillamme taiteen olemuksesta.

Minun taiteellinen sosiaalisuuteni ja antini kulttuurisesti on pedagogiikka. Opetan täydestä sydämeistäni ja annan oppilailleni kaiken sen taidon, mitä minulla on. Taiteen sosiaalinen vuorovaikutus on myös kykyä ymmärtää toisten näkemyksiä. Tähän olen saanut melko laaja-alaista kokemusta hyvin erilaisten oppijatyyppeiden opettaessa minua. Olen opettanut koko kirjoa: lapsista senioreihin, kotosuomalaisista monikulttuuritaustaisiin lapsiin ja aikuisiin, niin kutsutuista tavallisista erityisoppijoihin, lahjakkaista yleisen tason oppijoihin ja alkeista ammattitasolle saakka. Motokseni onkin tämän kirjon kautta muotoutunut lause "Ei ole olemassa yhtä ainoa tapaa tehdä asioita". Esimerkiksi eri aikakausina ovat muodissa eri "koulukunta-ajatukset". Tästä voisin nostaa esiin sen, että muun muassa barokkimusiikin tulkinnoissa voidaan tehdä erilaisia "säännön mukaisia" tulkintoja kaaritusten ja korukuvioiden suhteen. Uskallan väittää, että ne eivät kuitenkaan ole se ainoa totuus. Jos olisivat, miksi niitä muutettaisiin eri aikakausien mieltymysten mukaan? Musiikki tekee tilanteen ja tilanne tekee musiikin. Nykypäivän kiireisessä maailmassa on erityisen tärkeää, että musiikki ja taide itsessään ovat voimaa antava lähde, eivät sitä vievä. Toki raamit on pidettävä mukana ja perustus kunnossa, mutta ajattelen niin, että musiikki on vapautta. Ainakin sen pitäisi olla!

Taiteen tekijänä ja kehittäjänä, pedagogina, toivon tulevaisuudessa hallitsevani oman taitokenttäni syvemmin. Maailma muuttuu niin nopeaan tempoon, että tietojen ja taitojen jatkuva kehittäminen on välttämätöntä. Yhteistyöverkosto, ajatusten vaihto ja kollegiaalisuus ovat meille yksinäisille taiteen puurtajille elinehto. Haluan myös kehittää omia piileviä kykyjäni säveltäjänä ja sovittajana, sekä tuoda pedagogisia ajatuksiani ja musikaalisuuttani rohkeammin esille.

Kohtaamisen taide

Mettovaara Päivi

19.8.2020 ::

Kun taide antaa mahdollisuuden kohdata itsen ja muut myötätuntoisemmin.

KUVA: Merja Männikkö

Olen Päivi Mettovaara oululainen tanssinopettaja, yhteisötaiteen tekijä ja kahden pojan äiti. Opiskelen tällä hetkellä Oulun ammattikorkeakoulussa Taiteen tekijä ja kehittäjä tutkinto-ohjelmassa (YAMK). Aikaisemmalta koulutukseltani olen tanssinopettaja (Oamk 2009) ja yhteisöpedagogi (HUMAK 2018).

Olen opettanut tanssia ja luovaa taidetta ympäri Oulun seutua vuodesta 2006 alkaen. Opetustyössäni olen kohdannut eri-ikäisiä ihmisiä vauvasta vaariin. Opetustyön lisäksi olen ohjannut ja koreografinut esityksiä sekä esiintynyt erilaisissa kokoonpanoissa. Tällä hetkellä työskentelen koordinaattorina (kulttuuri- ja

kerhotoiminta sekä kouluyhteistyö) Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirillä ja toimin tuntiohjaajana Suomen diakoniaopistolla ja Vuolle-opistolla.

Viimeisimmistä taiteellista projekteista mainittakoon Veli-yhtyeen Kadonneet kupletit -konsertit Oulun hoivakodeissa 2018–2019, Tanssi Valolle -yhteistyöteos **Pauliina Lapin** kanssa (Ii, 2019), Nuijamiesten lavan 60-vuotisjuhlaesitys (Ylikiiminki, 2019), Minun elämä, meidän elämä -taidenäyttely (Oulu, 2017), Muistoni-soolotanssiteos ja lasten perinnetanssiesityksen koreografointi Ylikiimingin Muistojen Polku -tapahtumaan vuonna 2015 ja Aamu toi, ilta vei -musiikinäytelmän tanssikohtausten ohjaus (Ylikiiminki, 2014 ja 2015).

Toimin toista kautta puheenjohtajana kulttuurihyvinvointiyhdistys Esteetön ry:ssä, jonka yksi keskeisin tavoite on taiteen saavutettavuuden edistäminen ja esteettömän asenteen välittäminen taiteen kautta. Puheenjohtajuus on antanut mahdollisuuden katsoa paikallista yhdenvertaisen taiteen kenttää näköalapaikalta, oppia uutta ja kehittää sekä omaa toimijuutta että yhdistyksen ja alueen taidetoimintaa.

Haluan edistää työni kautta ihmisten mahdollisuuksia tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä tutkia ja ilmaista itseään taiteen keinoin. Lisäksi haluan edistää yhdenvertaisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta. Yhdenvertaisuuteen liittyy vahvasti myös taiteen saavutettavuuden lisääminen myös heille, joiden luo se ei tavallisesti löydä.

Otin ensimmäiset tanssiaskeleni pienenä tyttönä isäni kanssa tanssilavoilla. Isä opetti minulle, kuinka voi liittää musiikin yllä. Näin tanssinilo tarttui minuun ja hakeuduin tanssitunneille. Koin jo pienenä tanssin ja musiikin olevan minulle tapa ilmaista itseäni, mutta kilpailu ja kilpaileminen eivät koskaan olleet minulle se mistä erityisesti nautin. Tanssimisen syvin nautinto selvisi minulle vuosia myöhemmin.

On näytöksen ensi-ilta ja odotan sen alkua takahuoneessa. Sydämeni lyö kiivaammin, kädet hikoavat ja kävelen edestakaisin. Lisään varalta poskiini enemmän puuteria, jos sitä tulikin liian vähän. Naurahdan ääneen. Voin vaikuttaa hieman hermostuneelta ulkopuolisen silmin ja sitä minä juuri olen. Olen hermostunut ja epävarma, ja valmiina luovuttamaan. Lopulta sanon itselleni, "jos pystyt tähän, pystyt mihin vaan". Epävarmuus on kuitenkin läsnä, kunnes astun näyttämölle. Hengitän itseäni sitä hetkeä: tilaa, tunnetta ja ihmisiä ympärilläni sekä päästän sydämeni ja aistini auki.

Näyttämöllä nautin hetkestä jokaisella solullani. Silloin kehoni kertoo, mieleni tanssii ja sieluni elää unelmaa. Koen jotain erityistä, kun saan olla juuri sellainen kuin olen välittämättä siitä, minkälainen minun odotetaan olevan. Silloin olen minä, se **Päivi Mettovaara**, joka on täynnä energiaa, tunnetta ja voimaa samalla ollen erittäin herkkä ja haavoittuvainen. Olen iloa, surua, pettymyksiä, epävarmuutta, intohimoa, paloa, katkeruutta, toivoa, onnea ja rakkautta. Olen sitä kaikkea yhtä aikaa. Se on tunne, että voin olla oma itseni vie hetkeksi pois sen kaiken kivun, joka toisinaan valtaa mieleni. Hetken katson itseäni myötätuntoisemmin.

Yllä oleva kokemus taiteen antamasta voimasta on minulle todellinen. Kun saan aitona omana itsenäni luoda ja opettaa, loistan. Taide ja luovuus merkitsevät minulle valtavasti, varsinkin sellainen, missä voi syntyä aitoja kohtaamisia, kokea yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Taide antaa minulle mahdollisuuden ilmaista itseä ja luoda jotain, mikä kumpuaa sisimmästäni.

Taiteellisessa työskentelyssä ja opetustyössäni tavoitteellisina suuntaviivoina minulle ovat yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, osallisuus ja luovuus. Ollaan integraation ytimessä, jossa jokainen on osa yhteistä kokemusta. Haluan antaa työssäni kohtaamilleni ihmisille mahdollisuuden tulla nähdyksi ja kuulluksi sellaisena kuin he ovat, luoda yhteisestä hetkestä yhdenvertainen ja myötätuntoinen, jossa voimme kohdata toisemme ihmisenä. Uskon, että taide ja luovuus voivat antaa ihmisille työkaluja tutkia itseään, ilmaista tunteitaan ja oppia uutta itsestään ja ympäristöstään.

Kun katson itseäni kymmenen vuoden päähän, toivon, että näen rohkean Päivin, joka katsoo tulevaan avoimesti, kurkottaa korkealle ja kuuntelee sydäntään. Toivon, että olen yhä enemmän läsnä tässä hetkessä ja nautin sen antamasta rauhasta. Haluan oppia uutta itsestäni, ympäristöstä ja taiteen mahdollisuuksista minulle ja muille yhdenvertaisesti, kehittää itseäni ja tarttua rohkeasti elämän antamiin mahdollisuuksiin. Tulevaisuus on jo minussa!

Virkamies taiteen tekijänä

Kuula-Bullat Kaisa

19.8.2020 ::

Artikkelissa pohditaan, millaista on toimia samanaikaisesti sekä taiteen tekijänä että kaupungin virkamiehenä.

KUVA: Kaisa Kuula-Bullat

Kysymystä "miksi teet taidetta" en ole koskaan aikaisemmin edes pohtinut. Olen ajautunut nykyiseen tehtävääni eri elämänvaiheiden kautta. Olen musiikkiperheen kasvatti, eikä minulle ole oikein annettu vaihtoehtojakaan. Lapsena olisin halunnut soittaa pianoa, mutta isä sanoi viulun olevan sosiaalisempi soitin. Mielestäni alttoviulu on vieläkin sosiaalisempi soitin. Muutama vuosi sitten tein radikaalin tempun myymällä viuluni ja ostamalla tilalle alttoviulun. Vihdoin tunsin löytäneeni oman soittimeni. Pari vuotta asiaa kypsyteltyäni uskaltauduin viime vuonna hakeutumaan alttoviulutunneille Oulun konservatorioon. Opinto-ohjaajan pyynnöstä (saavat rahoitusta valmistuneista) suoritin musiikkialan perustutkinnon ammattisen tutkinnon osan solistina toimiminen. Nykyisiin opintoihini hakeuduin aluksi alttoviulutuntien toivossa. Työsuunnitelmanakin oli "Taiteellinen työskentely osana henkilöstöjohtamista". Opintojen edettyä opinnäytetyöni nimeksi on muuttunut "Yhteisen strategian luominen henkilöstöjohtamisen tueksi".

Opinnäytetyöni avulla saanenkin vastauksen seuraavaan kysymykseen: mihin pyrin taiteellani? Mihin pyrkii johtamani musiikkioppilaitos tai laajemmin: mihin pyrkii Suomen musiikkioppilaitosjärjestelmä?

Suomen musiikkioppilaitosten liitto on perustettu yli 60 vuotta sitten, vuonna 1956. Musiikkioppilaitoksia koskeva ensimmäinen valtioneuvostonlaki, laki musiikkioppilaitosten valtioneuvostuksesta (147/68) tuli voimaan vuoden 1969 alusta. Saman vuoden marraskuussa (24.11.1969) perustettiin johtamani Lapin musiikkiopisto. Laki valtioneuvostuksesta loi pohjan nykyiselle musiikkikasvatusjärjestelmälle. Nykyään 87 oppilaitosta saa taiteen perusopetuksen tuntiperusteista valtioneuvostusta ja musiikkioppilaitokset sekä niiden sivutoimipisteet ovat kirjastojen lisäksi ainoa koko maan kattava kulttuuripalveluverkosto. Musiikkioppilaitosten tehtävänä on ollut musiikinopetusta antamalla luoda valmiudet alan ammattiopintoihin sekä kehittää kansallista musiikkikulttuuria ja laajentaa musiikin harrastusta. Pääkaupunkiseudulla musiikkioppilaitoksissa opiskelevien osuus ikäluokasta on 19 %. Rovaniemen kaupungin koululaisista 5,6 % osallistuu musiikkiopistotoimintaan. Taideoppilaitosta johtamalla pyrin siihen, että yhä useammalla lapsella ja nuorella olisi mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen.

Taiteen tekijänä olen tällä hetkellä kaupungin virkamies. Tämä antaa minulle valtavat mahdollisuudet. Tuntuu ruhtinaalliselta perustamani yksityisen musiikkikoulun jälkeen johtaa oppilaistosta, joka saa kaikista kuluista valtiolta rahoitusta 57 % ja kunnilta yli 30 %. Yksityisessä musiikkikoulussa tulonlähteenä ovat lukukausimaksut, nyt ne kattavat vain noin 13 % kaikista kuluista. Tämänhän piti olla Pietarissa viettämieni lähes kahdenkymmen vuoden jälkeen suomalainen taivas. Mutta ei! Yksikköhinta on pudonnut viime vuoden 77,14 eurosta 76,18 euroon. Kilpailukykysovimuksen myötä valtioneuvostus ei olekaan 57 % vaan 55,85 %. Kaupungin ja kuntien tuki on oppilaitosta johtamani neljän vuoden aikana pienentynyt lähes 150 000 euroa. Edelleen pitäisi säästää. Eläköitymisten yhteydessä uusia virkojen täyttölupia ei myönnetä. Tällä hetkellä mahdollisia virkoja täytetään vain määräaikaista. Samaan aikaan toimintaa pitäisi koko ajan kehittää.

Olen kuitenkin siinä onnellisessa asemassa, että kaikkiin tekemiini kehittämishankkeisiin on myönnetty valtioneuvostusta. Aluksi yhdessä alueen muiden musiikkiopistojen rehtoreiden kanssa kohensimme Lapin taiteen perusopetuksen tieto- ja viestintäteknologian tasoa. Sen jälkeen perustimme yhteisen jousiorkesterin ja toimimme näppäripedagogiikan Lappiin. Meneillään on kansainvälinen Erasmus MIX-hanke. Viime lukuvuonna oli Polar Piano Project ja tänä lukuvuonna Aurora Borealis Strings -hanke. Seuraavaksi suunnitellaan varmaankin jotain puhallinsoittajille. Olisi hienoa saada ideointiin mukaan kaikki oppilaitoksemme opettajat. Olisi upeaa, että meillä olisi yhteinen visio. Kaikilla olisi sama päämäärä, miksi teemme tätä työtä. Näiden opintojen tavoitteena onkin saada välineet yhteisen strategian luomiselle.

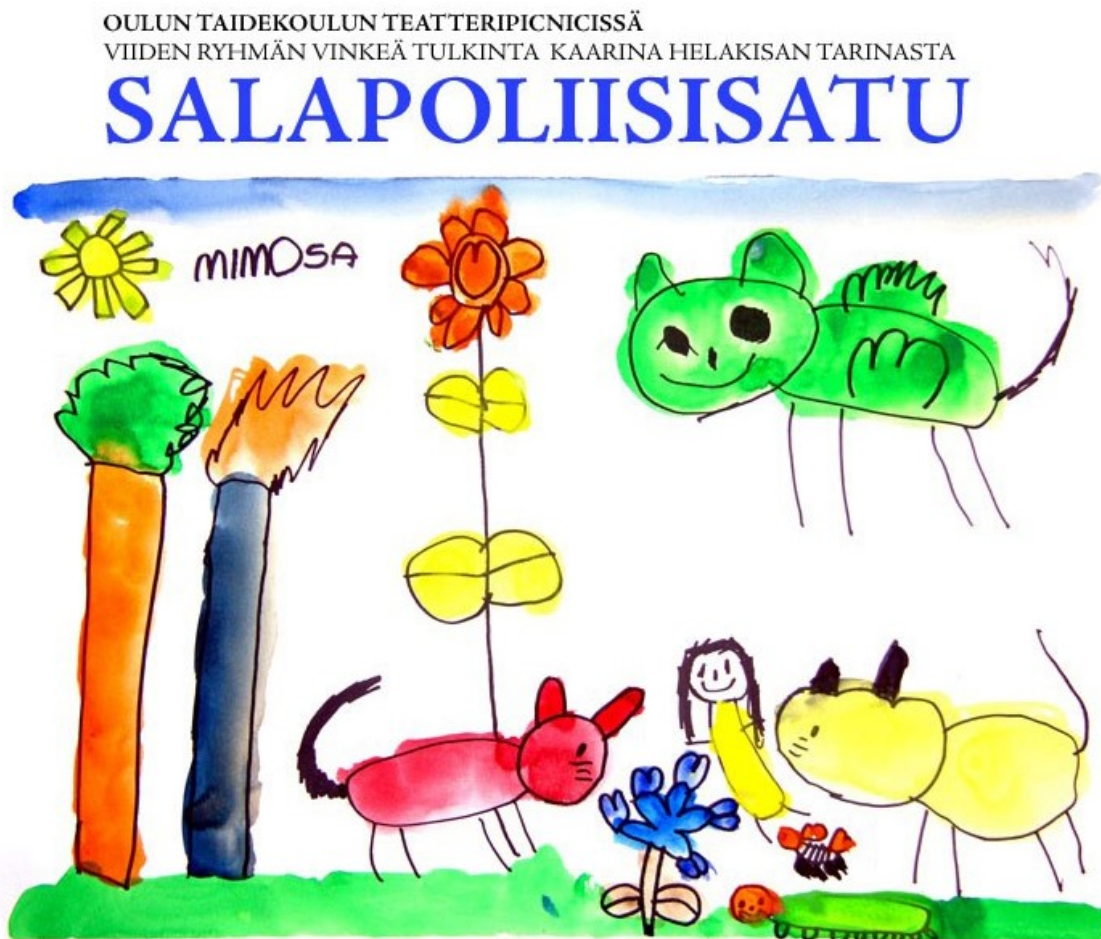
Työni kulttuurinen viitekehys on kunnan palvelujen järjestäminen. Taideoppilaitoksen rehtorina minun pitää osata osallistaa, sitouttaa ja rakentaa yhteistyötä hyvinvoivan organisaation ja työympäristön kehittämiseksi. Oppilaitoksemme osallistuu taidekasvatustalkoisiin, joka pyrkii edistämään tasa-arvoa ja lisäämään taidekasvatuksen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä taidekasvatuksen hyvinvointivaikutuksia yksilöille ja yhteisöille.

Taiteen tekemisestä, kokemisesta ja kehollisesta resonanssista

Myllylä Anna

19.8.2020 ::

Kirjoitus pohtii taiteen tekemisen ja opettamisen toisiaan ruokkivaa vuoropuhelua sekä taiteilijapedagogista ammatti-identiteettiä kirjoittajan oman kokemuksen ja työhistorian kautta.

ESITYKSET VALVENÄYTTÄMÖLLÄ. (HALLITUSKATU 7) **18.5.2010** KLO 18.00 & 19.00

KUVA: Oulun taidekoulun tuottama monitaiteinen esitys, Salapoliisisatu 2010 Valveella (kuva: Oulun taidekoulu)

Taideopettaja

Olen työskennellyt Oulun lasten ja nuorten taidekoulun teatteritaiteen opettajana nyt 14 vuotta. Lasten ja nuorten taide on kasvanut osaksi omaa ajatteluani. Työskentelyvuosien aikana on vahvistunut käsitys taideharrastuksen eheyttävästä voimasta lapsille ja nuorille. Aika on kiihtyvää ja tietotulvat lähes rajattomia. Taideharrastukset tarjoavat mahdollisuuden jäsentää maailmaa ja sen ääretöntä ärsyketulvaa käsiteltäviksi kokonaisuuksiksi. Lisäksi taiteen kautta voi kokeilla erilaisia maailmoja, muuttaa maailman hetkeksi sellaiseksi kuin itse haluaa. Omalle kasvulleni teatterin tarjoama yhteisö oli se paikka, jossa oli turvallista kasvaa ja

kokeilla omia rajoja. Minulle teatteri oli nuorena tapa olla olemassa ja vahvasti osa identiteettiä, siksi on helppo kokea tekevänsä merkityksellistä työtä taidepedagogina.

Teatteritaiteen opettajana koen olevani etuoikeutetussa asemassa. Saan opettaa lapsia ja nuoria, joilla on palo ja halu teatterin tekemiseen. Haluan myös omalta osaltani olla nostamassa lasten ja nuorten tekemää taidetta näkyväksi ja kohottamassa sen arvostusta. Valtionosuuskouluna meillä on myös mahdollisuus pitää hinnoittelu sellaisena, että taideharrastus on monien, vaikkei siltikään kaikkien ulottuvilla. Työni kulttuurinen konteksti on helposti saavutettava ja laadukas lasten ja nuorten taideopetus. Taidekoulun opetus tähtää taiteen tekemisen valmiuksien lisäksi taitoihin toimia ja jäsentää tulevaisuuden haastavaa (työ)elämää, sellaisena kuin se itse kunkin eteen avautuu. Tulevaisuuden haasteiden edessä taideopetuksellekin annetut tehtävät muuttuvat entistä vaativammiksi, kun jatkuvan talouskasvun, ilmastokriisin ja kulttuurisen polarisaation maailma pitäisi ajatella uudelleen.

Oulun taidekoulu on myös monitaiteinen oppilaitos, valtakunnallisestikin ainutlaatuisen laaja-alainen. Edustettuina on teatterin lisäksi monilajisesti tanssi, sirkus sekä laaja kattaus visuaalisia taiteita. Taiteidenvälisyys on aina läsnä taidekoulun toiminnassa, mutta sen mahdollisuuksia ja täyttä potentiaalia ei mielestäni ole vielä saatu täysin käyttöön. Varhaisiän opinnoissa on ollut jo pitkään teatterikuvataideryhmiä ja nyt toista vuotta toimii myös teatterisirkusryhmiä. Tulevaisuudessa pyrimme sitä kohti, että monitaiteisia produktioita ja matalan kynnyksen tunti-yhteistyötä taideaineiden välillä on entistä enemmän.

Teatteria, tanssia, kirjoittamista

Tieni teatteritaiteen opettajaksi on kulkenut näyttämön kautta. Suhteeni esiintyjyyteen ja taiteilijuuteen on rinnalla kulkeva osa taiteilijapedagogista ammatti-identiteettiäni. Omaa esiintyjyyttä ja taiteen tekemistä olen halunnut pitää yllä eniten itseni takia, mutta koen myös olevani parempi opettaja, kun välillä esiinnyin. En vieraannu kokemuksesta, että oman näkemyksen esille laittaminen ja arvostelulle altistaminen vaatii rohkeutta - puhumattakaan oman taiteellisen tekemisen voimaannuttavasta siirtovaikutuksesta, joka kantaa muille elämän alueille.

Pedagogina omat taiteelliset mieltymykset täytyy ainakin osittain laittaa syrjään ja nähdä taiteen kenttä paljon laajempina kuin omat mielenkiinnon tai mieltymyksen kohteet. Vaikkei omaa näkemystä ja käsialaa voi täysin häivyttää, koen, että tavoitteena on tukea kunkin oppilaan omaa kasvua ja herätellä heidän taiteilijuuttaan. Vuorovaikutus ja yhteinen tekeminen on itselleni antoisaa ja huomaan jatkuvasti oppivani itse yhtä lailla.

Vastapainoksi voin taiteen tekijänä antautua niiden asioiden tutkimiselle, jotka koskettavat, vaikuttavat ja kiinnostavat juuri minua. Omien projektien linjat saa määrittää itsestään käsin. Vapaan kentän työni ovat produktiokohtaisia suhteellisen harvinaisia ja apurahoista riippuvaisia. Siksi ne ovat kohokohtia arjen keskellä, itse valittuja ja aina tärkeitä. Vaikka olen työskennellyt myös esiintyjänä muiden vetämissä projekteissa, olennaista on, että mukana olo on vapaaehtoista ja itse valittua.

Olen aina vaikuttunut tarinoista ja luin paljon kaunokirjallisuutta nuorena. Saatan kuunnella musiikissa eniten sanoituksia. Minulle teatteri on lopulta tarinan kerrontaa. Olen pohtinut paljon sitä, miksi joku tarina pitää kertoa tai miksi joku tarina ei olisi kertomisen arvoinen. Olen lopulta päätenyt siihen, että kaikki on intuitiivista. Mikä tahansa tarina on yhtä arvokas kuin toinen: jos on tarve kertoa joku tarina, se on sen arvoinen. Kun tarinan kertoo hyvin, se resonoi vastaanottajassa. Se koskettaa ja on mahdollista, että löytyy jotakin tunnistettavaa. Joskus kertomisen tarve on aiheen tärkeydestä nousevaa, välillä puhtaasti tarinan lumoa.

Minussa resonivat taitavasti kerrotut tarinat, mutta myös vahvasti liike. Olen pikkukylän tyttö, jonka haaveena oli tanssia. Kotipaikkakunnalla ei voinut harrastaa tanssia, tarjontaa ei ollut. Siispä aloitin tanssin 18-vuotiaana. Tanssin siellä täällä, mistä vain vähänkään sopiva ryhmä löytyi, mutta välillä tanssi jäi kokonaan. Lopulta 29-vuotiaana, esikoiseni syntymän jälkeen tarjoutui mahdollisuus tanssin opinnoille. Lähdin kulkemaan Rovaniemen ja Oulun väliä yksivuotias tytär kainalossani ja kävin Lapin urheiluopistossa tanssialan perustutkinnon. En koskaan ajatellut työskenteleväni tanssijana, mutta oma kiinnostus tanssiin ja fyysiseen teatteriin tarvitsi lisää ruokaa.

Tanssin opinnot avasivat minulle taiteen tekijänä uuden vaiheen. Uudet verkostot toivat elämäni uusia yhteistyökumppaneita. Viimevuosien kaikkia vapaan kentän produktioitani yhdistää monitaiteisuus. Näiden produktioiden kautta olen itse kiinnostunut tuomaan lisää taiteidenvälisyyttä taidekoulun opetukseen. Minusta taiteen kentän kehitys näyttäisi kulkevan koko ajan monitaiteisempaan suuntaan. Monialaiset työryhmät yleistyvät ja tarkasti määritellyt rajat hämärtyvät. Siksi tuntuu luontevalta, että taidekasvatuksen kontekstissa myös tutkitaan taiteidenvälisiä rajapintoja ja opinnot tarjoavat tähän mahdollisuuksia.

Yhteistyö tanssin ammattilaisten kanssa toi puolivahingossa mukaan kirjoittamisen. Tanssillista teatteria tai tanssiteatteria on haastavaa istuttaa valmiisiin teksteihin, jos tekstiä on paljon. Pahimmillaan taidemuodot alkavat kilpailla keskenään teoksen kokonaisajasta. Olen alkanut kirjoittamaan teosta varten, teoksen ehdoilla. Teksti on alisteista kokonaisteokselle, silloin vuoropuhelu taidemuotojen välillä on tasa-arvoista. Kaiken arvioinnin perustana on toimiva teos. Kirjoittamisen suhteen olen alussa, mutta mielenkiinnolla jo seuraavan dramatisointityöni kimpussa.

KUVA: Tanssillinen teatteriteos Sun rakkautes tähden Valvesalissa vuonna 2019 (kuva: Anniina Holappa)

Resonanssista ja kehollisista taidekokemuksista

Olen pohtinut omaa taidesuhdettani ja sitä, miksi joku teos koskettaa. Olen omalta kohdaltani tullut siihen tulokseen, että kosketetuksi tuleminen on jonkinlainen resonoiva tila.

Itse tekijänä tai katsojana merkitykselliset kokemukset ovat hyvin kokonaisvaltaisia ja kehollisia. Vaikka kaikki taide ei kosketa samalla tavalla, olen myös empaattinen katsoja: aina esiintyjien puolella, aina onnistumista toivoen. Saan itseni usein kiinni siitä, että suu liikkuu repliikkien mukana tai keho liikkuu tanssia katsoessa. Opettaessani alan liikkumaan, kun innostun jostakin.

Resonointi on intuitiivista, hetkeen sidottua ja riippuvaista omasta vireydestä ja mahdollisuudesta vastaanottaa informaatiota. Silti se on itselleni tekemistä kannatteleva voima. Taide on jotakin – ainakin aika ajoin – sanojen ulottumattomissa olevaa kommunikaatioita. Kun tunnistan jotakin kertojalle merkityksellistä, oman kokemusmaailmani kautta, se koskettaa, liikuttaa tai saa haltioitumaan. Inhimillinen ymmärrys lisääntyy, vaikkakin vaikeasti sanallistettavalla tasolla. Taidetta kokiessa ja tehdessä on mahdollista ällistyä, etsiä ja yllättyä tavoilla, jotka tuntuvat olevan luonteivia lapsille, mutta harvinaistuvat iän myötä. Ja juuri sellaisia hetkiä ainakin itse edelleen etsin ja itseni niille altistan.

Tanssi, musiikki ja tarinat liikuttavat kehoa ja jotakin tiedostamatonta tunnetasoa. Jopa opettaminen liikuttaa, kun kuuntelee ja reagoi oppilaiden impulsseihin ja pyrkii tarjoamaan heijastuspintaa, keskustelua, jonkinlaista resonanssia oppilaiden ajatuksille ja kehitykselle. Samalla oppii ja innostuu itse.

Kysymykseen, mihin pyrin taiteellani, on vastaus tuossa resonoinnissa. Toivon, että vastaanottaja kokee elämyksen, haltioituu, hämmentyy tai tulee kosketetuksi. Raivostuminenkin on merkki siitä, että teos koskettaa ja resonoi vastaanottajassa.

Tässä kirjoituksessa pedagogin ja taiteen tekijän näkökulmat limittyvät, kuten ne tekevät arkityössäni. Molemmat roolit keskustelevat keskenään, joten näkökulma vaihtelee vähän väliä. Tämä vuoropuhelu pitää oman osaamiseni liikkeessä ja kehityksessä. Koskaan ei ole valmista.

Muusikon monet roolit

Saunanen Leena

19.8.2020 ::

Muusikko, musiikkityöläinen, taiteilija, täsmätaiteilija, toistentaiteilija, musiikkipedagogi, mahdollistajataiteilija – musiikin ammattilaisuus on monitahoinen ja särmikäs kokonaisuus, jonka kentällä sukulointi aiheuttaa joskus identiteettiongelmia jopa kriisiin asti. Rooleja riittää ja silloin tällöin oma muusikkous jää pimentoon – säännöllisin väliajoin tämä tulee eteen ja tällöin pitää istahtaa alas ja pohtia kannon nokassa, kuka oikeastaan on ja miksi ja onko tarpeen selventää itselleen näitä rooleja. Samaan aikaan musiikki tarjoaa rikkaan ja elämyksellisen maailman toteuttaa ideoitaan monipuolisesti. Se antaa mahdollisuuksia vaikka mihin. Ja saattaapa kirkastua, mihin suuntaan haluaa omaa taiteilijuuttaan viedä.

KUVA: Leena Saunanen

Taiteen tekijä ja kehittäjä -tutkinto-ohjelma on kieltämättä tuonut eteeni selkeästi silmille läväyttäen sen kysymyksen ja pohdinnan, kuka oikein olen muusikkona ja miksi teen mitä juuri nyt teen. Onko se sitä, mitä haluan tehdä vai löytyykö siitä kulkia, joista en hirveästi välitä tai joita en arvosta? Puhun myös käsitteestä "täsmätaide", jota voi aika hyvin kattaa tämänhetkisen työni. Lisäksi minussa vuorottelee taiteilija ja toisaalta pedagogi. Näitä asioita reflektoin tässä kirjoituksessa. Olen koulutukseltani luokanopettaja, musiikin aineenopettaja, muusikko konservatoriosta (pop-jazzlaulu, pop-jazz-piano, sovitus) ja olen täydentänyt opintojani laulopedagogiopinnoilla ammattikorkeakoulussa. Olen polulla kohti omaa muusikkoutta siinä vaiheessa, että olen 10 vuoden yläkoulu- ja lukio-musiikinopettajuuden jälkeen heittäytynyt muutama vuosi sitten tuntiopettajaksi (musiikkiopisto, klassisen ja kevyen musiikin perusteet sekä kansalaisopisto, pop-jazz-laulun yksilöopetus) ja freelanceriksi omassa musiikkialan yrityksessä. Tämä tarkoittaa todella monipuolisia musiikkialan töitä ja muusikkona ylipäätään. Kuitenkaan en ole halunnut lopettaa opetustöitä, vaan edelleen oppilaita on ekaluokkalaisesta eläkeläisiin. Koen vuorovaikuttamisen ja kohtaamisen musiikin avulla muutenkin niin rikkaaksi asiaksi, että varmasti teen opetustöitä koko urani ajan.

Koen, että en ole virtuoosi missään, mutta tosi hyvä monella musiikin alueella. Minun on vaikea mieltää itselleni määritelmää "taiteilija", vaikka kai siihenkin voisi tottua. Pidän itseäni enemmänkin musiikkityöläisenä kuin taiteilijana. Taiteilija -sanaan aina liittyy mielessäni jotain sellaista taivaallista, jota en osaa liittää itseni, vaikka ehkä pitäisi. En koskaan oikein ole osannut arvioida omaa osaamistani suhteessa muihin, enkä arvioida itseäni taiteilijana. En ole erikoistunut mihinkään tiettyyn genreen tai osa-alueeseen, vaan sukkeloin monipuolisesti musiikin kentällä, klassisesta rytmimusiikkiin, ja teen musiikkia sekä harrastajille että ammattilaisille. Hallitsen usean instrumentin. Sen olen oppinut rohkeasti sanomaan, että kyllä, olen niin hyvä, että palveluitani kannattaa käyttää – vaikka siihenkin meni aikaa ja loputtomasti uskon vahvistamista.

Musiikkityöläisenä haluan tuoda musiikin kaikkien koettavaksi, ja tämä näkyy työssäni selkeästi. Vaikka nautin soittamisesta ja laulamisesta toisten ammattilaisten kanssa, saan paljon tyydytystä siitä, että voin tekemiselläni tuottaa mahdollisuuksia ja puitteita harrastajille, jotta he pääsevät loistamaan ja oman osaamisensa harjalle. Jotenkin ajattelen, että taide tulee olla kaikille olemassa, ei pelkästään koettavissa, katsottavissa tai kuunneltavissa, vaan aktiivisena tekijänä. Se, miten taide tai sen taso määritellään, miten määritellään kulttuuri, korkeakulttuuri jne. tulee tässä kysymykseen. Jotta saisi jonkinlaisen kuvan siitä, mitä teen, ja mitä tarkoitan täsmätaiteilijalla, kirjoitan siitä pienen kuvauksen.

Muusikko täsmätaiteilijana

Pedagogi? Vai taiteilija? Vai vaan hyvä arvioimaan tilanteet ja tilaukset ja täsmänä tekemään tapahtumiin oikeanlaiset ja -tasoiset sisällöt? Täytyy todeta, että useimmiten taiteen tekemiseni on sen tekemistä, mitä käsketään ja tilataan. Ja keinot ovat sen mukaiset. Taiteilijuus näkyy siinä, että osaan räätälöidä tuotoksen sen toteuttajalle sopivaksi ja siinä on joku tietty juttu mukana, mutta tällöin en tee sellaista taidetta, mitä itse omaehtoisesti tekisin. Tämä on tilaustyötä. Onko se sitten taidetta ja olenko taiteilija? Vai työläinen? Käytän kaikki keinot, että saan tilaustyöstä halutun kuuloksen. Tällöin räikeänä esimerkkinä voi olla se, että sävellän tai sovitan vaikkapa musikaalilaulun (ja valmennan sen) siten, että pyrin piilottamaan esittäjän laulliset heikkoudet. Otan selville laulajan laulun käyttöalueen, teen siihen melodian täsmänä ja harjoitutan sudenkuopat tarkasti. Myös sovituksen tulee tukea laulajaa. Voin viskata taustalaulustemmat tukemaan varsinaista liidilaulajaa. Heikkinen laulajan voi saada lavalla loistamaan, kun oikeat keinot ja harjoitukset ovat olleet käytössä. Kuka siis tässä tapauksessa on taiteilija? Toinen esimerkki voi olla vaikkapa se, että tarvitaan yhtäkkiä muutaman tunnin varoajalla kuorosatsi johonkin kappaleeseen. Tiedän, miten se tehdään, ja miten se saadaan soimaan, mutta se on se tapa, millä on tehty jo satoja kuorosovituksia. Eli täysin mekaaninen toimenpide, mutta toimii. Onko se taiteen tekemistä?

Kolmas räikeä esimerkki on seuraava (ja tämä herättää taatusti keskustelua): Minulle tulee vaikkapa studioon laulaja, joka haluaa äänittää oman kappaleensa. Pohjat on tehty ja jäljellä on laulun äänitys. Havaitaan, että laulaja ei kykene toteuttamaan laulua vireisesti ja siten, että se kelpaisi äänitteelle. Aika on rahaa ja loputtomasti ei voida hinkata. Niinpä tuotan ja ohjaan minkä voin ja loput teen koneella. Käyn laulun läpi sävel säveleltä virityssofian avulla ja lisään lauluun efektejä, kuten kaikua ja korostan äänen tiettyjä taajuuksia - ja lopputulos on vireinen ja soiva. Tähän minun täytyy tietää musiikinteorian perusasiat: millainen on genre, miten sitä lauletaan, mikä on laulun sävellaji, mitä lauluun kannattaa jättää ja mitä korjata? Lisäksi täytyy osata käyttää musiikkitekniologiaa ja äänitysohjelmaa. Kuka tässä tapauksessa on taiteilija? Voiko näin toimia? Tämä on kuitenkin totuus musiikkibisneksessä. Lähes kaikki laulajat joutuvat viritys- ja efektimankelin läpi – ja totuus paljastuu sitten livenä, jos paljastuu. Tämä kuitenkin on arkipäivää. Meillähän on hämmästyttävä määrä "laulajia", jotka levyllä kuulostavat varsin mukiinmeneviltä, mutta livenä... Silti tämä on yksi työn osa-alue, jota säännöllisesti teen ja jonka moraalista silti aina mietin. Laulajien lisäksi tämä korjailu pätee myös soittajiin. Rummut naputellaan "taimiin", soittimia viritetään ja poistetaan huteja.

Eli tässä tulee esille selkeästi täsmätaiteilijan käsite: joskus "taiteellinen työ" voi olla pikaisesti tehty sovitus, jonka olen katsonut toimivan, mutta joka ei sinänsä syleile maailmoita. Tai sitten se voi olla pistokeikka, jota ei ole treenattu ollenkaan, mutta joka hoitaa asian. Tai näyttelijälle tehty laulu, joka on vaatimustasoltaan aivan

minimi, mutta näyttelijä ei-niin-taitavana laulajana pystyy sen silti uskottavasi toteuttamaan. Näissä ei oma taitelijuus pääse juuri kukoistamaan, mutta työ hoitaa silti tehtävänsä ja toimii. Tämäntapaista hommaa teen todella paljon. Joku opiskelijakollegoistani lohdutti vertaamalla minua barokkitaiteilijaan – silloinkin muusikon tehtävänä oli tehdä sitä mitä tilattiin.

Musiikki musiikkityöläiselle

Miten sitten suhtaudun musiikkiin, omaan taiteenlajiini, muusikkona? Tätä ei pidä ottaa vakavasti, mutta en ota musiikkia vakavasti. Silti täytyy tietää, mitä tekee. Pidän musiikin eri genrejä ja niiden välillä sukkulointia pelikokonttänä, jossa voi mellastaa varsin vapaasti ilman rajoitteita – kuitenkin tietäen, mikä toimii. En ihaile montaa muusikkoo, en ole sellainen fanityyppi, mutta arvostamistani muusikoista yksi on **Marzi Nyman**, toinen **Iiro Rantala**. Osataan ja hallitaan ja on opiskeltu genret ja oma instrumentti virtuoosimaisesti, mutta kumminkin tekemisessä säilyy uteliaisuus, rajojen rikkominen ja huumori. Kun osataan, voidaan. Ja vaikka osataan, ei ole pakko (tämä muuten pätee moneen muuhunkin asiaan elämässä). Koen, että tunne ja idea tulee aina ensin ja sitten mietitään, miten se tehdään. Minulle musiikki on sitä, että voin tehdä ja luoda jotain sellaista, mistä saan kicksit ja pääsen flow-tilaan. Siihen pääsen, kun koen että joku SOI oikein hyvin. Tätä on vaikea selittää. Saatan tehdä isonkin työn tai kokonaisuuden, vaikkapa konsertin kaikkine tuotannollisine haasteineen ja koneistoinen, jotta pääsen kuulemaan, miten joku kokoonpano toteuttaa jonkun sävellykseni tai sovitukseni tai vaikka siitänkin vain omasta mielestäni uskomattoman hienon 4-tahdin väliosan. Pienet hetket, tietyt soundit, hyvin soiva satsi. Tai vaikka kun on tehnyt johonkin levyille hienosti soivat moniääniset stemmat ja vähän maustanut niitä efekteillä.

Laulu on instrumenteistani vahvin. Siinä parasta on se, että studio-oloissa pystyn laulamalla itse toteuttamaan yleensä kaikki ideat ja genret – laulamalla pääsen aika nopsaan tuohon flow-tilaan. Vaikka keikkailen suhteellisen paljon, en pidä itseäni esiintyjänä enkä koe sitä erityisen tärkeäksi itselleni muusikkona. En pyri aktiivisesti esille – menen, kun pyydetään ja yleensä se on antoisaa, kun saan välitettyä tunteita laulun kautta. Enemmän kuitenkin nautin laulun tekemisestä kuin sen laulamisesta. Toisaalta taas koen olevani vahvoilla laulopedagogina. Kaikki opetustyöt mukaan lukien on laulun opettaminen palkitsevinta. Laulun opettamiseen liittyy erittäin oleellisena toisen ihmisen kohtaaminen hyvin henkilökohtaisen ja joskus traumaattisenkin asian tiimoilta. Oma ääni on monelle niin herkkä asia, että tässä monesti opettajan omalla laulutaidolla ja taitelijuudella ei pitkälle pötkitä, vaan tulee olla hyvät pedagogiset taidot ja sosiaalinen silmä. Kuitenkin yksinään työskentely on säännöllisin väliajoin se tila, johon pyrin. Sillä hetkellä olen vapaa aikatauluista ja toisen ihmisen lukemisesta. Silloin monesti pääsen parhaiten yhteyteen siihen muusikkoon, joka olen. Tämä liittyy omaan äärimmäiseen herkkyyteen ja sen tunnistamiseen.

Toistentaiteilija, mahdollistaja

Musiikin tekeminen on muovautunut ajan mittaan siihen, että pienellä paikalla toimiessani saan tehdä monipuolisesti töitä. Toisaalta tasollisesti musiikkitarjonta ei ole aina aivan ammattitasoa, joten esimerkiksi sovitukset ja sävellystyöt täytyy mätsätä tekijöille tasollisesti sopivaksi. Orkestroidessani musiikkiopiston orkestereille tulee ottaa taso huomioon, samaten kuin esimerkiksi sovitettaessa laulua paikalliselle kuorolle. Jotenkin olen ottanut kuitenkin ohjenuorakseni sen, että kaikessa missä kädenjälkeni näkyy, on aina jokin omaleimainen juttu ja erikoisuus. Tästä olen saanut kaikenlaista palautetta. Leipälajini onkin täsmäsovittaminen ja siitä nautin ehkä eniten laulamisen ohella. Nautin, jos saan aikaan soivaa tyylinmukaista satsia pienillä herkuilla kuitenkin siten, että porukka jolle työ päättyy, pystyy sen toteuttamaan ja tuottamaan itselleen ja kuulijoille pienen ”vau-hetken”. Hyvin yksinkertainen ja helppo toimii joskus ja yleensä erinomaisesti.

Pidän siitä, että minulle annetaan raamit, joiden sisällä saan rillestää. Tämä kokoonpano, tämä tyylilaji, tällaiseen tilanteeseen. Kokonaisuuden arviointi ja pohtiminen on mielekästä. Vahvuus on myös pienessä paikassa: siellä tiedetään jo, mitä lähtee minun päästäni ja kynästäni. Olen kokenut saavani vapaat kädet, tukea ja arvostusta tekemisissäni, samoin kuin tuottamissani tapahtumissa. Tässä piilee pienen, mutta kulttuurisesti vireän paikan ihanteellisuus ja yhteisöllisyys. Ilman yhteistyötä ja taitavia ihmisiä ympärillä jää moni visio toteutumatta.

Minulle se hetki, kun olen kyennyt tekemään jonkun tuotoksen jollekulle esiintyjälle ja se toimii ja esiintyjä saa hetkensä valokeilassa, onnistuu ja hehkuu, on ihan hirveän tärkeä. Kun teen toisille, haluan luoda raamit, joissa he voivat loistaa. Tämä on ohjenuorana vaikkapa näyttelmä- ja kuoromusiikissa, tai sitten sovituksissa jollekin laulajalle tai taustamusiikin teossa tanssijalle. Tai että lauluoppilaitteni taustalle kevään päätöskonsertissa haalin bändiksi ammattisoittajat. Haluan luoda tilanteita ja mahdollisuuksia, joissa harrastajat pääsevät tekemään täysillä. Opetustyössä yritän välittää oppilaille sitä musiikin tekemisen riemua, keksimistä ja oman äänen esilletuomista, joka vahvistuu sitä mukaa kun opitaan uusia asioita. Opittaisiin ymmärtämään musiikin jokapäiväinen merkitys ja huomattaisiin, miten se vaikuttaa meihin ja kuinka itse osattaisiin luontevasti ottaa se arkipäivään ja myös luoda uutta itse. Teetän ihan pienestä pitäen paljon improvisoituja pieniä sävelmiä yms.

teknologiaa hyödyntäen. Haluaisin välittää sellaisen välittömän suhtautumisen musiikkiin ja sen tekemiseen, että musiikki on tarjolla myös vähemmän taipumuksia osoittaville ja tämä mahdollistuu vain henkilöiden kautta, jotka osaavat räätälöidä asiat sopiviksi, täsmänä. Tässä olen huomannut olevani osaava. Ei aina kaikki ole rakettitiedettä. Olen esimerkiksi vuosia pitänyt aikuisten naisten bändisoittokurssia johon pääsee, jos ei ole ikinä soittanut mitään bändisoitinta. Kurssikuvauksessa sanotaan, että ei tämä ole mitään ydinfysiikkaa. Pedagogian ja aineenhallinnan avulla sekä oppilaiden motivaation kautta voidaan saada aikaan sellainen meininki, että kurssin loputtua pidetään konsertti, jossa naiset vaihtelevat soittimia ja vetelevät päivän hittejä tai sitten ikivihreitä **Bruno Marsista Kirkaan**. Tähän tarvitaan vain selkeät sovitukset ja soittimien perusteiden hallinta ja ymmärrettävä opetus, joka painottuu toistoon ja tekemiseen. Jotenkin ajattelen, että mikä vaan on mahdollista, kun rima on oikealla kohdalla ja meininki hyvä. Jotenkin ajattelen myös, että taide tulee olla kaikille olemassa, ei pelkästään koettavissa, katsottavissa tai kuunneltavissa, vaan aktiivisena tekijänä. Niinpä käytän itse mielelläni termiä "musiikin tekeminen". Ja itsestäni termiä musiikkityöläinen.

Tradition paino taiteessani

Poikela Hanna

19.8.2020 ::

Kansantanssijan taide kommunikoi ajassa. Perinteen siirtäminen ja jatkaminen on alan ydintehtäviä, ja kansantanssin tekijät pyrkivät löytämään aina uusia tapoja tuoda elementtejä traditiosta nykyhetkeen.

KUVA: elina/Shutterstock

Tradition paino

Kansantanssijan taide kommunikoi ajassa. Perinteen siirtäminen ja jatkaminen on alan ydintehtäviä ja kansantanssin tekijät pyrkivät löytämään aina uusia tapoja tuoda elementtejä traditiosta nykyhetkeen. Lienee selvää, että perinne on tunnettava ennen kuin sitä pystyy paketoimaan aina uusille sukupolville välitettäväksi. Kansantanssijat katsovat pitkälle taakseen, jotta voivat luoda uutta ja omaa.

Minä olen kansantanssin tekijä. Minä olen taiteilija. Ja minä olen alkanut kärsimään yhä voimistuvista perinnejuurettomuuden tunteista.

Muutin hiljattain uudelle paikkakunnalle Hyvinkäälle, mutta vain osittain, sillä kuljen edelleen merkittävän osan ajastani Oulussa. Kotoisin olen Rovaniemen maalaiskunnasta (jota ei ole enää edes olemassa), jossa peräpohjalainen perinnekuulttuuri hahmottuu minulle parhaiten nasevana keljuiluna ja jokikulttuurina. Tiedän kyllä jotain yksityiskohtia, kuten että pelimannit ovat pohjoisessa soittaneet paljon masurkkua ja että Rovaniemen Pöyliövaaran päällä on tanssittu salaa vuonna 1910 (kuva huilua soittavasta ylioppilaasta tuohikontteineen ja nuorista huivit päässä on piirtynyt mieleen), mutta paikallisperinteet jäivät alle

parikymppisellä painamatta mieleen. Nyt kolmikymppisenä ne Rovaniemen Rillumareit tuntuvat vierailta, jonkun muun perinteeltä.

Olen saanut omin silmin todistaa itseni ikäisten ihmisten elävää perinnesuhdetta. Jokakesäisellä Kaustisen vierailulla juhlien aikaan ihmettelen kadehtien eräänkin sisarusparin ajatuksia: miten jollakin voi olla tuollaista? Noin mahtavaa! Heidän esiäitinsä ja -isänsä ovat tanssineet ja soittaneet samalla kylällä ja nämä 2000-luvun kaustislaiset aikuiset pystyvät sijoittamaan oman tekemisensä sukupolvien jatkumoon. No, kaikki meistä eivät voi olla Kaustiselta, pitää etsiä muitakin esimerkkejä. Karjalaiset tanssivat karjalaisia kansantansseja tieteenkin uskottavammin kuin kukaan muu. Evakon lapsenlasten tulkinta esivanhempiansa tanssista on heidän aineetonta omaisuuttaan. Minäkin tanssin ja opetan karjalaisia tansseja mielelläni, mutten tunne karjalaisuuden kuuluvan juuri minulle.

Kansantanssija syntyä

Kansantanssija minussa syntyi kolmevuotiaana, jolloin Saarenkylän Nuorisoseuran Siepakoiden ryhmät imaisivat minut mukaansa melkein parikymmeneksi vuodeksi. Kasvoin apuohjaajaksi ja sitten jo pian vastuulliseksi opettajanaluksi, joka opiskeli lukion jälkeen tanssialan perustutkintoa Lapin Urheiluopistossa. Koko ajan treenasin, esiinnyin ja reissasin oman ryhmän kanssa, myös maailmalla Suomea edustaen. Kansantanssi ei aina tuntunut ykkösvaihtoehdolta ja aika ajoin olen kipuillut harrastuksen ja myöhemmin ammattini kanssa tullen kriiseistä ulos aina hippusen paremmin sitoutuneena, motivoituneena ja täynnä tanhumaailmanparannusenergiaa.

Ouluun ammattikorkeakouluopintoja varten muuttaminen muuttui yli 10 vuoden elämäksi Oulussa, jossa koen saaneeni kansantanssilta kaiken ja vähän päälle. Uuden Nuorisoseura Vilikkaan taival nollasta kymmenvuotiaaksi satojen oppilaiden tanssinopettajana, oman Tanssiteatteri Hämy'n nousu suomalaisen kansantanssin nuorten ammattilaisten eturivin kokoonpanoksi, Oulunsuun Nuorisoseuran Polokkareiden ja Pirttisten nostaminen omien ikäluokkiensa kärkeen ja jopa Polokkareiden valinta Vuoden Kansantanssiyhdytyeksi. Pääsin Oulun teatterille suuren näyttämön Rautatiehen koreografiksi ja olen tehnyt vapaan kentän teoksia koreografina JoJo – Oulun Tanssin Keskuksen ohjelmistoon sekä Oulun Musiikkijuhlille. FolkJam-hankkeen ydintiimissä toimiminen, monisukupolvisten Owla-tanssiseikkailujen luominen, luottamustehtävät, lukemattomat tempaukset ja ihmisten yhteenkokoontumiset – ikimuistoista! Kaikkea tätä järkähtämättömällä tee-se-yhdessä-asenteella huikeiden ihmisten ympäröimänä. Tämä on ollut huippuretki aallonharjalla, ja vaikka joskus on hengästyttänyt ja epäilyttänyt, niin kohta on taas vedetty täysillä.

Muistatko vielä, että aluksi esittelin kriisin perinnejuurettomuudesta. Mihin tämä kaikki tehty työ on pohjannut, jos ei sitten siihen kansanperinteeseen? Työstäni on sanottu, että kytken nerokkaasti kansanperinteen elementtejä uuteen tanssiteatteriin ja pystyn leikittelemään kansantanssin kliseillä oivaltavasti, koska tunnen ne kuin taskuni. Miksi on välillä niin vaikea olla uskollinen sille minkä jo osaa?

Taidetta perinteestä käsin?

Kai tämä kaikki on uskollisuuden kaipuuta. Kaipaan jotain, mitä voisin väittää taiteellani huutomerkkien kanssa. Olisiko totuudellisinta, jos se oma pääväittäjä toimisi suhteessa perinteeseen?

Kun tuntee perinnettä laajasti, riittää tuosta aarreatasta ammennettavaa ja aina löytyy uusia paikkoja, mistä etsiä lisää tietoa. Mutta traditiot taiteeni ainoana kulttuurisena kontekstina ovat minulle edelleen liian ohutta pintaa. Miksi rekonstruoidaan jotain satoja vuosia vanhoja ilmiöitä, joista kukaan tänä päivänä ei pysty sanomaan, että menivätkö ne oikeasti sinne päinkään?

Toisaalta, jos nykyään kukaan ei näkisi vaivaa perinteiden mahdollisimman autenttisen muodon säilyttämiseen, mitä niistä olisi jäljellä seuraavien satojen vuosien päästä? No ainakin älytön määrä videoita, joita on kuvattu yhä enemmän ja enemmän videoteknologian edistyessä. Kuka pystyy satojen vuosien päästä perkaamaan, missä näistä videoista on autenttisuuden häivääkään? Mitä se autenttisuus edes on, jos elävän perinteen ketju ei ole säilynyt katkeamattomana, vaan se on jossain vaiheessa joka tapauksessa herätetty henkiin tulkiten?

Kurkataanpa vähän kauemmas kysymyksen ytimestä. Klassisen baletin tekijät toimivat myös tradition kanssa ammentaen ikaikaisista liikkeistöistään. Teatterintekijät nojaavat oman mielikuvituksensa yleisesti tunnustettuihin klassikoihin. Soittajalla on oma instrumenttinsa ja hän kytkeytyy osaksi soittimensa taitajien jatkumoa.

Havaintojeni mukaan kansanmuusikoita kyllä arvostetaan. He tekevät taidetta. Valmistuuhan heitä Taideyliopistosta. Kansantanssijat on korkeimmalla kansantanssiin perustuvalla koulutuksella alemman korkeakoulututkinnon pedagogeja. Mekin teemme taidetta, mutta useimmiten kasvatuksellisista lähtökohdista

käsin. Toivon, että tämä taiteellinen YAMK-tutkinto hankkii tekijälleen ja kehittäjälleen hieman paksummat henkselit taiteen ammattilaisten kentällä. Toisaalta koen, ettei niitä ole tähänkään mennessä kysytty. Se riittää ajoittaiseen alemmuudentunteeseen, että itse tiedän olevani liikkeellä matalamman pätevyyden tutkinnolla kuin taiteen maisterit.

Vastaan itselleni kaikkiin esittämiini kysymyksiin. Jokaisella taiteilijalla on mielestäni oikeus päättää sanottavansa. Vaadin omalta taiteeltani henkilökohtaisuutta. Minulla itselläni pitää olla jotain sanottavaa ennen kuin lähdän millekään. Jaksan kyseenalaistaa itseni, inspiraation lähteeni ja intuitiioni monta kertaa. Näyttämö on kuningas. Oikeasti olen ratkaissut tämän pääotsikkoni jo aikoja sitten.

Pyryn taiteessani aina kommunikointiin

Olen parhaimmillani, kun luodaan ryhmäkulttuuria. Muotoilen tunnelman, jossa on helppo oppia ja olla oma itsensä. Se on kansantanssin lajiominaisuuksien vahvuus, me emme ole tanssistudion vaihtuvia "moikkatuttuja", vaan otamme ihmiset elämäämme kokonaisina. Tätä vahvistaa kansantanssin tapahtuma- ja talkookulttuuri. Joskus olen saanut kuulla ihmettelyä, että miksi kansantanssijoilla on niin paljon yleisöä, kun Oulussa välillä on vaikeaa saada ihmisiä katsomaan tanssia. Me olemme tottuneet kokoontumaan yhteen, kannustamaan toisiamme. Myös lajin sisäänrakennettu yhteisöllisyys luo siltoja ihmisten välille. Parhaimmillaan sillat yhdistävät perhekuntia. Syntyy monisukupolvisia ketjuja. Tanssi yhdistää ihmisiä eri taustoista. Ihmisten yhteen kokoontuminen, se vasta on perinnettä. Kukaan ei selvinnyt yksin silloin ennen vanhaan.

Parhaat tarinani olen löytänyt ajassa liikkuen. Materiaalina ovat kaikki ajan tasot: tämä hetki, meidän omat henkilöhistoriamme, yhdessäolomme tarinat, sukujemme ja paikkakuntiemme tarinat, kansankunnan ja perinnealueen tarinat. Menneisyys teki meistä tätä. Me kaiumme menneiden polvien valintoja ja omilla valinnoillamme luomme polkua jo seuraaville.

Mitä lääketta suosittelen perinnejuurettomuuden tunteisiin? Ajattelin itse aloittaa läheltä, jälleen oman sukuni tutkimisella. Kenties se synnyinseutukin avautuisi, kun etäältä alkaisi perehtymään. Kukas olikaan legendojen Nätti-Jussi ja mitä ne Poikelat tekivätään siellä Ounasjokivarressa?

Koko maailma on aineistoa ja inspiraation lähdeä, mutta läheltä voi löytyä jotain arvaamattoman mielenkiintoista – totuudellista, painavaa ja syvää.

Kuinka pienestä taiteilijaopettajuus kuolee?

Siimes Karoliina

19.8.2020 ::

Esittävän taiteen opettajan persoona on hänen instrumenttinsa, jolla hän työskentelee. Taideopettaja elää opettamaansa asiaa vahvasti ja henkilökohtaisesti, antaa itsestään, herkistyy, eläytyy ja liikuttuu. Taiteen kanssa työskennellessä tunteet ovat aina pelissä mukana, myös opettajalla. Niinpä sekä opettajalle että opiskelijalle aidosti hedelmällisen luovan työskentelyn edellytys on aina turvallinen luottamuksen tila.

KUVA: Liina Siimes

”Kuinka pienestä taiteilijaopettajuus kuolee?” on kysymys, jonka opettajakollegani hiljattain minulle esitti. Olimme – jälleen kerran – keskustelleet hänen kanssaan taidepedagogiikasta ja siitä, miten taideaineita pitäisi opettaa. Keskustelumme ajautui siihen, miten herkkää taiteen tekeminen ja opettaminen ovat ja miten valtavan suuri merkitys on sillä, miten meitä taideopettajia johdetaan. Tässä kirjoituksessani pohdin sitä, mitä eroa on taideopettajalla ja taiteilijaopettajalla sekä peilaan tätä pohdintaa omaan opettajuuteeni. Lähtökohtaisesti ajattelen näiden olevan kaksi eri asiaa: taideopettaja opettaa taidetta toisille, mutta taiteilijaopettaja tekee taidetta myös itse. Taideopettaja on usein – muttei aina – myös taiteilijaopettaja.

Tällä hetkellä itse koen olevani ensisijaisesti tanssinopettaja ja pedagogi. Työssäni yritän opettaa nuoria tekemään taidetta ja auttaa heitä löytämään kanavia omalle ilmaisulleen. Oman taiteilijaopettajakokemukseni turvin pyrin kannustamaan nuoria opiskelijoitani kokeilemaan ja uskaltamaan. Yritän auttaa heitä löytämään omaa liikettään ja luottamaan itseensä ja omaan kehoonsa tanssijoina ja tanssin tekijöinä. Pyrin luomaan heille mahdollisuuksia kokeilla omia siipiään ja vastuuttaa heitä kokeilemaan uusia asioita ja avartamaan omaa taidekäsitystään.

Tanssinopettajuuden taustaa

Ensimmäiset kysymykset, joihin lähdin etsimään vastausta olivat, että miksi teen taidetta ja mihin taiteellani pyrin. Ja voidakseni edes yrittää näihin vastata, on pakko ensin peruuttaa urallani hieman taaksepäin.

Alun perin päädyin taideuralle puolittain vahingossa. Olin nähnyt Oulussa opiskelevien kansantanssiopiskelijoiden esiintyvän ja se teki minuun suuren vaikutuksen. Halusin olla yksi heistä. Lukion jälkeen olin alun perin ajatellut hakea akateemiselle alalle mutta jostain syystä – tai ehkä kapinoidakseni äitiäni vastaan – päädyinkin hakemaan tanssiopintoihin.

Valmistuin Oulun ammattikorkeakoulusta tanssinopettajaksi vuonna 2003 ja olen nyt työskennellyt tanssinopettajana kohta kaksikymmentä vuotta. Ensimmäiset vuodet opetin pääasiassa kansantanssiryhmiä, lastentanssiryhmiä ja pidin paritanssikursseja. 2000-luvulla tein paljon erilaisia koreografioita ja kokonaisia tanssiteoksiakin. Työskentelin freelancerina ja oppilaani olivat pääasiassa tanssin harrastajia ympäri Pirkanmaata, mutta sekaan on mahtunut myös muun muassa erilaisia teatteritöitä niin koreografina, tanssijana kuin tuotantojärjestäjänä ja kuiskaajanakin.

Vuonna 2009 pääsin töihin Tampereen Konservatorion tanssiopistolalle ja sain vastuulleni kaikki alle 8-vuotiaat tanssioppilaat. Konservatoriolla sain ensimmäistä kertaa urallani vakituisen työpisteen, oman kaapin ja omat työkalut, joita tapasin säännöllisesti. Vuosien freelancer-töiden jälkeen se tuntui taivaalliselta ja tajusin tarvitsevani ympärilleni työyhteisön, johon kuulua. Konservatoriolla opin miten suuri merkitys hyvillä työkaluilla ja kollegoilla on työssä viihtymisen ja onnistumisen kannalta. Olin konservatoriolla töissä useita vuosia kahteen eri otteeseen ja huomasin olevani todella hyvä pienten tanssioppilaiden kanssa. Konservatoriolla sain itsekin kokea olevani tärkeä osa työyhteisöä, opettaja ja kollega, jonka mielipidettä ja osaamista arvostettiin.

Vuonna 2012 sain kuitenkin työtarjouksen, josta en voinut kieltäytyä: Minulle tarjottiin mahdollisuutta ottaa vastuulleni osa ison ilmaisutaidon erityislukion laajasta tanssinopetuksesta. Muutaman vuoden opetin päivät lukiolaisia ja illat alle kouluikäisiä, mutta lopulta konservatorion lapsiryhmistä oli pakko luopua ja keskittyä lukiolaisiin. Valinta oli minulle vaikea, mutta tuossa vaiheessa koin lukiomaailman tarjoavan minulle enemmän haastetta ja mahdollisuuksia laajentaa omaa osaamistani kuin konservatorio. Samalla jouduin kuitenkin luopumaan työyhteisöstä, jossa kaikki opettajat olivat taideopettajia, lähimpäni vieläpä tanssinopettajia ja siten puhuivat samaa pedagogista kieltä.

Lukiomaailmassa meininki on aivan toista. Tällä hetkellä toimin päätoimisena opettajana ilmaisutaidon lukiossa ja vaikka työyhteisöömme kuuluu kymmenkunta taideopettajaa, akateemisten aineiden opettajia on moninkertainen määrä. Ja vaikka olemmekin laajaa ilmaisutaidon opetusta tarjoava erityislukio, lukion ensisijainen tehtävä on kuitenkin tehdä opiskelijoista ylioppilaita. Joten välillä taideopettajana joutuu luovimaan ja työskentelemään melkoisessa ristipaineessa tämän päivän lukion vaatimusten keskellä.

KUVA: Liina Siimes

Taideopettajuus

Miksi halusin siis kirjoittaa opettajuudesta ja erityisesti taideopettajuudesta? Koska vuosi sitten oma taideopettajaidentiteettini hajosi ja sen korjaaminen on edelleen kesken. Koko aiheen käsitteleminen on ollut minulle vaikeaa ja vasta nyt, vuosi tapahtumien jälkeen, alan edes vähän taas uskoa itseeni opettajana. Kirjoittaminen auttaa minua henkilökohtaisesti asian käsittelyssä, mutta toisaalta myös koen, että aihe koskettanee kaikkia taidealalla työskenteleviä opettajia.

Koen olevani tällä hetkellä ensisijaisesti opettaja ja pedagogi. Vaikka opetankin tanssia ja työhöni kuuluu välillä aina taiteenkin tekeminen, ensisijaisesti koen olevani enemmän taiteen opettaja kuin tekijä. Lukiossamme on 900 opiskelijaa eri puolilta Suomea ja joukkoon mahtuu paljon erittäin motivoituneita ja lahjakkaita nuoria. Koulumme arvot – sivistys, luovuus ja vastuullisuus – ovat väistämättäkin osa omaakin opetustani ja otan roolini opettajana varsin vakavasti. Olen aina ollut hyvin sitoutunut työhöni ja pyrkinyt kaikessa tekemään parhaani. Työni on aina ollut varsin iso osa identiteettiäni ja olen tehnyt aina töitä omalla persoonallani.

Mutta miksi en tee enää itse taidetta? Miksi en koe enää olevani taiteilija? Koska sellainenkin aika on urallani ollut, että tein koreografioita ja koin ehdottomasti olevani myös taiteilija. Tähän ei liene mitään yhtä yksittäistä vastausta. Osittain syy on kai aina ollut jollain lailla uskon puutteessa. En ole uskonut olevani riittävän ”hyvä” tai ”kiinnostava” taiteilijana. Minulta on ehkä myös puuttunut palo taiteen tekemiseen. Minulla ei ole ollut sitä mystistä romanttisen taiteilijanerona sisäistä pakottavaa tarvetta tehdä taidetta, tarvetta sanoa jotain. Tai sitten se ääni sisälläni on vain ollut liian hiljainen ja lannistunut. Perinteisestihän on irvailtu siitä, että ne, jotka eivät itse osaa, opettavat, mutta itse en tuota väitettä allekirjoita. Minä en opeta siksi, etten osaisi itse tehdä, vaan siksi että osaan opettaa muitakin tekemään. Kaikki eivät nimittäin osaa opettaa, vaikka itse olisivat kuinka hyviä tekemään. Jostain syystä opettamista joutuukin etenkin taidealalla usein puolustelemaan ja selittelemään valintaansa olla nimenomaan opettaja – kuten tässä itsekkin juuri teen – sillä taidealalla opettajuus on oman kokemukseni mukaan aina jotenkin vähempiarvoista kuin itse taiteilijuus. Omassa työssäni tämä on juuri tällä hetkellä yksi isoimpia haasteitani: miten voisin kokea onnistuvani työssäni, kun opettajuutta ei arvosteta ja vain taiteellisesta työstä saa kiitosta ja glorioaa? Ja kuitenkin mahdollisuus taiteelliseen työskentelyyn suodaan vain osalle opettajista ja silloinkin hyvin rajoitetusti.

Taide ja luottamus

Taiteen tekemiseen, kuten tietysti mihin tahansa luovaan työhön, kuuluu aina tiettyä epävarmuutta. Välillä se on kuin aurinkoisena päivänä kevättöjällä kulkemista: riskaabelia ja arvaamatonta, mutta liian hienoa ja kaunista jätettäväksi väliin. Epävarmuutta on vain opittava kestämään koska matka itsessään on kuitenkin niin palkitseva. Taideopettajana koen, että tehtäväni on opettaa opiskelijoitanikin sietämään tuota taiteelliseen prosessiin liittyvää epävarmuutta – mikä ei todellakaan aina ole helppoa!

Hiljattain näkemässäni dokumenttielokuvassa "Ikuinen liike" [1] koreografi **Tero Saarinen** puhuu luovasta tilasta ja sen edellytyksistä. Hänen mukaansa luovuuteen kuuluu nimenomaan riskinotto ja riskejä uskalletaan ottaa vain, jos tunnetaan että ollaan turvassa. Luovan tilan edellytys on siis tunne turvallisuudesta ja luottamuksesta. Taideopettajana minun on pyrittävä luomaan opiskelijoilleni turvallinen ympäristö, jossa heidän on voitava luottaa siihen, ettei heitä tuomita tai tehlata vaikka he luovissa kokeiluissaan joskus epäonnistuvatkin. Luottamus on mielestäni niin perustavanlaatuisen tärkeä osa taiteen tekemistä, että sen opettaminen ja opetteleminen on osa opetussuunnitelmaamme; esimerkiksi tanssin ykköskurssillani luottamuksen konkreettinen harjoittelu erilaisin keinoin on yksi kurssin keskeisiä teemoja. Vain sitä kautta voin välittää nuorille opiskelijoilleni opetukseni keskeisintä sanomaa: Jokainen meistä osaa tanssia ja jokaisen yksilön omasta itsestään tuottama liike on arvokasta.

Teatteriohjaaja **Laura Jäntti** puhuu haastattelukirjassa "Koirien ajama kettu" [2] kiinnostavasti pelosta ja sen vaikutuksesta luovuuteen. Vaikka hän puhuu teatterin tekemisestä ja näyttelijöistä, mielestäni sama pätee yhtä lailla myös tanssin tekemiseen kuin muuhunkin luovaan toimintaan.

» Pelko aiheuttaa hirveästi pahaa, varmaan kaiken pahan loppujen lopuksi. Minusta näyttelijöiden suurin ongelma on pelko. Pysin siihen, että ne vapautuvat pelosta, että ne saavat olla hölmöjä ja huonoja ja munata itsensä. Ne rupeavat tuottamaan, kun jotenkin saa riisuttua sen juhluuden ja arvokkuuden ja 'nyt me teemme tärkeää' - asenteen. --- Kun yksi ottaa hölmön roolin, on kaikki yhtäkkiä mahdollista. [2]

Vain turvallisessa ilmapiirissä hölmöily ilman pelkoa on mahdollista ja opettajana minä olen, kuin ohjaaja teatterissa, vastuussa sen ilmapiirin luomisesta. Olen huomannut, että lukiolaisten kanssa toimiessa juuri hölmöily on äärimmäisen tärkeää – mutta yllättävän vaikeaa. Lukioikäiset nuoret ovat muutenkin epävarmoja itsestään ja etsivät paikkaansa olla maailmassa. Vertaistensa edessä hölmöily ja kontrollista luopuminen on haastavaa ja pelottavaa, sillä siihen liittyy haavoittuvuuden mahdollisuus. Tanssi kehollisena toimintana on vielä erityisen paljastavaa nuorille, jotka muutenkin elävät jatkuvassa ulkonäköpaineiden ristitulessa. Niinpä koen, että roolini luotettavana ja turvallisena tanssinopettajana korostuu entisestään juuri nuorten kanssa. Jos pystyn auttamaan heitä luopumaan pelostaan edes hetkeksi ja hyppäämään luovaan tyhjyyteen, olen opettajana onnistunut.

Yhtä lailla kuitenkin myös taideopettaja tarvitsee turvaa ja luottamusta voidakseen toimia luovana taiteilijaopettajana. Se sijaan olen itse joutunut työssäni nyt tilanteeseen, jossa luottamus ja turvallinen ilmapiiri on menetetty, mikä väistämättäkin vaikeuttaa kenen tahansa työntekijän, saati sitten taiteilijaopettajan, mahdollisuuksia onnistua omassa työssään. Tällä hetkellä koen, että hölmöilylle ja kokeilulle ei ole tilaa koska epäonnistumisen pelko on saanut vallan ja luottamuksen luomaan turvaverkkoon on tullut valtavia reikiä.

Taiteen tekemisen raadollisuus

Minun taiteeni ensisijainen väline on liike. Eniten koen olleeni taiteilija silloin, kun olen saanut tehdä koreografioita erilaisille ryhmille. Tehdessäni taidetta olen halunnut liikkeen kautta nimenomaan kertoa tarinoita. Tanssin ohella olen tehnyt urallani myös monenlaisia teatteritöitä ja opiskellut teatterin ja draaman tutkimusta. Lapsuuteni ja nuoruuteni ykkösharrastukseen ei itseasiassa ollut tanssi vaan musiikki, mistä onkin työurallani tanssin ja teatterin parissa ollut paljon hyötyä. Tällä hetkellä omassa työssäni pääsen aina välillä yhdistämään tanssia, teatteria ja musiikkia ja työskentelemään yhdessä monen alan opettajien kanssa yhteisissä projekteissa. Musiikkiteatteri ja musikaalit ovat etenkin viime vuosina olleet erityisen lähellä sydäntäni. Musiikkiteatterin viehätyksien lienee minulle tekijänä nimenomaan siinä, että se on taidemuoto, jossa niin teatteri, tanssi kuin musiikkikin ovat tasavertaisia ja kaikki yhtä tärkeitä.

Lukiossamme toteutetut musiikkiteatteriin liittyvät yhteisprojektit ovat olleet työni suola ja sokeri, sillä parhaimmillani olen taiteilijaopettajana, kun saan tehdä töitä yhdessä muiden taiteilijaopettajien kanssa. Yhdessä me olemme enemmän ja opimme toisiltamme. Kollegiaalinen tuki ja turva on minulle äärimmäisen tärkeää, sillä yhdessä luotettavien kollegoiden kanssa me pystymme luomaan itsellemme ja opiskelijoillemme sen luottamuksen turvallisen ilmapiirin mitä taiteen tekemisessä tarvitaan. Ja silloin meillä kaikilla on mahdollisuus onnistua ja voimaantua taiteen tekemisestä.

Olen aina ollut kova tekemään töitä, antanut työlleni paljon niin aikaani kuin energiaani ja pyrkinyt aina tekemään parhaani työsaralla. Olen tehnyt aina töitä omalla persoonallani ja siksi työ on yhtä kuin minä.

”Koirien ajama kettu”-haastattelukirjassa ohjaaja **Leea Klemolalta** kysyttiin, minkälainen on näyttelijän kannalta hedelmällinen työtilanne ohjaajan kanssa. Myös hän puhuu epävarmuuden tilasta ja luottamuksen tärkeydestä.

Työ on minun mielestäni mahdotonta, jos ohjaaja ei ole tietoinen siitä kuinka suuri valta sillä on jo asemansa puolesta. Minä olen kokenut epäoikeudenmukaisena tilanteen, jossa minua katsotaan mutta minä en voi katsoa takaisin. --- On vaikea puolustaa omaa työtään, jos toinen sanoo, että huonolta näyttää. Se on mielestäni aina ollut asetelmana ihan hirvittävän epäoikeudenmukainen. [3]

Myös opettajan ja esimiehen välinen asetelma voi olla kuin Klemolan kuvaama ohjaajan ja näyttelijän välinen epäoikeudenmukainen tilanne, jossa toinen, ylempi, katsoo ja sanoo että huonolta näyttää, mutta alainen ei voi katsoa takaisin ja puolustautua. Tällaisen kohtelun jälkeen taiteilijaopettajana toimiminen samassa yhteisössä, saman esimiehen valvovan silmän alla, voi muuttua hyvin vaikeaksi.

Taiteilijuutta pitäisi ruokkia tekemällä taidetta, muuten taiteilijuus ainakin minussa kuihtuu. Jos työlleen omistautunut taiteilijaopettaja ei omassa työssään pääse tekemään taidetta niin kuin haluaisi vaan sen sijaan joutuu kohtaamaan epäluottamusta, kritiikkiä tai henkilökohtaisuuksiin menevää arvostelua voimatta puolustautua, se jättää syvät jäljet ja vahingoittaa niin taiteilijuutta kuin taiteilijaopettajuuttakin. Tällaisessa tilanteessa, vaikka opettaja kokisikin olevansa taideopettaja ja edelleen ihan hyvä sellainen, voi taiteilijaopettajuus hänessä olla – jos ei nyt ihan kuollut, niin pahasti henkitoreissaan.

Taideopettajien johtaminen on monessa suhteessa erilaista kuin esimerkiksi akateemisten alojen opettajien johtaminen. Siinä missä kemian tai historian opettaja opettaa asioita, kaavoja ja tapahtumia, taideopettajan suhde opetettavaan asiaan on paljon henkilökohtaisempi. Taideopettaja elää opettamaansa asiaa vahvasti ja henkilökohtaisesti, antaa itsestään, herkistyy, eläytyy ja liikuttuu. Taiteen kanssa työskennellessä tunteet ovat aina pelissä mukana, myös opettajalla. Esittävän taiteen opettajan persoona on hänen instrumenttinsa ja siksin taideopettaja helposti ottaa työhönsä kohdistuneen kritiikin kovin henkilökohtaisesti: Kun taiteilijaopettajaa arvostellaan, arvostellaan väistämättä samalla hänen persoonaansa mikä voi olla monelle yllättävän tuhoisaa. Kokemukseni mukaan hyvä esimies tunnistaa tämän ja osaa kuunnella alaisiaan herkäällä korvalla. Jos esimies on itsekin taideopettaja, kuten taideoppilaitoksissa usein on, hänellä on omaa kokemusta tästä työn henkilökohtaisuudesta ja parhaimmillaan myös kykyä ottaa huomioon alaistensa herkkyyys suhteessa omaan työhönsä.

Väitteeni onkin, että taiteilijaopettajuus kuolee hyvin pienestä. Siksi taideopettajien esimiehien tulisi tunnistaa taideopettajuuden erityislaatuisuus ja luoda alaisilleen sellainen samanlainen turvallinen ympäristö kuin mitä opettaja oppilailleen, tai ohjaaja näyttelijöilleen, pyrkii luomaan. Meillä kaikilla luovan työn tekijöillä pitäisi olla tila, jossa voi kokeilla ja ottaa riskejä, hypätä vaikka ei tietäisi mihin hyppy laskeutuu, sillä vain sitä kautta voimme luoda jotain uutta.

Tästä asiasta minun oli pakko kirjoittaa, koska pelkään että muuten se viimeinenkin taiteilijuus minussa kuolee kokonaan. Luottamuksen tilan uudelleenrakentaminen ottaa varmasti aikaa enkä vielä pysty sanomaan onko sen korjaaminen edes mahdollista. Nuorille opiskelijoilleni yritän aina vakuuttaa, että elämä jatkuu, vaikka välillä tulisi mokailtua tai epäonnistuttua ja samaan haluaisin uskoa itsekin.

Uuteen nousuun?

Viimeisin vuosi on ollut elämässäni raskas ja vaikea myös siviilipuolella. Mutta kaiken epätoivon ja ahdistuksen keskellä olen kuitenkin myös löytänyt uudelleen jotain, josta saan valtavasti voimaa ja energiaa. Nimittäin tanssimisen. Vuosikautia olen ollut vain tanssinopettaja ja oma tanssiminen ja tanssijuus on jäänyt jonnekin taka-alalle ja unohtuksiin. Mutta nyt olen löytänyt vihdoin taas ryhmän, jossa itsekin voin tanssia. Paikan, jossa minun ei tarvitse olla opettaja vaan joku muu kantaa vastuun toiminnasta. Yhteisön, jossa saan olla tasavertainen ja arvostettu jäsen. Olen ehkä tietyllä tavalla tekemässä paluuta juurilleni ja ehkäpä, jos oikein hyvin käy, löydän tien takaisin sinne taiteilijuuteni alkulähteelle. Vuosien tauon jälkeen olen myös taas itse päässyt esiintymään, mikä on sekin ollut yllättävän palkitsevaa. Tanssiminen yhdessä toisten kanssa on tällä hetkellä ehkä parasta mitä tiedän, sillä tanssiessani en ehdi miettiä muita murheitani. Ja se on hirvittävän vapauttavaa.

Toivoisin että kaiken tämän jälkeen voisin ehkä tanssimisen ja uusien opintojen avulla löytää taiteilijuuden itsestäni uudestaan. Näiden YAMK-opintojen myötä toivon löytäväni uutta näkökulmaa sekä taiteen tekemiseen että sen opettamiseen. Olen ollut aina kovin kiinnostunut taiteen tutkimisesta ja erilaisista taiteen teorioista ja tähän tiedonjanoon YAMK-opinnot ovatkin jo tarjonneet helpotusta. Uskon, että tulevaisuudessa minun on helpompi opettaa – ja ehkä myös tehdä – taidetta kun yritän ensin ymmärtää sitä.

KUVA: Liina Siimes

Lähteet

1. [Freundlich, T.](#) 2018. Dokumenttielokuva Ikuinen liike. Lumikinos production. Yle.
2. [Jääntti, L.](#) 1998. Maailmaa ei voi selittää päällä. Teoksessa K. Korhonen (toim.) Koirien ajama kettu, 83–103. Helsinki: Like.
3. [Klemola, L.](#) 1998. Ettei eläisi ittiesä vieressä. Teoksessa K. Korhonen (toim.) Koirien ajama kettu, 129–153. Helsinki: Like.

LOPPUSANAT

Isomursu Esa-Pekka, Hoppu Petri, Tötterström Jouko

Tässä luvussa vedämme vielä yhteen muutamia kantavia teemoja, jotka tavalla tai toisella nousivat esiin monessa artikkelissa. Annamme tässäkin puheenvuoron artikkeleiden kirjoittajille lainaamalla otteita heidän teksteistään.

KUVA: Esa Pekka Isomursu

Miksi teet taidetta?

Kulttuuri- ja taidealalla työskentely on monelle, varmaankin aivan valtaosalle tekijöistä, enemmän kuin työtä: se on kutsumus ja elämäntapa. Teksteistä nousee vahvana esille kaksi teemaa: sisäinen pakko tai ”hengen palo” taiteen tekemiseen sekä vilpitön halu toisten auttamiseen. Elämysten jakamisen myötä on taiteessa paljolti kyse yhdessä voimaantumisesta.

Yleisön kiitokset tai rahallinen korvaus - joskin omalla tavallaan tärkeitä nekin - ovat toissijaisia verrattuna siihen sisäiseen mielihyvään, joka seuraa itsensä toteuttamisesta taiteen kautta:

» Näyttämöllä nautin hetkestä jokaisella solullani. Silloin kehoni kertoo, mieleni tanssii ja sieluni elää unelmaa. Koen jotain erityistä, kun saan olla juuri sellainen kuin olen, välittämättä siitä, minkälainen minun odotetaan olevan. Silloin olen minä...

Se ilo, mitä taide tuo tekijälleen, halutaan myös jakaa. Taide on parhaimmillaan juhlaa sekä esittäjälle että yleisölle:

- » Minulle taiteen tekijänä on tärkeää luoda itse, mutta ennen kaikkea saada muut ihmiset mukaan luomaan ja nauttimaan taidekokemuksista.
- » Toivoisin taiteilijana, että voisin omilla esityksilläni saada vietyä yleisön jonnekin arjen yläpuolelle, jonnekin minne itekin joskus pääsen haltioituessani muusikon soitosta konsertissa.

Taiteilijoiden hengen palo tekemäänsä työtä kohtaan ei liene niin yllättävä havainto kuin ehkä se, miten vahvana motiivina nousee esille toisten auttaminen. Empatia ja aito ilo toisten onnistumisista välittyvät teksteissä vahvasti. Kun itse osaa, on palkitsevaa, kun osaamista voi siirtää ja jakaa toisille. Tässä ei ole väliä sillä, onko toinen ammattimainen taiteilija, aloitteleva amatööri tai ”tavallinen tallaaja”. Taide kuuluu kaikille. Oman osaamisen jakaminen ja toisten auttaminen myös palkitsee voimakkaasti kaikkia tekijöitä.

- » ... on erityisen hienoa todistaa sitä hetkeä, kun nuori, opintovaiheessa oleva muusikko onnistuu esityksessään ylittämään itsensä. Ammattilaiselta onnistunutta esitystä pitää itsestään selvänä, mutta nuorten luotsaaminen korkeatasoisen taiteen tekemisen äärelle – se vasta on jotain!
- » On onni saada tehdä työtä, jota rakastaa. Minua ei koskaan ahdista lähteä töihin. Opettaessani en tuijota kelloa ja odota työpäivän päättyvän, vaan usein hämmästyin opetuspäivän päättyessä, kuinka siivillä aika jälleen hurautti.
- » Sydänelässä olevat ilon sykäykset oppituntien aikana ovat kertoneet, että minä ja minun työni kuulumme yhteen.
- » Yhdenvertaisuuteen liittyy vahvasti myös taiteen saavutettavuuden lisääminen myös heille, joiden luo se ei tavallisesti löydä.
- » En halua löytää itseäni tilanteesta, jossa sanoisin kenenkään tekemää taidetta ’paskaksi’. Minusta kaikella taiteella on arvo. Sen arvo voi toisinaan olla myös tekijälleen enemmän kuin katsojalle, mutta se ei mitätöi taidetta arvottomaksi. Osaaminen toki liittyy taiteeseen ja taiteen tekijänä voi kehittyä ja kehittää. ... Jokaisella on oikeus nauttia taidetta ja ilmaista itseään taiteen keinoin.

Monella on kaksoisrooli toisaalta taiteilijana ja toisaalta taiteellisen työn opettajana tai ohjaajana. Näitä ei tyypillisesti nähdä erillisinä asioina vaan ikään kuin jatkumona: voi olla vaikea sanoa, missä toinen rooli alkaa ja toinen päättyy. Luovuuden esiin saaminen toisista voi parhaimmillaan itsessään olla erittäin luovaa ja taiteellista toimintaa. Opettaja oppii taiteesta paljon opettaessaan.

- » Ovatko pedagogiset lapsille suunnatut miniatyyrisävellykset taidetta? Vastaan rohkeasti kyllä.

Joskus kuitenkin taiteilijan ja pedagogin roolit on syytä erottaa toisistaan:

- » Pedagogi–muusikon pitää ainakin joissain asioissa kehittää itselleen kaksoispersoonallisuus, jolloin tohtori Jekyll opettaa oppilaille länsimaisen musiikin perintöä tutkimuksen ja vallalla olevien esteettisten käsitysten kontekstissa. Opettajan sisällä piilevä Mr. Hyde puolestaan päästää villimmät piirteensä esiin omassa musisoinnissaan tai muussa taiteellisessa toiminnassa.

Millainen taiteen tekijä haluat olla tulevaisuudessa?

Taiteen uudet tuulet kiinnostavat kirjoittajia. Ei haluta jämähtää paikoilleen, vaan pyritään oppimaan ja kokeilemaan uutta. Myös maailma ympärillä muuttuu, ja siksi osaamisen, tietojen ja taitojen jatkuva kehittäminen on välttämätöntä. Näistä syistä Yamk-tutkintokin kiinnostaa. Opiskelu koetaan tilaisuutena hengähtää, pysähtyä ja katsoa sekä arvioida omaa tekemistä ”lintuperspektiivistä”.

- » Tulevaisuudessa minua kiehtoo ajatus yhteistaiteilijuuudesta, ja työryhmissä työskentelemisestä.
- » Monitaiteelliset projektit yhteistyössä eri taiteen tekijöiden kanssa ovat rikastuttaneet ja syventäneet myös omaa taiteellista toimintaani.
- » Minusta taiteen kentän kehitys näyttäisi kulkevan koko ajan monitaiteisempaan suuntaan. Monialaiset työryhmät yleistyvät ja tarkasti määritellyt rajat hämärtyvät.
- » Koska perustuksetkin tarvitsevat ylläpitoa, olen uudelleen Oulun koulussa. Alan YAMK-tutkinto on ollut haaveissani pitkään. Toivon, että takana olevat 16 työvuotta saavat tämänkin kautta lisäpontta ja jaksan alalla tulevinakin vuosina.

Monialaisuuden ei tarvitse rajoittua taiteen eri aloihin vaan se voi kattaa myös monia muita ulottuvuuksia. Taide ei ole erillinen ilmiö ja itsenäinen saareke, vaan se on osa jokapäiväistä elämää, ja taiteen tekeminen voi saada kimmokkeen ja innoituksen arkipäivästä. Seuraavaan ajatukseen onkin hyvä päättää tämä julkaisu:

- » Minusta piti tulla tanssija, näyttelijä ja laulaja, kampaaja, poliisi sekä urheilija – ja niinhän minusta tuli. Kaikkien näiden ammattien taitoja tarvitsen tanssinopettajan työssä.

Metatiedot

Nimeke: Taidetta ja elämää

Tekijä: Isomursu Esa Pekka; Hoppu Petri; Tötterström Jouko (toim.)

Aihe, asiasanat: taide, taiteellinen työ, taiteilijuus

Tiivistelmä: Millaista on toimia taiteen tekijänä tai auttaa muita tekijöitä kehittymään tämän päivän Suomessa – ja hieman huomisenkin? Tätä pohditaan omakohtaisesti tämän julkaisun artikkeleissa, joissa kirjoittajat kertovat omasta taiteellisesta ja pedagogisesta toiminnastaan ja siitä, miten se sijoittuu osaksi taiteen laajempaa kenttää. Miksi teen taidetta? Mihin pyrin taiteellani? Millainen taiteen tekijä olen nyt ja millainen haluan olla tulevaisuudessa? Millaisen vaikutuksen haluaisin jättää ympäröivään maailmaan? Nämä ovat muutamia niistä kysymyksistä, joita tekijät ovat kirjoittaessaan pohtineet.

Julkaisu on tehty Oulun ammattikorkeakoulun ensimmäisen Taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK) Master-tutkinto-ohjelman opiskelijaryhmän ja opettajien yhteistyönä. Tutkinto vahvistaa opiskelijoiden kykyä toisaalta toimia itse taiteen tekijöinä ja toisaalta heidän mahdollisuuksiaan kehittää taiteen ja kulttuurin aloja muun muassa opetustehtävissä. Ryhmän jäsenet olivat jo YAMK-opinnot aloittaessaan kulttuurialan pitkäaikaisia ammattilaisia.

Tekstit toimivat itsenäisinä tarinoina: niitä voi selaila ja lukea yksittäin. Yhdessä ne täydentävät toisiaan piirtäen monipuolisen kokonaiskuvan toimimisesta taiteen kentällä.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2020-08-19

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-198-2>

Kieli: suomi

ISBN: 978-951-597-198-2

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Isomursu, E., Hoppu, P. & Tötterström, J. (toim.) 2020. Taidetta ja elämää. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 57. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-198-2>.